

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Diplomová práce

2020

Olga Galašová

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální pedagogiky

Vzdělávání policistů Policie ČR v problematice domácího násilí

Diplomová práce

Autor:	Olga Galašová
Studijní program:	Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální pedagogika
Vedoucí práce:	Mgr. Iva Junová, Ph.D.
Oponent práce:	Mgr. et Mgr. Petra Ambrožová, Ph.D.

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Zadání diplomové práce

Autor: **Olga Galašová**

Studium: P18K0341

Studijní program: N7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika

Název závěrečné práce: Vzdělávání policistů Policie ČR v problematice domácího násilí

Název závěrečné práce AJ: Education police officers of the Czech republic in the domestic violence

Cíl, metody, literatura, předpoklady: Diplomová práce se zabývá systémem vzdělávání policistů Policie ČR s užším zaměřením na problematiku domácího násilí. Cílem práce je zjistit, zda a nakolik jsou policisté erudováni v dané problematice a jak své vědomosti uplatňují v kauzách domácího násilí. Teoretickou část vymezují legislativa, definice základních pojmů v problematice domácího násilí, současný systém profesního vzdělávání Policie ČR a systém vzdělávání metodiků domácího násilí. V empirické části je využito kvantitativní a kvalitativní metody výzkumu formou dotazníkového průzkumu a rozhovorů s policisty.

Garantující pracoviště: Katedra sociální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Iva Junová, Ph.D.

Oponent práce: Mgr. et Mgr. Petra Ambrožová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 6.11.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

Praha, 25. dubna 2020

.....
Olga Galašová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda nejprve poděkovala Mgr. Ivě Junové Ph.D. za vedení mé práce na této diplomové práci, za její trpělivost a podporu. Poděkování patří i mé rodině a za veškerou oporu. Velké díky si zaslouží všichni respondenti uvedených výzkumných rozhovorů, za jejich otevřenost a ochotu věnovat mi svůj čas.

Anotace

GALAŠOVÁ, Olga. *Vzdělávání policistů Policie České republiky v problematice domácího násilí*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020. 73 s. Diplomová práce.

Diplomová práce pojednává o vzdělávání policistů Policie České republiky v problematice domácího násilí. V úvodní kapitole specifikuje pojem domácí násilí a vysvětluje znaky, cykly a formy domácího násilí, věnuje se příčinám vzniku domácího násilí, jeho aktérům a důvodům jejich chování, také se zabývá specifickými účastníky domácího násilí, tedy dětmi, seniory a muži v pozici oběti domácího násilí. Další část práce je věnována legislativní ochraně před domácím násilím v rovině občanskoprávní, trestní a správní, se zaměřením na oprávnění vykázaní osob ze společného obydlí. S ohledem na cíl diplomové práce je část věnována profesnímu vzdělávání policistů Policie České republiky, systému a formám odborného vzdělávání, konkretizovaného na oblast domácího násilí. V poslední teoretické části práce jsou popsány úkoly, činnosti a pracovní postupy policistů v kauzách domácího násilí. Praktická část diplomové práce metodami kvalitativního výzkumu objasňuje cíl diplomové práce, tedy hodnotí dostatečnost tohoto vzdělávání policistů pro zvládnutí a efektivní řešení kauz domácího násilí v praxi.

Klíčova slova: domácí násilí, policie, oběť, násilná osoba, profesní vzdělávání

Anotation

GALAŠOVÁ, Olga. *Education police officers of the Czech republic in the domestic violence*. Hradec Králové: Pedagogical fakulty, The University of Hradec Králové, 2020. 73 s. Diploma thesis.

The diploma thesis deals with the education of police officers of the Police of the Czech Republic in the issue of domestic violence. The introductory chapter specifies the concept of domestic violence and explains the signs, forms and forms of it, deals with the causes of domestic violence, its actors and reasons for their behavior, also deals with specific participants in domestic violence, ie children, seniors and men in the position of victims of domestic violence. Another part of the work is devoted to the legislative protection against domestic violence in the civil, criminal and administrative levels, with a focus on the authorization of expulsion of persons from a common dwelling. With regard to the aim of the thesis, the part is devoted to the professional education of police officers of the Police of the Czech Republic, the system and forms of vocational education, which is specified to the area of domestic violence. The last theoretical part describes the tasks, activities and working procedures of police officers in cases of domestic violence. The practical part of the diploma thesis clarifies the aim of the diploma thesis by the methods of qualitative research, ie it evaluates the sufficiency of this training of police officers to manage and effectively solve the cases of domestic violence in practice.

Keywords: domestic violence, police, victim, violent person, professional education

Obsah

Úvod	10
1. Domácí násilí	12
1.1. Definice pojmu Domácí násilí.....	13
1.2. Formy, cyklus a znaky domácího násilí.....	16
1.2.1. Formy domácího násilí	16
1.2.2. Cyklus domácího násilí.....	19
1.2.3. Znaky domácího násilí.....	21
1.3. Vztah oběti a násilníka	24
1.3.1. Osobnost agresora - násilné osoby.....	24
1.3.2. Osobnost oběti – osoby ohrožené domácím násilím.....	27
1.4. Příčiny vzniku domácího násilí	30
1.5. Muž, jako oběť domácího násilí	31
1.6. Senioři jako osoby násilné i oběti.....	32
1.7. Děti, součást domácího násilí	34
2. Právní aspekty v oblasti domácího násilí	36
2.1. Vývoj ochrany před domácím násilím v ČR	36
2.2. Právní ochrana před domácím násilím.....	37
2.2.1. Vykázání.....	38
2.2.2. Předběžná opatření v občanskoprávním řízení	39
2.3. Právní postih domácího násilí	40
2.4. Trestní a správní ochrana před domácím násilím	44
2.5. Ochrana obětí trestných činů	45
2.6. Připravované právní změny	46
3. Policie ČR při řešení domácího násilí	47
3.1. Policie České republiky.....	47
3.1.1. Úkoly policie	48
3.1.2. Metodika Policie ČR k oblasti domácího násilí	49
3.2. Činnost policistů při řešení domácího násilí	51
3.2.1. Pravidla při přijetí oznámení	51
3.2.2. Metoda SARA DN.....	53
3.2.3. Úkony spojené s vykázáním.....	54
3.2.4. Speciální přístup k účasti dětí u domácího násilí.....	56
3.2.5. Kontrola dodržování vykázání a ukončení vykázání.....	56
3.3. Interdisciplinární přístup policistů k domácímu násilí	58

3.3.1.	Součinnost mezi Policií ČR a Bílým kruhem bezpečí	58
3.3.2.	Součinnost mezi Policií ČR a Intervenčními centry	60
3.4.	Jednání s obětí domácího násilí	62
3.5.	Chyby vytýkané Policii ČR ze strany soudů a znalců z oboru psychiatrie 64	
4.	Vzdělávání policistů Policie ČR	66
4.1.	Profesní vzdělávání.....	66
4.1.1.	Charakteristika vybraných metod vzdělávání dospělých	68
4.2.	Systém vzdělávání policistů Policie ČR	69
4.3.	Vzdělávání v problematice domácího násilí	73
4.3.1.	Vzdělávání během Základní odborné přípravy	73
4.3.2.	Kurzy odborného vzdělávání	75
4.3.3.	Metodici domácího násilí.....	76
5.	Praktická část.....	78
5.1.	I. část praktického šetření – analýza Vzdělávacího programu během Základní odborné přípravy	79
5.1.1.	a) Vzdělávání během Základní odborné přípravy I.	79
5.1.2.	b) Vzdělávání během Základní odborné přípravy II.	81
5.1.3.	c) Vzdělávání během řízené praxe – pozorování vzdělávacího programu.....	82
5.1.4.	Shrnutí výsledků pozorování a analýzy základního odborného vzdělávání policistů	86
5.2.	II. část praktického šetření – analýza rozhovorů s metodiky domácího násilí 88	
5.2.1.	Výzkumné metody	88
5.2.2.	Výběrový soubor.....	89
5.2.3.	Analýza a prezentace výzkumného šetření	90
5.3.	Shrnutí výzkumného šetření	105
	Závěr	112
	Seznam použitých zdrojů	117
	Seznam příloh.....	122

Úvod

Téma „Vzdělávání policistů v problematice domácího násilí“ jsem si vybrala záměrně, neboť jsem policistkou Policie České republiky 28 let a posledních 7 letech jsem metodikem domácího násilí na Krajském ředitelství policie hlavního města Prahy, pro obvod Praha IV. Při výkonu svého povolání jsem opakovaně řešila případy domácího násilí jak v rovině přestupkové, tak v rovině trestní, i případy se zvláště zavrženíhodným jednáním násilných osob.

V České republice je jednání osob, označované jako domácí násilí, stále celospolečenským problémem a to i přes významný posun v roce 2007, tedy s účinností zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Násilí v rodinách má velmi nepříznivý dopad na všechny její členy, zejména na děti, které v takovém prostředí vyrůstají, proto je téma domácího násilí stále aktuální a je potřeba se jím zabývat. Policie České republiky má v těchto případech nezastupitelnou roli danou vůlí státu, která jí umožňuje jednak vykázat násilnou osobu ze společného obydlí a tím i nepochybně ovlivnit další vývoj násilí v domácnosti, jednak represivně řešit jednotlivé případy a napomoci tak obětem domoci se svého práva.

Aby mohla Policie České republiky (dále jen Policie ČR), jako zaměstnanecká organizace, plnit správně svou roli v současné společnosti, která je charakteristická zdokonalujícím se vývojem techniky a rychlým rozvojem technologií s velkým množstvím nových informací, měla by poskytovat svým zaměstnancům rozsáhlé možnosti získávání odborných vědomostí a dovedností. Systém vzdělávání policistů by měl představovat záruku poskytování odborné kvalifikace pro výkon služby po celou dobu trvání služebního poměru. Kromě vstupních odborných předpokladů pro řádné plnění služebních úkolů, by měl současně zajišťovat podmínky pro další profesní rozvoj ve všech oblastech kriminality, včetně oblasti domácího násilí.

Cílem diplomové práce je s oporou o odbornou literaturu popsat a analyzovat problematiku domácího násilí, popsat úkoly a činnosti policistů pořádkové policie

v dané oblasti a analyzovat systém jejich vzdělávání s akcentem na dostatečnost systému vzdělávání pro plnění těchto úkolů. Téma domácího násilí je široké, proto je práce s ohledem na obor, studující autorkou, zaměřena do oblasti vzdělávání policistů. V teoretické části je čerpáno z platné legislativy, která oblast domácího násilí upravuje, odborných publikací a článků, souvisejících interních norem Policie ČR, obohacených o praktické zkušenosti z přímého výkonu služby autorky práce.

První kapitola analyzuje oblast domácího násilí v celé její rozmanitosti a složitosti, s podkapitolami zaměřenými na základní znaky a formy, aktéry jednání a jejich typologii, příčiny vzniku násilí. Druhá kapitola je věnována legislativní ochraně před domácím násilím v rovině občanskoprávní, trestní, správní, se zaměřením na vykázní násilné osoby ze společného obydlí, jako součást policejních oprávnění a připravované novelizaci zákonné normy. S ohledem na cíl práce je obsahem třetí kapitoly představení organizace Policie České republiky, seznámení s činnostmi a postupy policistů v případech domácího násilí, postupy související s vykázním osoby násilní ze společného obydlí i postupy a činnosti související s komunikací s aktéry domácího násilí. Čtvrtá kapitola je zaměřena na profesní vzdělávání, obecná pravidla a pojmy a popsání obecných informací o profesním vzdělávání policistů, tedy jejich odbornou přípravu a vzdělávací kurzy, konkretizované na oblast domácího násilí.

Praktická část práce představuje šetření, jehož cílem je zjistit, zda je vzdělávání policistů v problematice domácího násilí dostačující pro zvládnutí efektivního řešení těchto případů v praxi. Výzkum je kvalitativního charakteru a je proveden prostřednictvím analýzy dokumentu, zúčastněného pozorování a polostrukturovaných rozhovorů s metodiky domácího násilí na území hlavního města Prahy. Výsledky jsou analyzovány s využitím prvků zakotvené teorie založené na kódování.

Diplomová práce může být přínosem zejména pro policisty, zabývající problematikou domácího násilí, dále pro lektory v této oblasti jak v policejním vzdělávání, tak i mimo něj a pro vzdělávací instituce zaměřené na pomáhající profese.

1. Domácí násilí

Aby bylo možné touto diplomovou prací zjistit, zda je vzdělávání policistů v problematice domácího násilí dostačující, je třeba zde nejprve popsat, co vše celá oblast nazvaná domácí násilí představuje. V této kapitole je prezentována oblast domácího násilí, jsou zde popsány definice, znaky, formy a cykly domácího násilí. Další podkapitoly jsou věnovány osobnosti násilníka i oběti domácího násilí a specifikům jejich chování. Závěrečná část této kapitoly blíže popisuje muže, seniory i děti, jako účastníky domácího násilí.

Dlouhou dobu bylo považováno negativní fyzické jednání osob v partnerském vztahu, nyní nazývané domácím násilím, za soukromou záležitost, do které neměl nikdo zvenčí zasahovat. V takovémto přístupu i v České republice vyrůstalo mnoho generací dětí, které jsou nyní dospělými, partnery a rodiči. Převažoval názor, že v „dobrých rodinách“ se nemůže domácí násilí vyskytovat a pomoc a systémová opatření se zaměřovala na rodiny neúplné, disfunkční a na řešení jednotlivých negativních událostí v rodině se pohlíželo stejně, jako na události mezi osobami cizími.

V České republice se pomoci obětem domácího násilí věnují odborníci, státní i nestátní organizace. V roce 1993 vznikla nadace Rosa, nyní Rosa – centrum pro ženy, z. s. (<https://www.rosa-os.cz>), na pomoc obětem domácího násilí. Odborná i široká veřejnost se setkávala s tímto pojmem stále častěji. V roce 2000 organizace Rosa a proFem (<https://www.profem.cz>) podaly přes Úřad vlády pro lidská práva návrh na doplnění trestního zákona ustanovením § 215 trestního zákona z Týrání svěřené osoby na Týrání svěřené osoby a osoby blízké, kdy návrh byl zamítnut. Také Bílý kruh bezpečí, z. s. (<https://www.bkb.cz>) se zaměřil na problematiku domácího násilí. V letech 2001 – 2005 proběhl společný pětiletý projekt „Domácí násilí“ společnosti Philip Morris ČR a občanského sdružení Bílý kruh bezpečí, který byl zahájen i ukončen reprezentativním výzkumem agentury STEM. Ten v roce 2001 potvrdil hladinu výskytu domácího násilí v České republice. (Hlavicová, 2006). Dle zprávy společnosti STEM se přímo v roli ohrožené osoby tento druh násilí dotýkal 16 % populace starší 15 let bez rozdílu

pohlaví. Společnost STEM v rámci projektu vytvořila několik dalších takových výzkumů (STEM, 2006).

V roce 2002 v České republice vyšlo několik publikací, jako např. studie „*Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích*“, kterou vypracovaly Ludmila Čírtková, Radka Macháčková a Markéta Vitoušová pro nadaci Bílý kruh bezpečí (dále jen BKB). Ve stejném roce byla sepsána právní studie za autorské spolupráce Jiřiny Voňkové, Markéty Huňkové a Ivy Čacké-Pavlíkové, jako projekt o.p.s. proFem „*Domácí násilí v České republice v roce 2002 z pohledu práva*“, ve kterém autorky navrhovaly a zdůvodňovaly nutnost legislativních změn zákonů.

Výraz „domácí násilí“ se stal oficiální klíčovým pojmem používaným v odborných textech, při prezentacích i ve vzdělávání, ačkoliv právní úprava tento pojem stále nezná. Domácí násilí je pokládáno za zvláštní, samostatný fenomén. „*Mimořádnost přitom neplyne ani tak ze samotného násilí, ale spíš z toho, vůči komu a za jakých psychologických okolností je uplatňováno.*“ (Střílková, Fryšták, 2009, s. 12).

Cílem této kapitoly je vytvořit dostatečné teoretické zázemí o vývoji pojmu Domácí násilí v České republice a poukázat na rozdílnost některých definic, které jsou státními organizacemi i odborníky uváděny.

1.1. Definice pojmu Domácí násilí

Nejdříve je nezbytné si specifikovat samotný pojem, tedy co je domácí násilí a jak jej rozpoznat. Světová zdravotnická organizace (WHO) definuje intimní partnerské násilí jako „*chování intimního partnera či bývalého partnera, které způsobuje fyzické, sexuální nebo psychické zranění, včetně fyzické agrese, sexuálního nátlaku, psychického týrání a kontroly chování.*“ (WHO, 2017).

Jak už bylo uvedeno, výraz domácí násilí naše právní úprava nezná. O Definici se určitý způsobem pokusila *Důvodová zpráva k zákonu na ochranu před domácím násilím číslo 135/2006 Sb.*, která definuje domácí násilí jako

„opakované násilné jednání nebo opakované vyhrožování násilným jednáním, v důsledku, kterého dochází nebo hrozí, že dojde, k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, mezi osobami, které jsou či byly spolu v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu a žijí ve společně obývaném bytě nebo domě.“ (Důvodová zpráva, 2004).

Dalších definic pojmu domácí násilí uváděných odborníky i organizacemi specializujícími se na danou problematiku je mnoho, ale vykazují podobné znaky. Pro lepší představu a bližší pochopení složitosti problematiky je zde uvedeno několik z nich.

Expertní skupina *Aliance proti domácímu násilí* působící při organizaci Bílý kruh bezpečí definuje pojem: *„Domácí násilí je fyzické, psychické anebo sexuální násilí mezi blízkými osobami, ke kterému dochází opakovaně v jejich soukromí ve společném obydlí a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti. Intenzita násilných incidentů se stupňuje a vede ke ztrátě schopností včas tyto incidenty zastavit a efektivně vyřešit narušený vztah.“ (Bílý kruh bezpečí, 2007 [online], www.domacinasili.cz/domaci-nasili/).*

Intervenční centrum, pracoviště poskytující krizovou pomoc osobám ohroženým domácím násilím na svých webových stránkách definuje pojem takto. *„Domácí násilí je násilí mezi blízkými osobami. Nejde o vzájemné napadání, ale opakované a stupňující se útoky jedné osoby vůči další osobě nebo osobám (manželce, manželovi, partnerovi, sourozenci, dítěti, vnoučeti, rodiči, prarodiči). Násilí může být fyzické, psychické, sexuální, ekonomické nebo sociální povahy.“ (Intervenční centrum Praha, [online], www.intervencnicentrum.cz/).*

Zatímco většina předchozích definic považuje za Domácí násilí projevy ve společné domácnosti, v rodině, definice prezentovaná v dokumentu *Akční plán vlády pro období 2019 - 2022* uvádí: *„Domácí násilí – veškeré akty fyzického, sexuálního, psychického, ekonomického či dalších forem násilí, k němuž dochází v rodině nebo v domácnosti anebo mezi bývalými či stávajícími manžely, partnery či osobami blízkými. Domácí násilí se dále vyznačuje opakováním, dlouhodobostí, cyklickým charakterem a postupnou eskalací. Role osoby*

ohrožené a páchající násilí jsou zpravidla jasně odděleny. Toto násilí probíhá na blízkých osobách a je specifické svou neveřejností.“ (Vláda ČR, *Akční plán prevence domácího násilí na léta 2019 – 2022*, 2019, s. 5) Od ostatních forem násilí se tak domácí násilí liší tím, že vytváří závislost oběti na pachateli, ať jsou v současném či předchozím vztahu.

V literatuře se opakovaně setkáváme s dvojím pojetím domácího násilí. Kolektiv Voňková a Huňková (2004) vysvětluje, že v anglické literatuře je termín Domácí násilí (domestic violence) vysvětlován spíše v užším pojetí, myslí se jím především násilí mezi partnery, ať minulými či současnými, manžely či nesezdanými partnery. Německy mluvící země používají termín násilí v rodině a domácnosti, které oproti anglickému pojetí zahrnuje široké spektrum rodinných vztahů nejen mezi manžely či partnery, ale i potomky, sourozenci a jinými členy domácnosti (Voňková, Huňková a kol., 2004).

Právě ve vztahu k ohrožené osobě se tato definice změnila a rozšířila. V současné době je plně akceptováno, že domácí násilí v roli oběti postihuje nejen ženy, ale i muže, děti, seniory. Z mnoha výzkumů je patrné, že kolem 90 % obětí jsou ženy a další skupinou jsou senioři (Bělík a kol., 2017, s. 22, 25). I když poměr žen, jako obětí domácího násilí je stále vysoký, opakovaně se setkáváme s mezigeneračním násilím a násilím mezi partnery stejného pohlaví, což by měli zasahující policisté znát.

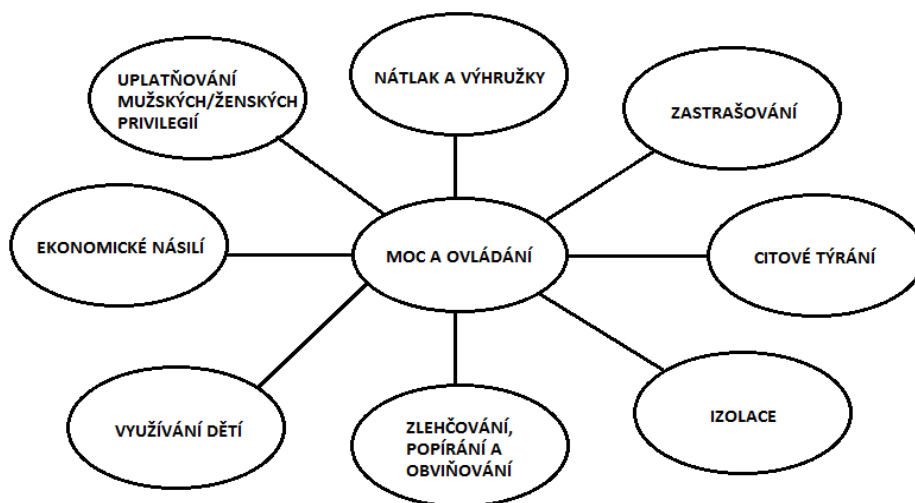
Množství definic pojmu domácího násilí je zde uváděno záměrně, neboť odborníky jsou při přednáškách a seminářích prezentovány některé z nich. Výčtem těchto definic a jejich analýzou bylo zjištěno, že pod pojem domácí násilí je odborníky zahrnováno i násilí mezi bývalými partnery, které pokud spolu již nežijí, či že k domácímu násilí může dojít mezi osobami ve společné domácnosti, tedy zde není povinný znak rodiny atd. S ohledem na uvedené skutečnosti policistům proto při vyhodnocování situace pomáhají spíše v dalších kapitolách uváděné znaky a formy domácího násilí, které policisté mají znát a mají umět je rozpoznat.

1.2. Formy, cyklus a znaky domácího násilí

1.2.1. Formy domácího násilí

V odborné literatuře se opakovaně setkáváme s dělením domácího násilí podle způsobu projevu osoby násilné, toto dělení je označováno za formy domácího násilí. Odborná literatura opakovaně uvádí pět základních forem domácího násilí, které mají podobu fyzického, psychického, sociálního, sexuálního a ekonomického násilí (Čírtková, 2008), (Ševčík, Špatenková, 2011). Všichni autoři se shodují na provázanosti uvedených forem jednání násilné osoby vůči oběti.

Všechny tyto formy mají zpravidla jeden společný cíl a to moc. Tento hlavní cíl prezentovali autoři Ševčík a Špatenková (2011) na Duluthského modelu kontroly a moci (viz obr. 1). Cílem agresora je touha po moci, její získání a udržení si kontroly nad týranou osobou. Násilníci tak využívají zastrašování, obviňování, zesměšňování, izolování od přátel a společnosti a fyzickému násilí.

Obrázek 1: Duluthský model kontroly a moci

Zdroj: Špatenková, Ševčík, Domácí násilí, 2011, s. 48

Fyzické násilí – Násilí způsobené oběti po fyzické stránce, zanechává zpravidla stopy po fyzickém kontaktu, údery rukama, kopání nohama, fackování, bití předměty, strkání, klečení na oběti, škrcení, svazování, násilí za užití zbraní či

předmětů. Tyto formy domácího násilí, mnohdy oběť bezprostředně ohrožují na životě a zanechávají za sebou zřejmé a hmatatelné důkazy. Ale patří sem i specifické formy násilí, jako je odpírání spánku či jídla, opuštění osoby na nebezpečném místě nebo za nebezpečné situace. (Ševčík a kol., 2011). Zvláště z praxe známe i další nepřímé formy násilí, jako je ohrožování bodnou či střelnou zbraní (Voňková, Spoustová, 2016).

Psychické násilí – Radíme sem veškeré formy psychického nátlaku, jako jsou urážky, slovní napadání, vyhrožování, ponižování a jakékoliv nepříjemné zasahování do psychiky oběti. Násilník oběť kontroluje, omezuje, přikazuje a zastrahuje. Násilník se u oběti snaží vyvolat duševní utrpení. Takové jednání nezanechává žádné viditelné stopy, a proto je velmi složité ho poznat a prokázat. Ve svém důsledku však může mít daleko horší a dlouhodobější dopad, než násilí fyzické. Zejména na sebeúctu, sebedůvěru a sebehodnocení oběti. Každé (i fyzické) násilí zasahuje oběť také po stránce psychické, musí se totiž vyrovnávat s faktem, že jí tělesně ubližuje osoba blízká, což vždy přináší psychickou destabilizaci či přímo traumatizaci oběti (Čírtková, 2008).

Sexuální násilí – Znásilnění či vynucování pohlavního (sexuálního) styku psychickým nátlakem, nucení k sexuálním praktikám, které jsou druhému nepříjemné. Cílem sexuálního násilí nemusí být vždy sexuální uspokojení, naopak je to účinný nástroj k ponižení a pokoření oběti (Ševčík, Špatenková, 2011). Vynucení si manželských povinností je rovněž považováno za projev domácího násilí.

Ekonomické násilí – Patří sem zejména zamezení přístupu k financím, neposkytování prostředků na společnou domácnost, naprostá kontrola výdajů domácnosti ze strany násilné osoby, omezování příjmů oběti, časté je také využívání zaměstnání oběti ve prospěch nezaměstnaného násilníka, zatajování ekonomické situace násilníka, zneužívání věcí oběti. Ekonomické násilí společně s psychickým a sociálním bývá často rysem mezigeneračního násilí. Příkladem je násilí dětí a vnoučat vůči rodičům a prarodičům. U obětí seniorů dochází často k obírání o důchod, nucení k převodu majetku, zneužívání příspěvků a jiných dávek. Častým projevem násilí je pak i úmyslné ničení majetku oběti, poškození

společných věcí i věcí osobních, patřících do vlastnictví oběti, i když tato forma patří i do psychického násilí (Špatenková, 2011).

Sociální násilí - Zejména zvýšená kontrola všeho jednání, co ohrožená osoba dělá, kam jde, s kým mluví, co říká, kdy se vrátí. Omezování až izolace kontaktů ohrožené osoby s její původní rodinou, přáteli, kolegy. Omezování samostatnosti a možnosti rozhodovat sama/sám o sobě, zákaz přijímat návštěvy, zákaz telefonovat, dívat se na TV, zákaz sociálního kontaktu přes komunikační technologie či omezení tohoto kontaktu pouze za přítomnosti agresora. Agresor oběť všude doprovází a kontroluje. Agresor v této formě taktéž využívá děti a jiných osob jako prostředků nátlaku na oběť. Někteří odborníci toto jednání zařazují do psychického nebo emocionálního násilí, někteří naopak do sociálního.

Formy domácího násilí jsou shodně popsány na webových stránkách BKB, IC Praha, i ve všech odborných publikacích citovaných v této práci. Jejich znalost je velmi důležitá zejména pro pracovníky, poskytující pomoc obětem domácího násilí, *„jejich dobrá znalost je však nezbytná pro všechny, kdo ve své profesi přicházejí do kontaktu s domácím násilím. Zjistit je a přesně popsat by měli umět zejména policisté a další orgány činné v trestním řízení, stejně jako pracovníci v oblasti sociálních služeb“* (Čírtková, 2008, s. 10).

Dufková a Zlámal ve své publikaci určené pro vzdělávání policistů v problematice domácího násilí uvádějí, že *„Nejčastější formou domácího násilí je kombinace fyzického a psychického násilí.“* (Dufková, Zlámal, 2005, s. 9). I přesto, že je tato publikace stále využívána ke vzdělávání, s tímto názorem však nemohu souhlasit. Skoro vždy agresor kombinuje různé formy násilí, kterými ovládá svou oběť. Každá forma násilí však zasahuje oběť i po psychické stránce, označování oběti za špatnou matku je psychickým nátlakem nejen na ni, ale i na jejich děti, opakované fyzické či jiné formy domácího násilí přináší oběti destabilizaci až traumatizaci, neboť se musí vyrovnat s vědomím, že jí úmyslně ubližuje osoba, již věřila a milovala a mnohdy stále miluje. Psychická forma násilí tak nastává téměř ve 100 % případech domácího násilí. (Čírtková, 2008).

1.2.2. Cyklus domácího násilí

Domácího násilí není stálé, trvalé, ale dochází ke střídání jednotlivých etap. Průběh vztahu i jeho násilné etapy v něm se liší, ale i přesto se dají vysledovat společné rysy. V odborné literatuře jsou popisovány „čtyři fáze domácího násilí, jako typický vzorec násilného chování a to již od roku 1979, kdy tyto fáze popsala Lenora Walkerová“ (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 52-54), které jsou specifikovány níže.

V počátcích domácího násilí dochází nejčastěji k emocionálnímu a psychickému násilí, které posléze doplní násilí fyzické, ale tento rozvoj není pravidlem. Pravidlem však bývá, že se jednotlivé níže popsané cykly opakují a při dlouhodobějším trvání násilí, se délka cyklů skoro pravidelně zkracuje.

Fáze napětí - Komunikace mezi partnery či osobami sdílejícími společnou domácnost se horší, dochází k výčitkám ze strany násilné osoby, kritice, devalvace činností ohrožené osoby, křik, sprosté nadávky. Toto jednání má nejčastěji za následek snahu ohrožené osoby těmto excesům předejít, ve všem násilné osobě vyhovět, nevyvolávat svým jednáním tyto stavy psychické agrese, oběť je submisivní, úslužná.

Fáze násilí - Předchozí fáze napětí zde již propukne naplno. Násilné osobě již nestačí výčitky a nadávky, jeho agresivní chování propukne naplno. Násilná osoba pak rozbíjí věci, se záměrem tak ublížit osobě ohrožené, zastrašuje ji, vyhrožuje. Dochází k několikahodinovým útokům psychickým a častěji i fyzickým, strkání, smýkání osobou, škrcení, mlácení a kopání, znásilnění a další fyzické násilí popsané v předchozí kapitole forem domácího násilí. Násilné osobě jde o moc, nejzávažnějších útoků se dle Čírtkové dopouští osoby psychicky narušené. Čírtková uvádí: „Podle Duttona platí následující úvaha: čím závažnější je domácí násilí, tím větší je pravděpodobnost, že násilník vykazuje nějakou variantu poruchy osobnosti“ (Čírtková, 2008, s. 37). Následky na ohrožené osobě pak nejčastěji vyžadují lékařské ošetření, zásah policie. „Je typické, že časem dochází ke zhoršení celé situace, protože násilník zjistí, že jeho chování má

minimální či žádné sociální důsledky, a tak se naučí používat násilí jako přijatelný prostředek kontroly a donucování.“ (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 54).

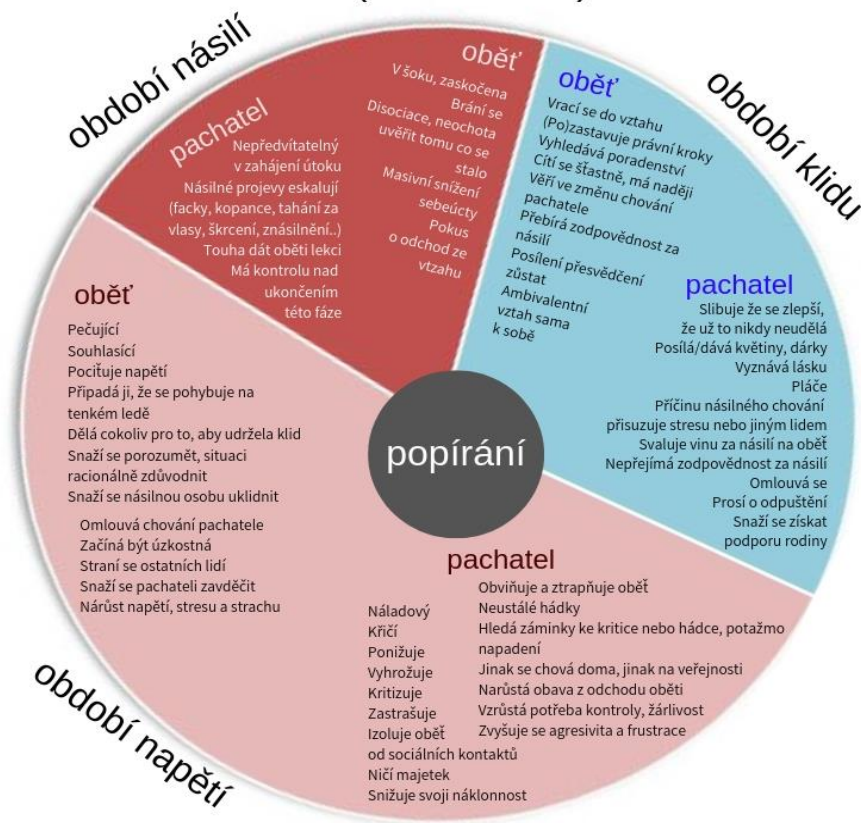
Fáze usmíření, líbánek – Předchozí agresivní chování vygradovalo, násilná osoba pocítila svou moc nad ohroženou osobou. Teď se ale může stát, že ho ohrožená osoba opustí, uteče, vše někomu poví, že skončí jejich vztah a tím i jeho kontrola a moc nad ohroženou osobou. Aby o agresor o ohroženou osobu nepřišel, zcela změní svoje chování, omlouvá se, slibuje, že k předchozímu jednání již nedojde. Násilník pak dává najevo lásku, spokojenost ve vztahu s osobou ohroženou, lítost nad svým jednáním, v některých situacích dojde i na dárky a splněná přání. S ohledem na důvěru či nedůvěru ohrožené osoby v toto jednání a sliby dochází ze strany osoby násilné ke změně taktiky, může dojít k vyhrožování sebevraždou ze strany násilníka, demonstrativní nutnost opuštění domácnosti. Další variantou bývá, že násilná osoba velmi často všechnu vinnu za jeho jednání svaluje na ohroženou osobu, činí ji odpovědnou či nevěrohodnou.

Jak Ševčík a Špatenková uvádí, v této fázi při dlouhodobém a opakovaném násilí je ohrožená osoba vyčerpaná, unavená, stále ve stavu stresu, při setkání s policisty, pracovníky sociálních služeb či při komunikaci s třetí osobou z okolí, pak velmi často jednání násilné osoby bagatelizuje, omlouvá a naopak svoje jednání přehnaně kritizuje.

Fáze klidu – Nastává normální rodinný či společný život, bez výrazných negativních incidentů, násilná osoba plní své sliby a při vzniku konfliktních situací není agresivní a ohrožená osoba věří či doufá, že se vše změnilo k lepšímu. Problémy a pocity ze vztahu však nezmysly, naopak zde přetrvávají, kumulují se, nedostatečnost pocitu moci agresora opět vede k napětí a cyklus se tak opakuje (Ševčík, Špatenková, 2011).

Obdobné fáze pak popisují i další odborníci, tři fáze cyklu domácího násilí (viz obr. 2) jsou popsány organizací proFEM, která je také zaměřena na pomoc obětem domácího násilí.

CYKLUS (DOMÁCIHO) NÁSILÍ

Obrázek 2: Cyklus Domácího násilí,

Zdroj: spol. proFEM, *Domácí násilí* [online]. proFEM [15. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.profem.cz/cs/s-cim-pomahame/domaci-nasili>

Zejména těchto fází a jejich specifik by si měli být policisté vědomi, když řeší jednání se znaky domácího násilí v místě incidentu. Jak je popsáno v tabulce organizace proFem, oběť je často rozrušená, zaskočená jednáním násilné osoby, nechotná uvěřit tomu, co se stalo. Mnohdy se oběť může projevovat agresivněji než násilník, což může být pro policisty na místě zvláště zavádějící.

1.2.3. Znaky domácího násilí

Jednou z nejdůležitějších charakteristik domácího násilí jsou jeho znaky. Jak vyplývá z definic domácího násilí popsaných v kapitole 1.1, jde o násilné jednání v uvedených formách, ke kterému dochází mezi partnery či osobami žijícími ve společné domácnosti, kdy k tomuto jednání dochází opakovaně a dlouhodobě, a

vztah aktérů jednání je zcela jasně nerovný a asymetrický, tedy k jednání dochází skrytě. Jde tedy o znaky jednání, které domácí násilí specifikují proti jinému druhu násilí „*Pro definování skutku jako domácího násilí museli být tedy naplněny všechny tyto čtyři znaky.*“ (Bílý kruh bezpečí, 2007, [online], www.domacinasili.cz/domaci-nasili/).

Jedním ze základních znaků domácího násilí je **opakovanost a dlouhodobost** útoků vůči oběti, trvající po určitou dobu. Za domácí násilí se nepovažuje ojedinělý a jednorázový incident, byť má závažné následky, ale mohl by být začátkem dlouhodobých incidentů. Domácí násilí má svou dynamiku, útoky jsou opakované, obvykle se stupňují v četnosti a intenzitě. Domácí násilí se neomezuje na fyzické týrání, je to celkový způsob života a jednání s obětí (Čírtková, Vitoušová, 2002). Jak je uvedeno v předchozí kapitole, domácí násilí se projevuje v určitých cyklech, kdy násilná část se koncentruje do kratších časových úseků, po kterých následuje období klidu a celý cyklus se takto opakuje.

Druhým znakem jsou jasně **rozdělené role**, a to role osoby ohrožené/oběti a osoby násilníka/agresora. Postavení oběti a násilníka je nerovné a jejich role se v průběhu opakovaných incidentů nemění. Agresor uplatňuje kontrolu nad životem oběti zejména v oblasti jejich sociálních kontaktů, násilím uplatňuje moc nad jejím životem. Za domácí násilí nelze považovat spor, hádku nebo rvačku, tedy události, při kterých je postavení obou stran incidentu stejné, případně se různě vzájemně prolíná. Oběť domácího násilí se chová specificky, jinak než oběti poškozené cizím pachatelem. „*Ochota k potrestání násilníka je kolísavá, ze začátku oběti hledají pomoc, poté však mohou svůj postoj měnit z důvodu psychického tlaku nebo oprávněného strachu vzhledem ke skutečnosti, že s nimi násilník nadále bydlí ve společném obydlí.*“ (Střílková, Fryšták, 2009, s. 13). Dle Čírtkové jde o jednání, kde projevy agrese jasně vytváří asymetrický vztah, kdy rozhodujícím je zcela zřejmý úmysl násilné osoby terorizovat, devalvovat a zastrašovat oběť a subjektivní pocit oběti, která se cítí být jednáním násilníka deptána, ponižována ve své lidské důstojnosti či má z partnera intenzivní strach. (Čírtková, 2008).

Posledním hlavním znakem domácího násilí je označována **neveřejnost** jednání, tedy násilí, ke kterému dochází ve společné domácnosti, ve společném obydlí. K jednání dochází zpravidla za zavřenými dveřmi bytu či domu, stranou společenské kontroly, beze svědků. I zde postupným vývojem znalostí v dané problematice dochází k vývoji získaných poznatků. S jistotou dnes víme, že k fyzickým útokům násilníka vůči oběti může docházet i na veřejnosti, v restauraci, na dovolené, mezi partnery bez doma, „bezdomovci“ obývajícími společně squat. Společné obydlí či společná domácnost tak nejsou zásadní podmínkou.

Za druhový znak domácího násilí je od počátku považována **eskalace** jednání neboli tzv. stupňování se intenzity a síly v chování agresora vůči oběti. *„Od urážek se negativní situace v domácnosti stupňuje přes psychické snižování lidské důstojnosti až k fyzickým útokům a závažným trestným činům ohrožujícím zdraví a život.“* (Bílý kruh bezpečí, [online], www.domacinasili.cz/domaci-nasili/). Jak uvádí Střílková a Fryšták (2009), jednání velmi často začíná nejprve útoky proti lidské důstojnosti, pokračují postupně přes útoky proti zdraví, kdy v konečném stádiu mohou přerůst v útoky proti životu.

Ve své praxi se autorka opakovaně setkala s kauzou, kdy oběť přivolala na pomoc Polici ČR z důvodů sporů a hádek v domácnosti a až během následného vytěžení oběti na místě a výslechu na oddělení bylo zjištěno, že v minulosti byla oběť násilníkem brutálně znásilněna, či fyzicky napadena. Zejména tyto situace jsou důvodem, proč eskalace útoků není základním znakem pro rozhodování policistů o dalších úkonech, neboť nelze očekávat, že následující útok bude vždy horší, než předchozí. A proto zůstává znak eskalace podpurným znakem domácího násilí.

V těchto kapitolách byly popsány formy, cykly a znaky domácího násilí. Zejména pro policisty a další pomáhající subjekty je třeba tato rozdělení znát. Policisté znající takto podrobně formy domácího násilí, při povědomí o jeho cyklech jsou schopni daleko lépe reagovat na místě události, rozpoznat během krátké doby komunikace s aktéry činu jejich jednání a vyhodnotit tak znaky problematiky domácího násilí.

1.3. Vztah oběti a násilníka

I přes všechny popsané znalosti však nastávají situace, kdy oběť či násilník reagují zcela neadekvátně, vzhledem k vizuální situaci na místě. V praxi dochází k situacím, kdy o pomoc pro oběť volá svědek události, dítě v rodině, soused, příbuzný, kterému se oběť svěřila. Oběť pak na místě s policisty nespolupracuje, reaguje agresivně či naopak velmi plaše vůči policistům. Nastávají i situace, kdy se násilná osoba, oproti oběti, chová naprosto racionálně.

Popis činu ze strany oběti naráží na řadu problémů, mezi které zcela jistě patří emocionální pouto k násilné osobě, na dosavadní průběh společného soužití a obavy oběti z budoucího nejistého života. Oběť domácího násilí není vždy přesvědčena o potřebě trestat pachatele za jeho čin, v ohrožení života požaduje zastavení násilí, ale při zklidnění situace často nechce dále spolupracovat s policisty a věří v pokračování vztahu. Po násilném útoku hledá oběť pomoc, ale později často svá rozhodnutí, jak situaci řešit, mění, odmítá spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení i pomáhajícími organizacemi. (Dufková, Zlámal, 2005). Chování násilných osob i jejich obětí jsou věnovány následující kapitoly, ve kterých jsou popsány specifika chování a jednání osob, s ohledem na oblast domácího násilí.

1.3.1. Osobnost agresora - násilné osoby

Z odborné literatury vyvozujeme, že jasně vybarvený osobnostní profil domácího násilníka neexistuje. Domácího násilí se mohou dopouštět různé osobnostní typy (Čírtková, 2008). Rozhodně neplatí, že pachatel by měl mít fyzické rysy, jaké kdysi uváděla Lombrosova teorie rozeného zločince, násilníky jsou muži či ženy, děti či senioři, osoby na pokraji chudoby i osoby movité s vysokým pracovním statusem.

Forenzní psychologie rozeznává mnoho různých typologií osobností pachatele, podle osobnostního charakteru, podle hlediska delikventových specifik, tedy hlediska blízkého psychopatologii. Z policejní praxe známe mnoho typů agresorů, nicméně mnoho z nich má společné rysy, často používají taktiky

popírání, zlehčování a obviňování okolí, mají určité společné vlastnosti, jakými jsou nízké sebevědomí, pocity neschopnosti a nedocenění, přesvědčení o stereotypním rozdělení rolí mužů a žen, potřebu vinit ze svých činů jiné, žárlivost či nepřipravenost nést důsledky za své násilné činy. Naprosto pravidelně se setkáváme s agresory, kteří čekají v policejní cele na další úkony, jsou nekomunikativní, rozezlení nebo pláčou.

Ševčík a Špatenková popisují (srov. Hafen, Frandsen, 1985, s. 241) násilné muže, kteří vyrostli v násilných domácnostech a byli sami obětí nebo svědky domácího násilí. Muže mající násilnické sklony, vyznávající nerovnost genderových rolí, kteří jsou majetničtí a žárliví, vykazují problematické sexuální chování, nejsou schopni převzít zodpovědnost a chovají se jako malé děti. Často mají charakter osob „dvou tváří“ (Ševčík, Špatenková, 2011).

„Experti však oponují, že psychologický přístup málo rozlišuje mezi zdravotní a sociální normou. U některých pachatelů se totiž skutečně vyskytují poruchy osobnosti ve smyslu psychopatologie („personality disorders“), ale mnoho násilníků je bez klinických (zdravotních) příznaků. Jejich problém spočívá spíše v oblasti interiorizace a respektování sociálních norem“ (Čírtková, 2008, s. 41).

Čírtková dále poukazuje na dva druhy faktorů profilů násilné osoby, které vychází z psychologických teorií osobnosti. Jsou to **distanční faktory**, kam řadíme temperament, zkušenosti z dětství s násilím v rodině či zkušenosti ze skupin vrstevníků a **proximální faktory**, mezi které patří vazby a vztahy k druhým, empatie, sociální dovednosti, asertivita, míra impulzivity a postoje osoby vůči násilí a vůči ženám (Čírtková, 2008). Tyto faktory nebo jejich kombinace se mohou podílet na vzniku násilného jednání. Roli zde hraje typ osobnosti i určitá situace, do které se člověk dostává.

Velmi zjednodušeně lze **psychologický profil** většinového počtu domácích násilníků dle Čírtkové (2008) vyjádřit několika základními prvky osobnosti:

- **Nízké sebevědomí** – násilník se ve svém životě často cítí bezmocný, k uchvácení kontroly nad situací užívá násilí.

- **Přesun viny do vnější sféry** – agresor je přesvědčen, že k násilí došlo z důvodů vnějších, jím neurčených okolností, kdy k jednání byl dohnán. K omluvě činu má vždy k dispozici sérii různých zdůvodnění.
- **Strach ze závislosti** – násilníci jsou velmi často na své partnerce/partnerovi nepřiměřeně silně emocionálně závislí.
- **Frustrace** – nejpodstatnějším prvkem je nespokojenost násilníka ve vztahu, v rodině, z vlastní práce, neexistence životního cíle vyvolává v násilné osobě hněv a pohotovost k agresi, „*kdy záleží na celkové situaci násilníka a jeho vlastnostech, tedy tzv. frustrační toleranci*“ (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 62), kdy cílem této agrese pak může být osoba slabší, na násilníkovi závislá.
- **Potlačení a odmítání násilí** – většina násilníků má tendenci ve svých představách své násilí zmírňovat, popírat jednání či jejich četnost. Jako pravděpodobná příčina tohoto popírání se jeví v dětství naučený vzorec chování vypořádání se s negativními zážitky.
- **Dvojitý život** - násilník se na první pohled může zdát, jako osoba s přáteli, požívající uznání okolí, dokonce úspěšný či vlivný člověk, patří většina násilníků mezi osoby, které si okolí drží od těla. „*Klasičtí pachatelé domácího násilí vedou dvojitý život, jinak se chovají na veřejnosti a jinak v soukromí*“ (Voňková, Huňková, 2004, s. 61).

Případ č. 1

Jako příklad takového jednání zde uvedu případ z roku 2006, kdy hlídka Policie ČR vyjela k oznámení na vyhrožování střelnou zbraní. Na místě hlídka zjistila, že oznamovatelka je velmi hysterická, i před policisty křičela na bývalého manžela a popisovala incident, že ačkoliv jsou po rozvodu, a každý obývá jedno patro rodinné vily, manžel ji terorizuje již několik měsíců svou nenadálou přítomností v její části domu. Zde jí konal příkoří, kdy jí např. šeptal při spánku do ucha, že ji zabije, stál na schodech domu a opakoval „zemřeš“ a v den oznámení vyhrožoval jí i jejich dospělým dětem, že má v garáži zbraň a že ji zastřelí a zbraň si opravdu do domu přinesl. Oznamovatelka byla na místě a poté na místním oddělení policie velmi rozrušená, popisovala celou událost hlasitě a bývalého manžela nazývala velmi hanlivě. Oproti tomu on, chudák, jak o sobě uváděl, se choval na místě i na oddělení vůči policistům velmi korektně, snažil se jim vysvětlit, že si žena vše vymyslela a svoje tvrzení dokládal zvukovou nahrávkou z mobilního telefonu, kde byla zachycena oznamovatelka, jak na něj křičí sprostě

nadávky. Po objasnění celého jednání bylo potvrzeno psychické týrání manžela vůči oběti i dětem, skutek byl kvalifikován jako nebezpečné vyhrožování ze strany muže vůči celé rodině a policisté provedli patřičné úkony. Přitom na místě incidentu, při prvním kontaktu, byly projevy obou osob velmi rozdílné a zavádějící.

Oběť je tak vlastně jediná osoba, která násilníka zná v celé škále jeho osobnosti, potvrzuje i Čírtková (2008), což je pro policisty při řešení události velmi důležité, neboť násilník hraje svoje role nejen před obětí, ale zejména před ostatními osobami, tedy i policisty.

1.3.2. Osobnost oběti – osoby ohrožené domácím násilím

Také poznání typologie obětí má velký význam pro policisty i pomáhající profese v problematice domácího násilí, neboť v obdobných situacích se oběti se na místě události před policisty projevují velmi různě až nevyzpytatelně. Účastníkem domácího násilí se může stát opět kdokoliv, bez ohledu na pohlaví či věk oběti. Opakovaně se setkáváme s mezigeneračním násilím mezi rodiči a dospělými dětmi či seniory, k vzájemným fyzickým či jiným formám útoků dochází jak mezi partnery heterosexuálních tak homosexuálních svazků. Obětím trestných činů se věnuje samostatná vědní disciplína - **viktimologie**. Ta zkoumá interakci mezi pachatelem a obětí a vznikající právní souvislosti, věnuje se postavení obětí v rámci navazujících řízení a sleduje programy podpory pro oběti. *„Její přínos spočívá jak v teoretickém zkoumání problematiky, tak v doporučování preventivních opatření. Na souvislosti mezi pachatelem a obětí nahlíží viktimologie několika úhly a to kriminologickým, psychologickým, trestněprávním a sociologickým“* (Střílková, Fryšták, 2009, s. 23). Praktický přínos viktimologických poznatků má tedy zásadní význam pro práci s oběťmi postiženými domácím násilím. Čírtková (2008) uvádí, že odlišnost následků vztahových deliktů je základem pro vypracování modelů pomoci obětem, jak v oblasti mimoprávní, tak právní.

Prožitky oběti trestného činu nejsou v žádném případě nenormální, nejčastěji jsou lidé svou reakcí velmi často zaskočeni. Násilí v jakékoliv podobě zanechává na oběti vždy následky, mnohdy traumatické, zhoršuje chronické potíže, kdy se

u oběti rozvíjí úzkost, deprese, pocity nejistoty. Mezi obranné mechanismy zejména u mužů můžeme často pozorovat popření události. (*Domácí násilí - násilí na mužích a seniorech*, 2006). Zato, že drží své emoce (lítost, bolest, strach) na uzdě, zaplatí oběť většinou vysokou cenu v podobě chybějících sil ke splnění každodenních činností a povinností (Fehér, 2015). Tyto informace jsou velmi podstatné pro vyšetřování případů domácího násilí, kde je třeba stanovit míru poškození oběti.

I ženy, jako osoby ohrožené domácím násilím, se často bojí o své situaci promluvit. V opakovaném násilí si totiž vytváří složité strategie, jak situace a útoky přežít, od absolutní poslušnosti, přes sebeponižování se, snahu popírat pravdivé skutečnosti i bagatelizovat jednání násilníka. Velmi často připisují jednání násilníka jiným okolnostem, alkoholu, únavě, krizi v zaměstnání či násilné jednání přímo popírají. Špatenková (2011) také uvádí, že týrané osoby mají nejčastěji únikové tendence, v podobě apatií, strnulosti, izolace, deprese, bagatelizace či se u nich objevují flashbaky, zvýšená vznětlivost, úzkost, přecitlivělost a panika. „*V souladu s mezinárodní klasifikací psychických poruch můžeme následky týrání diagnostikovat jako **posttraumatickou poruchu**.*“ (Špatenková, 2011, s. 114). Zvláště s ohledem na předchozí negativní zkušenost s okolím, mívají oběti ve zvýšené míře pocity beznaděje a bezmoci, jako reakce na ztrátu iluzí ve vztahu. Deprese bývá nejčastějším projevem u žen.

V partnerských vztazích i ve vztazích rodič – dítě se opakovaně ohrožené osoby za chování násilníka stydí a stydí se i za své chování, což ovšem velmi komplikuje celou situaci, zejména pro vyhodnocení události ze strany policistů. Opakovaně se objevuje jejich obava, že jim nikdo nebude věřit, nebo že jim nikdo nepomůže. „*Pokud vše drží v tajnosti, přizpůsobují se opakovanému násilí, dochází tak k jejich izolaci, která komplikuje jejich další možnosti celé násilí zveřejnit*“ (Buskotte, 2008, s. 105).

Odborníci dále upozorňují na latentnost jednání, jeho skrytost. S ohledem na prožívání (viktimizaci) násilí rozeznáváme oběti **zúčastněné**, neboť agresor i oběť se vzájemně znají a jejich interakce může ovlivňovat jednání pachatele. „*Typ, který má nejbližší k domácímu násilí, je latentní oběť. Jedná se oběť, která*

se dostává do interakce s násilnou osobou v soukromí a tedy v izolaci od veřejnosti“ (Střílková, Fryšták, 2009, s. 52).

Ludmila Čírtková (2008) ve svých přednáškách a publikacích ještě opakovaně zdůrazňuje rozdělení obětí na **pravé, nepravé a falešné**. Kdy nepravými oběťmi jsou ty osoby, které se domnívají, že jsou druhou stranou týráni, ale jde pouze o jejich postoje, nebo jednání takto vnímají či se snaží na sebe upozornit, což hraničí s různými poruchami osobnosti. Za falešné oběti jsou označovány ty, které svou viktimizaci jen účelově předstírají, záměrně poškozují druhou stranu, ať už z prospěchu či ze snahy ji poškodit.

I přes všechny uvedené následky, které může oběť v domácím násilí utrpět, dochází často k situaci, kdy oběť chce zůstat u svého násilnického partnera, přestože dostane šanci na nový začátek bez něj. Tento doprovodný jev je velmi podobný vytvoření emocionálního vztahu oběti a cizího násilníka, únosce, nazývaný jako **Stockholmský syndrom** (Vargová a kol., 2016).

Policisté se velmi často setkávají i s případy, kdy vyjíždí do domácností opakovaně. Poměrně nedávno policisté z útvaru působnosti autorky opakovaně vykázali násilného partnera ze společného obydlí. Vzhledem k závažnosti jeho jednání byl tento stíhán pro trestný čin nebezpečného vyhrožování dle § 353 trestního zákoníku a i přesto se po ukončení desetidenního vykázání muž mohl vrátit do domácnosti, protože žena mu opět odpustila.

V těchto kapitolách jsou popsány osobnosti obětí i násilníků, specifika jejich chování a jednání, což je významné zejména pro zasahující policisty. Zvláště tyto by měli tyto specifika jednání znát a vyznat se v nich, aby byli schopni při prvním vytěžení osob reagovat na drobné ukazatele nesrovnalostí v jejich chování a jednání. V kapitole o úkolech a činnostech policistů v problematice domácího násilí jsou popsány a analyzovány oprávnění k ochraně osob, tedy oprávnění vykázání násilné osoby ze společného obydlí a zejména zde jsou poznatky, uvedené v této kapitole, důležité pro posuzování jednoho ze znaků domácího násilí, tedy jasně rozdělených rolí.

1.4. Příčiny vzniku domácího násilí

Nelze zcela přesně specifikovat konkrétní příčiny vzniku domácího násilí, neboť jich je mnoho. Jak vyplynulo z popisu osobnosti pachatele i oběti, jsme lidé různí, s různými osobnostními rysy, povahou, tolerancí chování s různou minulostí a očekáváme různé projevy reakcí na určité události.

V odborné literatuře jsou ve statích o příčinách domácího násilí opakovaně uváděny **mýty**, které se ve společnosti o domácím násilí stále tradují. Právě existence těchto mýtů je jednou z příčin domácího násilí (Čírtková, 2008).

Jedním z uváděných mýtů je **nulová reakce společnosti**. Stále existuje relativně velká tolerance společnosti vůči domácímu násilí, které je vnímáno jako intimní jednání mezi dvěma partnery a ostatním nepřísluší jakkoliv reagovat. Také autorky Voňková a Huňková uvádějí, že důležitost vlivu na další jednání násilníka má projev jeho okolí k jeho negativnímu jednání. Tolerování domácího násilí společností posiluje přesvědčení agresora, že se chová správně a „*na násilí má tradici a výlučností svého postavení právo*“ (Voňková, Huňková, 2004, s. 62).

Stejně tak je mýtem, že oběť si násilí určitě zaslouží, že si o něj řekla, že kdyby jí násilí vadilo, tak by ve vztahu nebyla. Zůstávání oběti ve vztahu je pak vnímáno, jako **špatná reakce oběti na násilí** protože, kdyby si oběť jednání nenechala líbit, k násilí nedocházelo. Zejména tento mýtus je stále rozšířen mezi policisty a je třeba ho neustále popírat. Policisté, zvláště nováčci, totiž opakovaně nejsou schopni pochopit, proč oběť ve vztahu zůstává, když ji násilník takto terorizuje.

Čírtková (2014) uvádí, že **mezigenerační přenos**, tedy kopírování agresivních vzorců chování z původní rodiny, by mělo být považováno za další mýtus. Pokud by měl totiž platit, pravděpodobně bychom žili všichni v násilnických rodinách.

Jako příčiny vzniku domácího násilí jsou dále uváděny **rizikové faktory**, které jsou odborníky spojovány s domácím násilím. Těmito faktory dle jsou:

- Závislosti na omamných a psychotropních látkách – které jsou do jisté míry hlavně spouštěči agresivního chování (Čírtková, 2008).

- Vzory a modely chování – opakovaně se potvrzuje, že osoby, které ze svého dětství nemají dostatečné zkušenosti se stabilními vztahy a zakoušeli emocionální nestabilitu, jsou „*v dospělosti stěží schopni řešit konflikty bez násilí a budou své násilné chování akceptovat, jako normální*“ (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 63), což je v kolizi s mýty Ludmily Čírtkové, které jsou uvedeny výše.
- Finanční závislost na partnerovi.
- Zdravotní postižení a omezení, či vyšší věk.
- Osobnostní rysy násilné osoby, které byly uvedeny v kapitole 1.3.1 (Ševčík, Špatenková, 2011).

V této kapitole jsou rozepsány a analyzovány příčiny vzniku domácího násilí, které uvádí a zdůvodňuje odborná literatura a jsou zde popsány hlavně z důvodu přímé souvislosti s vyhodnocováním událostí domácího násilí. Vliv na policisty při jejich činnosti řešení případů domácího násilí má hlavně jejich znalost problematiky a s ohledem na mýty, které o domácím násilí bohužel stále ve společnosti existují. Při vzdělávání je třeba policisty na tyto mýty a o jednání osoby stále upozorňovat a vysvětlovat jim, proč se v domácnostech stále vyskytuje násilí, i když všichni vědí, že je to špatné a trestné.

1.5. Muž, jako oběť domácího násilí

Z veřejných poznatků i ze statistických údajů vyplývá, že muži jsou oběťmi domácího násilí v menší míře než ženy. Muži si často domácí násilí ani neuvědomují, případně problém bagatelizují. Když už si problém připustí, často se silně stydí a velmi se ostýchají někomu svěřit nebo si říci o pomoc. „*Mezi projevy násilí páchané na mužích patří nároky na poslušnost, podřízenost, ponižování, nadávání*“ (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 98-99). Dále také extrémní žárlivost a manipulace ze strany partnerky. Kolektiv autorů v knize *Mlčení bolí* (2016) uvádí, že muži mají strach, že jim policie neuvěří a z násilí budou naopak obviněni oni.

Muž sám sebe dlouhou dobu nevnímá jako oběť a to se projevuje v jeho komunikaci s úřady a policií. Z důvodu bagatelizace problému a způsobu

oznámení negativního jednání policii dochází k pozdnímu odhalení domácího násilí na mužích (Čírtková, 2004).

Ve společnosti stále panuje přesvědčení, že psychické násilí nemá takové následky jako to fyzické, avšak zejména dle názoru obětí má psychické násilí stejně závažné dopady, ne-li, v některých případech, horší. *„Psychické násilí je nejhorší. Tvrdí to všechny jeho oběti – děti, dospělí, muži i ženy vždy zdůrazňují, že víc než fyzické rány bolí tvrdé slovo“* (DALIGAND, 2014, s. 32).

Ve své policejní praxi jsem se setkala s několika muži, oběťmi domácího násilí. Během soužití většinou neutrpěli tolik fyzického násilí a to ani v případě jednoho homosexuálního páru. V těchto domácnostech docházelo hlavně k psychickému terorizování osobnosti oběti, tedy muže v podobě zesměšňování, hrubé nadávání, urážení, sexuálního ponižování, vydírání. Opakované jsou vyděračské výhrůžky ze strany agresorky, že partnera opustí, že si s sebou vezme i děti, které on již nikdy neuvidí, nebo naopak, že ho označí za násilníka (Ševčík, Špatenková, 2011).

1.6. Senioři jako osoby násilné i oběti

S ohledem na problematiku domácího násilí, nelze brát věk k označení osoby, jako seniora, jako směrodatný fakt. Budeme vycházet z identifikace seniora jako osoby, u které skončila nutnost docházet do zaměstnání. Dochází tak zejména k oslabení některých sociálních vazeb s tím spojených, izolovanosti života, odkázaného mnohdy na nejbližší osoby, nejčastěji ze zdravotních důvodů. Proto si po určitou dobu nemusí nikdo všimnout, že je s daným člověkem něco v nepořádku. Pokud má senior modřiny nebo zranění, nevychází z domu nebo se chová nezvykle, jsou tyto změny obvykle přisuzovány spíše zdravotnímu stavu. Senioři se opakovaně stávají jak oběťmi domácího násilí, tak i osobami násilnými. Mohou se stát oběťmi násilí ve všech uvedených formách, jak fyzického, psychického i nejčastěji materiálního násilí. Specifické však bývá zanedbávání péče a zdraví seniorů a nerespektování jejich lidské důstojnosti (Příručka Život 90).

Jako velmi významný je autorkou práce vnímán článek zveřejněný již v roce 2004 v britském periodiku o medicíně, kde J. Hightower (2004, s. 60) v článku o *Věku, genderu a násilí*, kde autor upozorňuje na zajímavé aspekty o ženách seniorkách, které jsou zneužívány vystaveny velmi často, mimo jiné zde autor říká, že: „*starší ženy jsou neviditelné.*“ Autorka práce při své metodické činnosti využívá tuto poučku velmi často, neboť výrazně upozorňuje na specifické aspekty této věkové kategorie.

Případ č. 2

V loňském roce se policisté našeho oddělení dostali k výjezdu do domácnosti dvou starších dam, matky (82 let) a dcery (60 let), kdy dcera na svou matku opakovaně stále křičela a to natolik, že sousedka už nemohla ten křik poslouchat a přivolala policii. Policisté v domácnosti zjistili neuvěřitelný nepořádek, až nehygienické podmínky, zjistili, že dcera tyranizovala svou matku tím, že se k ní nastěhovala do jejího už tak malého bytu, nastěhovala sem všechny svoje věci (krabice a pytle věcí od popelnic) a svých 12 koček, které se zde ještě množily. Svými věcmi zneprístupnila matce vstup do sprchového koutu, ležela a spala u dveří do chodby, čímž znemožňovala matce v noci vstup na toaletu, žila na úkor jejího důchodu a z tohoto krmila i všechna zvířata. Policisté na místě nezjistili žádné fyzické násilí. Matka, u které se navíc již rozvinula nemoc psychická (Alzheimer), svou dceru jen chválila a až sousedi uvedli, jak tato seniorka během pobytu dcery sešla, jak na ni dcera křičí i v noci, jak je na ni hrubá. Případ skončil vykáváním dcery, předáním staré paní do zdravotnické péče a předáním zvířat do péče a kontaktováním vnuček seniorky a aktivní apelací na jejich nutnou účast v péči o babičku.

Násilnými osobami vůči seniorům mohou být nejen partneři či jejich děti, ale i vnučata, která na svých prarodičích páchají násilí. Senioři jsou nezřídka závislí na péči ze strany násilné osoby a to je také jeden z důvodů jejich nečinnosti proti násilí, neboť mají strach ze ztráty člověka, který se o ně stará. Dále existují faktory, které zvyšují riziko ohrožení seniora násilím, tedy jeho špatný zdravotní stav, poruchy komunikačních a kognitivních funkcí, např. vlivem demence, závislost na násilné osobě, snížení nebo úplná ztráta soběstačnosti, což potvrzují i autoři Příručky Život 90.

Při šetření v těchto domácnostech je třeba se věnovat specifickým příznakům fyzického násilí, jako jsou modřiny, podlitiny, známky po dušení, nejasné pády a úrazy, opakované chybné podání léků. O násilí a zanedbání péče velmi zřetelně vypovídá podvýživa či dehydratace bez vysvětlení, zanedbání hygieny, dále sem patří materiální a finanční zneužívání, „absence základních potravin, pozdní ošetření chorob, zanedbaná domácnost“ (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 128).

1.7. Děti, součást domácího násilí

Děti jsou vždy i nepřímo vtaženi do jednání v rodině, domácnosti. Pokud zde dochází k násilnému jednání, kterému nejsou přítomny, vždy toto násilí mezi rodiči vnímají, slyší přes zavřené dveře, nebo jsou přímými svědky forem násilného chování. „Násilné chování, psychické či fyzické útoky, slovní agresivní projevy, agresivní prostředí dětem odebírají pocit emocionální jistoty a vnitřního bezpečí, děti si pak s touto situací neví rady, jsou bezmocné“ (Buskotte, 2008, s. 89). Z pohledu psychologů si děti na tuto situaci nezvyknou prakticky nikdy. Vaníčková (2009) uvádí, že ve dvou třetinách případů domácího násilí jsou děti přítomné v roli svědků. „Navíc nepřímo obětí domácího násilí praktikovaného mezi dospělými partnery jsou děti“ (Střílková, Fryšták, 2009, s. 21).

Kolektiv autorek Voňková, Huňková ve své publikaci uvádí, že se ve své praxi setkali „s tím, že u 100 % případů jejich klientů/klientek (obětí zvláště brutálního a intenzivního domácího násilí) bylo v původní rodině násilníka násilí v nějaké formě přítomno“ (Voňková, Huňková, 2004, s. 50). U dětí může mít takový život v bazální rodině vliv na jejich další psychický a sociální vývoj, včetně dalšího chování v dospělosti. Naučená útočnost či bezmocnost je pak typickým vzorcem chování těchto dětí vyrůstajících v násilných rodinách. Mohla by tak nastat situace, že si budeme vychovávat další násilníky.

Odbornou veřejností bylo opakovaně upozorňováno na skutečnost, že děti jsou zapomenutými oběťmi domácího násilí. „Světová zdravotnická organizace WHO (2003) proto charakterizovala domácí násilí jako psychické týrání dětí“ (Čírtková, 2004, s. 249). Týraná matka či otec nemohou být, i když se budou snažit sebevíce, emocionální podporou pro své dítě, které útoky vidí, slyší a vnímá.

Čírtková (2004) tedy apeluje, že je proto nutné i dítě označit jako osobu ohroženou domácím násilím, respektive jako oběť domácího násilí a nikoliv pouze jako svědka incidentů, i když se ho nějaká forma násilí přímo netýkala.

Jednání, při kterém je dítě ze strany rodiče týráno, zneužíváno či zanedbáváno, je samostatnou skutkovou podstatou trestného činu Týrání svěřené osoby, která je definována v kapitole 2.3. Toto chování rodičů poškozuje tělesný, duševní a sociální status dítěte a u dítěte může mít za následek **syndrom týraného dítěte**, nebo také **syndrom CAN**.

Stanoviska mezinárodních organizací, rozhodnutí Evropského parlamentu, stanoviska WHO i český odborníku tedy opakovaně upozorňují na nutnost speciální ochrany dětí, byť „jen“ svědků domácího násilí v rodině. V dokumentu „*Národní strategie prevence násilí na dětech v České republice na období 2008-2018*“ schváleného usnesením vlády České republiky č. 1139/2008 je pod pojmem psychické týrání dětí zahrnuto i takové chování dospělé osoby, které má vážný negativní vliv na citový vývoj dítěte a vývoj jeho chování. Tím je jednoznačně také vystavování dítěte násilí nebo vážným konfliktům doma, vyvolávání situace, kdy dítě má skoro nepřetržitě pocit strachu apod. Na tyto dokumenty je upozorněno zejména proto, že i vláda ČR chystá podstatnou změnu zákonů a ustanovení, která se týkají ochrany dětí při v kauzách domácího násilí. Tomuto tématu je věnována část práce v kapitole 2.6 - Připravované právní změny.

V těchto dvou kapitolách jsou uvedeny projevy domácího násilí, kterého jsou účastni děti a senioři. Pokud jsou aktéry domácího násilí, je třeba, aby policisté zpozorněli, věnovali se i drobným detailům výpovědí těchto osob a prostředí, ve kterém žijí. Zvláště pro nezkušené policisty je významné připravit je na tato specifika a vhodně je prezentovat již ve vzdělávacím cyklu.

Za užití odborné literatury je v této kapitole popsána a analyzována oblast domácího násilí. Jsou zde shrnuty podstatné údaje, které by měly být policistům prezentovány a které by měli policisté znát, s ohledem na jejich úkoly uvedené v kapitole 3.

2. Právní aspekty v oblasti domácího násilí

I přes veškerou škodlivost, kterou s sebou domácí násilí v rodinách celá staletí neslo, pojmenování společných projevů a nahlížení na negativní jednání jako na celek se věnuje literatura až v posledních desetiletích minulého století. Napadení v rodině a fyzické útoky byly řešeny samostatně, jako přestupky či trestné činy, ke kterým dochází mezi osobami cizími. Navíc k projednání přestupku či trestného činu bylo třeba souhlasu oběti, která však mnohdy tento souhlas či návrh na projednání nedala, nebo jej stáhla zpět. Bylo tedy třeba vývoje v represivní legislativě, aby došlo ke vzniku samostatných trestných činů a dalších právních úprav se zaměřením na podstatu věci. V těchto kapitolách je popsán vývoj ochrany před domácím násilím a jsou zde uvedeny části zákonů o právní ochraně osob před domácím násilím v rovině občanskoprávní, trestní a správní.

2.1. Vývoj ochrany před domácím násilím v ČR

V 90. letech minulého století šetřila autorka práce několik případů útoků ze strany manžela na manželku a děti v rodině, kde však míra a intenzita jednání nenaplňovala skutkovou podstatu trestného činu. A jelikož nedošlo k závažnějšímu poškození zdraví, nebylo tehdy možné násilníka jakkoliv jinak omezit na delší dobu či zamezit jeho návratu do rodiny, mnohdy ještě téhož dne. Tyto situace byly časté a absolutně nežádoucí a s ohledem na vývoj mínění odborné veřejnosti v oblasti domácího násilí, prezentovaný v kapitole 1., je zde nastíněn i vývoj boje proti tomuto fenoménu.

Reakcí na tlaky odborné veřejnosti a národních i nadnárodních organizací byla novela trestního zákona č. 91/2004 Sb., kterou se měnil zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, do kterého byla vložena nová skutková podstata trestného činu „*Týrání osob žijících ve společně obývaném bytě nebo domě*“, tedy § 215a zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona s účinností od 1. června 2004.

Následující nejpodstatnější legislativní změnou k domácímu násilí, která v České republice nastala, pak bylo vydání zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, s účinností od 1. ledna

2007. Schválením tohoto zákona došlo k úpravě Občanského soudního řádu, Trestního zákona, Zákona o sociálním zabezpečení a Zákona o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení a v neposlední řadě Zákona o Policii České republiky. Úpravou uvedených zákonů dostaly příslušné státní instituce účinné nástroje, jak ochránit oběti domácího násilí před násilníky. „*Jedním z účinných nástrojů okamžité ochrany oběti je vykázaní násilné osoby ze společného obydlí*“ (Střílková, Fryšták, 2009, s 38). Tímto zákonem Česká republika postoupila z pouhé represe a kriminalizace domácího násilí k prevenci, ochraně a pomoci obětem domácího násilí.

Na úrovni vlády ČR byly opakovaně přijaty komplexní strategické dokumenty, např. Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011 – 2014, Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2015 – 2018 a poslední *Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2019 – 2022*. Realizací opatření uvedených v tomto plánu ze strany ministerstvem by mělo dojít zejména ke zlepšení současné úrovně ochrany osob ohrožených domácím a genderově podmíněným násilím, včetně dětí žijících v rodině s výskytem domácího a genderově podmíněného násilí, k zefektivnění prevence tohoto násilí, k rozvoji vzdělávání příslušných profesí v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí a k podpoře práce s původci a původkyněmi násilí (Vláda ČR, *Akční plán prevence domácího násilí na léta 2019 – 2022*, 2019).

2.2. Právní ochrana před domácím násilím

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR a Listina základních práv a svobod, č. 2/1993 Sb. vyhlášená za součást ústavního pořádku, jako normy nejvyšší právní síly, zakotvují základní práva a svobody a stanoví nejvýznamnější zásady, na kterých je právní řád České republiky postaven.

Pro oblast domácího násilí je nejvýznamnější zejména ustanovení čl. 1 Listiny, který deklaruje, že lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti a právech a čl. 6 odst. 1, který všem lidem bez rozdílu přiznává právo na život. Čl. 7 garantuje

nedotknutelnost osoby a zákaz krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení (Listina, 1993).

Na mezinárodní úrovni je významná Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (tzv. Istanbulská úmluva), která byla přijata Výborem ministrů Rady Evropy 7. dubna 2011 a ratifikována mnoha státy. Česká republika dosud Istanbulskou úmluvu neratifikovala. Úmluva zavedla soubor definic, jako vynucený sňatek, nebezpečné pronásledování (stalking), vynucený potrat atd. a je tedy celosvětovým dokumentem vymezujícím se proti domácímu násilí (#ZaIstanbul, Chržová, 2016). Tato mezinárodní smlouva je zde zmiňována zejména s ohledem na množství cizinců, kteří žijí v České republice a kteří se zde také dopouští domácího násilí – viz tab. 2 v kapitole 3.3.2. I s těmito osobami jsou policisté povinni jednat a překonávat tak jazykové bariéry i legislativní rozdíly.

2.2.1. Vykázání

Nepodstatnějším a velmi specifickým opatřením pro policisty na místě činu při zjištění znaků domácího násilí je **institut vykázání** osoby násilné ze společného obydlí, který je upraven v hlavě VII zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

„VYKÁZÁNÍ

§ 44

- a. *Lze-li na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, důvodně předpokládat, že se osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví anebo svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti, je policista oprávněn vykázat tuto osobu z bytu nebo domu společně obývaného s útokem ohroženou osobou (dále jen „společné obydlí“), jakož i z bezprostředního okolí společného obydlí. Policista je oprávněn tuto osobu vykázat i v její nepřítomnosti.*
- b. *Vykázání trvá po dobu 10 dnů ode dne jeho provedení. Tuto dobu nelze zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby. Podáním návrhu na vydání předběžného opatření podle zákona o zvláštních řízeních soudních v průběhu vykázání se doba vykázání prodlužuje do dne nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tomto návrhu a dále.*

§ 45

- 1) *Vykázaná osoba je povinna*
 - a. *opustit neprodleně prostor vymezený policistou v potvrzení o vykázání,*
 - b. *zdržet se vstupu do prostoru podle písmene a),*
 - c. *zdržet se styku nebo navazování kontaktu s ohroženou osobou,*
 - d. *vydat policistovi na jeho výzvu všechny klíče od společného obydlí, které drží.“*

Vykázání je faktickým úkonem, policisté představují významný článek v řetězu osob podílejících se na řešení případů domácího násilí. Vykázání je preventivní opatření prováděné ze strany Policie ČR na ochranu lidského života a zdraví. *„Jeho smysl je preventivní, účelem je krátkodobě zabránit pokračování domácího násilí anebo hrozícímu domácímu násilí předejít a tím poskytnout oběma stranám čas pokusit se konflikt vyřešit“* (Vangeli, 2009, s. 179).

Policie ČR ve srovnání s jinými orgány (např. soudy, státní zastupitelství, obecní úřady) disponuje nejširší databází relevantních informací o předchozích incidentech, kterou si sama vytvořila a zároveň databází o trestných či jiných činech násilných osob a dalších databází (držitelé střelných zbraní) a je ve srovnání s uvedenými orgány jediná dostatečně operativní k okamžitému řešení činu. Je již zřejmé, že jednání násilné osoby vůči osobě ohrožené úzce souvisí s kriminální činností, kterou je Policie ČR povinna řešit a má s tímto dostatečné zkušenosti. Proto Policie ČR přijala nový systém školení policistů, kde jsou již nováčci seznamováni s oblastí domácího násilí, se všemi formami, znaky a prvky jednání osob. *„Po proškolení a při náležitém metodickém vedení je policie schopna rychle spolehlivě posoudit, zda je nutný zákrok v podobě vykázání či v podobě jiného opatření“* (Střílková, Fryšták, 2009, s. 40).

2.2.2. Předběžná opatření v občanskoprávním řízení

Osoba ohrožená domácím násilím je chráněna ustanovením § 751 až 753 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Osoba může požádat o vydání předběžného opatření v návaznosti na předchozí vykázání Policie ČR nebo i bez tohoto. Soud na základě tohoto návrhu může za splnění zákonných podmínek, uložit násilné osobě povinnost opustit společné obydlí a zdržet se kontaktu s ohroženou osobou. Dále nařídí, aby se násilná osoba zdržela setkávání s ohroženou osobou a zdržel se nežádoucího sledování a obtěžování této osoby jakýmkoliv způsobem. Dle Gabrielové (*#ZaIstanbul*, 2016) je hlavním účelem tohoto nařízení poskytnout osobě ohrožené domácím násilím delší dobu na to, aby se mohla rozhodnout, jak bude celou situaci dále řešit, např. rozpad vztahu, řešení bytových záležitostí. Z pohledu Policie ČR je hlavním účelem zamezení

páchání násilí vůči ohrožené osobě, tím dojde k přerušení moci osoby násilné nad osobou ohroženou, což je žádoucí jev, uvedený zmiňovaný v kapitole 1.4.

2.3. Právní postih domácího násilí

Nejpodstatnější trestně právní normou, která postihuje činy mající znaky domácího násilí, je zákon č. 40/2009 Sb., **trestní zákoník**. Policisté provádějící šetření na místě činu jsou vždy povinni vyhodnotit znaky jednání a posoudit právní kvalifikaci, zda jde o trestné činy či přestupky. Trestní zákoník obsahuje také vysvětlení některých pojmů, které jsou v jednotlivých činech použity, proto jsou zde některé pojmy citovány.

Vysvětlení pojmů dle litery zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, (dále jen trestní zákoník):

„§ 133

Obydlí

Obydlím se rozumí dům, byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležející.

§ 126

Dítě

Dítětem se rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak.

§ 125

Osoba blízká

Osobou blízkou se rozumí příbuzný v pokolení přímém, osvojenec, sourozenec, manžel a partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké jen tehdy, kdyby újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.“

Pokud se vrátíme k formám domácího násilí, tedy jednání násilné osoby vůči osobě ohrožené, obsahuje trestní zákoník celou řadu skutkových podstat trestných činů, které mohou pachatelé domácího násilí naplnit. Jedná se zejména o **trestné činy** směřující proti životu, tedy Vražda (§ 140) a Zabití (§ 141) a směřující proti zdraví, Těžké ublížení na zdraví (§ 145) a Ublížení na zdraví (§ 146), trestné činy proti svobodě, Omezování osobní svobody (§ 171), Vydírání (§ 175), Útisk (§ 177) a Porušování domovní svobody (§ 178). Dále trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, a to Znásilnění (§ 185), Sexuální nátlak (§ 186) a Pohlavní zneužívání (§ 187). Nejzásadnějšími trestnými činy postihujícími jednání komplexně pak jsou trestné činy **Týrání svěřené osoby (§ 198) a Týrání**

osoby žijící ve společném obydlí (§ 199). S ohledem na jednání násilných osob sem patří i trestné činy Ohrožování výchovy dítěte (§ 201) a Svádění k pohlavnímu styku (§ 202). Jednání pachatele vzhledem k jeho útoku na majetek lze kvalifikovat také pro trestné činy Krádeže (§ 205), Poškození cizí věci (§ 228) a trestné činy narušující soužití lidí, tedy hlavně Nebezpečné vyhrožování (§ 353) a Nebezpečné pronásledování (§ 354). Dalším významným trestným činem je Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (§ 337).

Samostatnou skutkovou podstatu na ochranu dětí v domácnostech postihuje trestný čin podle § 198 trestního zákoníku.

„§ 198

Týrání svěřené osoby

- 1) *Kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.*
- 2) *Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,*
 - a. *spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,*
 - b. *způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,*
 - c. *spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo*
 - d. *páchá-li takový čin po delší dobu.*
- 3) *Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1*
 - a. *těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo*
 - b. *smrt.*“

Problematika týrání dětí je velmi závažná a má mnoho společných znaků a forem s problematikou domácího násilí, zejména, jsou-li osobami násilnými osoby bydlící s dětmi ve společné domácnosti. Na rozdíl od níže uvedeného trestného činu Týrání osob žijících ve společné domácnosti se zde nevyžaduje, aby šlo o jednání soustavné, nebo delší dobu trvající. Stejně tak může jít i o opomenutí povinné péče a to nejen o „*dítě, ale i o osobu zletilou, která je pro stáří, nemoc, invaliditu, mentální retardaci apod. odkázána na péči jiných osob*“ (Šámal, 2010, s. 1743).

„**Týráním** se pak rozumí *zlé nakládání s osobou blízkou nebo jinou osobou žijící s pachatelem ve společném obydlí vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pocítuje jako těžké příkoří*“ (Šámal, 2010, s. 1751).

Trestným činem, postihujícím domácí násilí jako déle trvajícím týráním osob blízkých či společně žijících ve společné domácnosti je tedy trestný čin:

„§ 199

Týránění osob žijících ve společném obydlí

- 1) *Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ní ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.*
- 2) *Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,*
 - a. *spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,*
 - b. *způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,*
 - c. *spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo*
 - d. *páchá-li takový čin po delší dobu.*
- 3) *Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1*
 - a. *těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo*
 - b. *smrt.*

Důležitou podstatou tohoto trestného činu je zejména podmínka společného obydlí, tedy nikoliv jen společné domácnosti, jako v předchozí výše popsané právní úpravě. Společné obydlí vyjadřuje specifický znak tohoto trestného činu, kde mezi osobami blízkými či žijícími ve společné domácnosti je dána specifická forma vzájemné závislosti, s vytvořenými zvláštními vztahy doprovázejícími soužití a ztížená možnost toto společné obydlí opustit a týránění se tak vyhnout (Šámal, 2010). Uvedeným odůvodněním této právní kvalifikace je zřejmý malý odklon od některých definic domácího násilí, citovaných v kapitole 1.1.

Na oběti domácího násilí pamatoval zákonodárce zejména u činů, kdy není třeba souhlasu poškozeného s trestním stíháním (řízením) a to v § 163 zákona č. 141/1961, trestního řádu, (dále jen trestní řád), kde taxativně uvádí trestné činy, pro které je třeba souhlasu ke stíhání osoby blízké (násilníka) osobě poškozené (oběti). V tomto výčtu záměrně chybí § 198 i § 199 trestního zákoníku. V § 163a) trestního řádu dále zákonodárce doplňuje, že u trestných činů uvedených v § 163 není třeba souhlasu poškozeného, pokud trestným činem byla způsobena smrt, poškozený není schopen udělit souhlas pro svoji duševní chorobu či poruchu, pro kterou byl zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo jeho způsobilost byla omezena, poškozeným je osoba mladší 15 let anebo souhlas nebyl poškozeným dán, nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůžkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností ze strany osoby násilné (Šámal, 2010). Souhlasu oběti k trestnímu

stíhání (řízení) tedy již není v těchto případech třeba, což je významné pro postih násilných osob s využitím omezujících opatření, uvedených v kapitole 2.4.

Nenaplnuje-li čin, který byl spáchán, znaky tohoto či jiného trestného činu, jde zpravidla o **přestupek** dle zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, projednávaný a postihovaný ve správním řízení:

„§ 7

Přestupky proti občanskému soužití

- 1) *Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že*
 - a. *jinému ublíží na cti tím, že ho zesměšní nebo ho jiným způsobem hrubě urazí,*
 - b. *jinému ublíží na zdraví, nebo*
 - c. *úmyslně naruší občanské soužití tak, že*
 1. *jinému vyhrožuje újmou na zdraví,*
 2. *jiného nepravdivě obviní z přestupku,*
 3. *se vůči jinému dopustí schválnosti, nebo*
 4. *se vůči jinému dopustí jiného hrubého jednání.“*

V úvahu připadají i další právní kvalifikace činu dle forem jednání násilné osoby, tedy přestupky proti veřejnému pořádku (§ 5) např. pokud násilná osoba neuposlechne výzev zasahujících policistů, aby zanechala svého jednání, podání křivého vysvětlení dle (§ 6) pokud účastník činu úmyslně uvede nepravdu o okolnostech, které mají podstatný význam pro rozhodnutí, nebo takovou okolnost zamlčí či také přestupky proti majetku (§ 8), kdy násilník způsobí škodu na cizím majetku krádeží nebo poškozením (Jemelka, 2017).

Porušení pravidel vykázání či zákazu styku pak zakládá skutkovou podstatu trestného činu Maření výkonu úředního rozhodnutí dle ustanovení § 337 odstavce 2) trestního zákoníku. Pokud jednání pachatele nebude naplňovat všechny znaky tohoto trestního činu, může být v činu spatřován přestupek podle ustanovení § 5 odstavce 1 písmene c) zákona č. 251/2016 Sb. V obou případech hrozí za toto jednání další sankce vůči osobě násilné.

Právo tak ukládá postih za všechny formy domácího násilí a policisté, jako represivní složka státu, jsou povinni tyto činy prošetřovat, zajistit všechny důkazy a po dostatečném zdokumentování předat vše k dalšímu řízení státním zástupcům a soudům.

2.4. Trestní a správní ochrana před domácím násilím

Domácí násilí nelze zužovat jen na trestněprávní hledisko, neboť se jedná o problém komplexní a multidisciplinární. Nutnost komplexního postihu domácího násilí se prolíná celou diplomovou prací. V této části jsou citovány ochranná a preventivní opatření, která trestní řád a další právní normy, oběti poskytují.

Pokud zůstaneme ještě u trestně právního řízení, lze na ochranu oběti využít v rovině trestního stíhání dle § 160 trestního řádu, zejména **předběžná opatření** ve smyslu § 88 c, d, e) aktuálního znění trestního řádu:

§ 88c

Druhy předběžných opatření

Předběžným opatřením může být obviněnému uložen

- a. *zákaz styku s poškozeným, osobami jemu blízkými nebo s jinými osobami, zejména svědky (dále jen „zákaz styku s určitými osobami“),*
- b. *zákaz vstoupit do společného obydlí obývaného s poškozeným a jeho bezprostředního okolí a zdržovat se v takovém obydlí (dále jen „zákaz vstupu do obydlí“) a další.*

§ 88d

Zákaz styku s určitými osobami

- 1) *Zákaz styku s určitými osobami spočívá v nepřipustnosti jakéhokoli kontaktování nebo vyhledávání poškozeného, osob mu blízkých nebo jiných osob, zejména svědků, a to i prostřednictvím sítě elektronických komunikací nebo jiných obdobných prostředků.*
- 2) *Z důležitých důvodů se povolí setkání obviněného s poškozeným, osobou mu blízkou nebo jinou osobou. Setkání se uskuteční vždy za přítomnosti orgánu činného v trestním řízení, který v době setkání vede řízení, nebo na základě jeho pověření za přítomnosti probačního úředníka. Setkání se neprodleně ukončí, objeví-li se v jeho průběhu okolnosti, které brání jeho pokračování, zejména vyvolá-li obviněný v poškozeném, osobě mu blízké nebo jiné osobě důvodnou obavu z uskutečnění jednání uvedeného v § 88 odst. 2 nebo se pokusí ovlivnit jejich výpověď.*

§ 88e

Zákaz vstupu do obydlí

- 1) *Zákaz vstupu do obydlí spočívá v nepřipustnosti vstupu obviněného do společného obydlí obývaného s poškozeným a jeho bezprostředního okolí, a v nepřipustnosti zdržovat se v takovém obydlí.*

Porušením takového předběžného opatření se obviněný vystavuje situaci uvalení vazby ve smyslu § 67 odst. c) trestního řádu (Šámal, 2010).

Pokud ve věci domácího násilí nebude vedeno trestní řízení či stíhání, ale půjde o přestupky proti občanskému soužití, výše citované, lze ze strany správních

orgánů využít ochranných opatření podle § 51 zákona 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Takovým opatřením je omezující opatření podle § 52.

„§ 52

Omezující opatření

- 1) *Omezující opatření spočívá v zákazu navštěvovat určená veřejně přístupná místa nebo místa, kde se konají sportovní, kulturní a jiné společenské akce, popřípadě v povinnosti zdržet se styku s určitou osobou nebo vymezeným okruhem osob nebo v povinnosti podrobit se vhodnému programu pro zvládání agrese nebo násilného chování.“*

Podle odstavce 6) pak může správní orgán uložit omezující opatření spočívající v povinnosti podrobit se vhodnému programu pro zvládání agrese nebo násilného chování osobě, která se dopustila přestupku vykazujícího zejména znaky užití násilí v rodině nebo partnerském vztahu (Jemelka, 2017).

Navíc v tomto zákoně pamatoval na oběti domácího násilí zákonodárce ještě v ustanovení § 79 odstavci 5, neboť správní orgán zahájí řízení bez souhlasu osoby přímo postižené spácháním přestupku u případů, kde byla spácháním přestupku postižena osoba mladší 18 let nebo byl-li přestupek důvodem vykazání ze společného obydlí (Jemelka, 2017).

2.5. Ochrana obětí trestných činů

Ochrana obětí trestných činů je zajištěna zákonem č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, kdy tento zákon rozšířil práva obětí a posiluje pomoc jim poskytnutou. Zákon upravuje právo oběti na poskytnutí odborné pomoci, kterou se rozumí psychologické a sociální poradenství, poskytování právních informací, právní pomoc, kterou obětem poskytují nevládní neziskové organizace, Probační a mediační služba (dále jen PMS), tedy organizační složka státu, a advokáti. Tato služba je obětí, označeným jako **zvlášť zranitelné oběti**, poskytována bezúplatně. Za zvlášť zranitelné oběti jsou dle tohoto zákona označovány zejména děti, osoby s fyzickým nebo mentálním hendikepem, oběti sexuálních trestných činů či osoby vysokého věku. Oběť má dále právo na ochranu soukromí, „*právo na ochranu před sekundární viktimizací ze strany orgánů činných v trestním řízení, zejména výsledk speciálně vyškolenými osobami,*“

(#Zalstanbul, Gabrielová, 2016, s. 25), právo na důvěrníka a právo na peněžitou pomoc od státu, o kterém rozhoduje Ministerstvo spravedlnosti (PMS, www.pmscr.cz).

Ochranná opatření jsou součástí právního prostředí. V těchto kapitolách jsou shrnuty zákonná oprávnění poskytování ochrany obětem domácího násilí a právní kvalifikace činů. Při prvotním kontaktu policista neposkytuje oběti přehled všech těchto ochranných opatření, je třeba nejprve skutek a jednání správně kvalifikovat, tedy zajistit všechny potřebné informace a provést úkony a až poté bude možné oběti poskytnout i tuto popsanou další právní ochranu. Existuje ale povinnost oběti se všemi možnostmi její ochrany seznámit a je třeba, aby se policisté provádějící šetření, v těchto popsaných normách orientovali, znali právní kvalifikace popsaných činů a byli si ochranných opatření zcela vědomi.

2.6. Připravované právní změny

V březnu 2020 předložil ministr vnitra za vládu České republiky návrh zákona, kterým se pravděpodobně změní zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a novela dalších zákonů.

Novela zákona č. 273/2008 Sb. by se dotkla i ustanovení § 44 odst. 1, kde text byl doplněn o poslední větu, která zní: „*Pokud společné obydlí obývá nezletilé dítě, považuje se za ohroženou osobu podle této hlavy.*“ (Vláda ČR, 2020). Zde tedy zákonodárce doplňuje potřebnou ochranu dětí, za apelace Evropského parlamentu, WHO i odborné veřejnosti, popsanou v kapitole 1.7 - Děti, součást domácího násilí.

Významná technická změna pro Policii ČR by nastala i novelizací ustanovení § 47 odstavce 3 tohoto zákona, která by policistům umožnila zaslat rozhodnutí o vykázání na příslušné státní orgány do 24 hodin „od vykázání“, nikoliv „od vstupu do obydlí“, jak je tomu nyní (Vláda ČR, 2020). V době tvorby diplomové práce je návrh zákona ve fázi schvalovacího procesu, ale pokud by byl schválen se všemi těmito navrhovanými úpravami, jednalo by se o významný posun ke zlepšení ochrany dětí, jako účastníků domácího násilí.

3. Policie ČR při řešení domácího násilí

Tato kapitola je zaměřena na činnost Policie ČR v oblasti domácího násilí. Nejprve je zde představena Policie ČR, její činnost a úkoly. Zejména úkoly vyplývající z mota Policie ČR „pomáhat a chránit“, tedy ochrana života a zdraví obyvatelstva se úzce dotýkají ochrany osob ohrožených domácím násilím. V kapitole Metodika Policie ČR jsou citovány a zmapovány interní normy, které Policie ČR vytvořila, jako potřebnou metodickou pomoc pro policisty při využití jejich oprávnění vykazání. Následně jsou v další kapitole uvedeny povinnosti a postupy policistů při řešení případů domácího násilí.

3.1. Policie České republiky

Vzhledem k tématu této diplomové práce, tedy vzdělávání policistů Policie ČR, je na místě popsat, jakou organizací Policie České republiky je, k jakému účelu byla zřízena, jaké jsou její úkoly.

Policie České republiky byla zřízena zákonem České národní rady ze dne 21. června 1991 č. 283/1991 Sb. Jedná se o složku státu, jejímž prioritním úkolem je dohled na dodržování zákonů na území České republiky, ať už se jedná o zákony této země, nebo o jiné právní normy, kterými je Česká republika vázána.

Policie České republiky je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor, součástí veřejnosti. Tímto přesně stanoveným postavením zákonodárce definuje Policii České republiky, v zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších novelizací, který je platný v současné době a upravuje postavení policie ve společnosti, její činnost, úkoly, řízení, organizaci, povinnosti, oprávnění a postupy policistů při prosazování práva v České republice.

Činnost policie je podřízena ministerstvu vnitra, které vytváří podmínky pro výkon policie, zejména k plnění úkolů a povinností. V čele Policie České republiky stojí policejní prezidentem, který za činnost policie odpovídá ministrovi vnitra. Policii tvoří útvary, v jejím čele stojí policejní prezidium, strukturu tvoří útvary s celostátní působností, krajská ředitelství policie a jimi zřízené útvary (Zákon o

Policii České republiky č. 273/2008 Sb.) Mezi hlavní úkoly Policejního prezidia patří koncepce organizace a řízení, stanovení cílů rozvoje a úkolů jednotlivých služeb. Krajská ředitelství Policie České republiky mají v rámci své působnosti zřízeny vnitřní organizační jednotky. Mezi ně patří služba kriminální policie a vyšetřování, cizinecké policie, dopravní policie, další podpůrné organizační jednotky a hlavně nejpočetnější a nejuniverzálnější jednotka v rámci struktury policie, tedy pořádková policie (Policie České republiky, [online] www.policie.cz).

3.1.1. Úkoly policie

Základní úkoly Policie České republiky jsou uvedeny v § 2 zákona o Policii České republiky: *„Policie slouží veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropských společenství nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu“* (Zákon o Policii České republiky č. 273/2008 Sb.) Zde je nutné poznamenat, že úkoly uvedené v § 2 jsou velice obecné, tak aby co možná nejméně obsáhly danou problematiku.

Chránit bezpečnost osob a majetku je obecně vzato požadavkem demokratické společnosti a její tzv. společenskou zakázkou. Mezi další významné úkoly patří pátrání po pohřešovaných a hledaných osobách a pátrání po věcech, vyšetřování a odhalování trestné činnosti, dohled nad bezpečností a plynulostí silničního provozu, dohled nad migrací osob a další dílčí úkoly ve spolupráci se samosprávami měst a obcí České republiky. Rozsah vzdělání policistů uváděný v další kapitole o Profesionálním vzdělávání je tedy podřízen všem těmto úkolům, které jsou policisté povinni plnit. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky však kromě úkolů a povinností policistům poskytuje oprávnění, kterými mohou předcházet trestné činnosti. Jedním z takových oprávnění je vykázaní osoby ze společného obydlí dle § 44 citovaného v kapitole 2.1.1.

Policie ČR upozorňuje na nebezpečnost jednání i na svých webových stránkách. *„Domácí násilí samo nezmizí! Jeho skrývání není řešením! Lhostejnost a*

skrývání domácího násilí je nejhorší možnou reakcí!“ (Policie ČR, Domácí násilí, [online], 2017).

3.1.2. Metodika Policie ČR k oblasti domácího násilí

Policie ČR poskytuje policistům a zaměstnancům informace a vydává pokyny, jak postupovat ve své služební činnosti. Jedním z takových pokynů je „**Závazný pokyn policejního prezidenta č. 166/2009 o provádění vykázání**“, účinný od 1. ledna 2010. V čl. 1 tohoto závazného pokynu je specifikováno, že vykázat osobu je oprávněn příslušník policie služebně zařazený ve službě kriminální policie a vyšetřování nebo pořádkové policie, služebně zařazený na obvodním (místním) oddělení policie, pokud byl k posuzování incidentů řádně proškolen. Tedy platí, že oprávnění vykázání mohou vyhodnotit policisté určené na uvedených útvarech policie a policisté z jiných útvarů, například dopravní policie či cizinecká policie, jsou povinni, v případě, že se o události či incidentu dozvědí, tyto případy obvodním (místním) oddělením předat.

Tento pokyn upravuje hlavně podmínky pro vykázání, zejména nutnost splnění znaků domácího násilí, jako je opakovanost, postupný nárůst intenzity, jasné a nerovné rozdělení rolí a páchání násilí v soukromí a dále odkazuje na ustanovení § 44 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, tedy pokud míra rizika dalšího nebezpečného útoku je tak vysoká, že policista dospěje k přesvědčení, že nelze využít jiných oprávnění k ochraně života a zdraví ohrožené osoby, tedy může využít svého oprávnění a vykázat osobu ze společného obydlí na dobu 10 dní a to bez souhlasu ohrožené osoby, jelikož se nejedná o sankci, ale preventivní opatření zajišťující bezpečí osob ze strany státu. K vykázání dochází po vyhodnocení rizik, ke kterému je užívána metoda SARA DN, což je rozvedeno níže. V praxi je možnost vykázání bez souhlasu oběti stále potřeba, neboť oběť, často ještě stále pod tlakem okolností, kdy si neuvědomuje nebo nechce připustit chvíli rozhodnutí a možné změny v životě, odmítá vykázání násilné osoby a opakovaně na policisty tlačí, že vykázání nepožaduje.

Pokyn dále popisuje postup v případě podání **námitek** proti vykázání ze strany násilné osoby, které může vykázaná osoba podat okamžitě až nejdéle do 3 dnů

ode dne převzetí potvrzení o vykázání, neboť nikdo jiný námitky podat nemůže, což upravuje § 44 odstavec 5 zákona 273/2008 Sb., o Policii ČR, činnost policistů po vykázání a způsob zpracování dokumentace v elektronickém systému Policie ČR, ETR (elektronické trestní řízení), kde však je zpracováváno nejen trestní řízení, ale i přestupkové řízení a zaznamenávány jsou zde všechny další dokumentační činnosti Policie ČR (Závazný pokyn PP 166/2009).

Na závazný pokyn PP navázala „**Metodická příručka č. 1/2010 ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky k realizaci závazného pokynu policejního prezidenta č. 166/2009 o provádění vykázání**“, která nabyla účinnosti 4. ledna 2010 a je takovou kuchařkou pro policisty, jak postupovat při řešení celého případu. Tato příručka stanovuje pojmy, obecná pravidla postupu po oznámení incidentu, postup při vyhodnocování hrozby nebezpečného útoku a zvláště závažného útoku a přítomnosti typických znaků domácího násilí, postup při vykázání, vykázání ve zvláštních případech, činnost policisty po vykázání a pomůcky, které by měly být policistům na útvech vždy dostupné. Jako policistka a metodik si neodpustím zde uvést, že příručka je zpracována velmi srozumitelně a i přes některé malé změny, vynucené vývojem v této oblasti, je stále velmi srozumitelnou metodikou.

Zároveň je třeba upozornit na část této příručky, která se věnuje pojmům a velmi ulehčila orientaci policistům, ale i lektorům při vzdělávání policistů, v této oblasti. V příručce je zaveden a specifikován pojem **incident**, jako „*událost mezi osobami žijícími ve společném obydlí vykazující do různé míry naplněné typické znaky domácího násilí*“ (Metodická příručka č.1/2010, s. 1). Pojmem incident lze tedy nazvat událost, kterou policisté řeší, jež se týká osob ve společném obydlí, ale ještě není možné přesně stanovit, že splňuje všechny pravidla pro označení - domácí násilí. V této diplomové práci byl pojem incident již v předchozím textu několikrát užit a zde je uvedeno vysvětlení jeho užívání, hlavně ze strany policistů. Při vzdělávání policistů je velmi důležité je naučit používat jasné pojmy a tyto pojmy jim přesně vysvětlit.

Činnost policistů a jejich povinnosti dále upravují další stanoviska Odboru bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra ČR, již uvedeného Odboru pořádkové

police policijního prezidia ČR a krajských odborů, které jsou garanty domácího násilí na jednotlivých krajích.

Úkoly policistů jsou poměrně rozsáhlé a je tedy třeba příslušné metodiky, která upravuje postupy a konkretizuje jednání policistů v mezích zákonů. Každý policista by pak měl znát obsah metodik, které se dotýkají jeho služební činnosti.

3.2. Činnost policistů při řešení domácího násilí

Úkolem Policie ČR v případech oznámení na incidenty násilí je hlavně ochrana ohrožené osoby. Pozornost policisty musí být proto přednostně zaměřena na pomoc ohrožené osobě a na zastavení dalšího nebezpečného útoku. Dále jsou rozvedeny další postupy policistů, pravidla přijetí oznámení, využití metody SARA DN a jsou zde popsány činnosti policistů po vykázání osoby ze společného obydlí a další speciální činnosti, související s účastí dětí při domácím násilí. Tyto kapitoly jsou pro lepší představu doplněny o příklady z policejní praxe.

3.2.1. Pravidla při přijetí oznámení

Pravidla pro přijetí oznámení jsou zpracována v uvedeném interních předpisech Závazném pokynu PP č. 166/2009 a Metodické příručce č. 1/2010 a jsou upřesňovány dalšími interními pokyny i pokyny MV ČR. Jedná se o interní pokyny Policie ČR, zveřejněné a dostupné pouze na interním webovém rozhraní Policie ČR, hojně však prezentované v odborné literatuře, bakalářských i diplomových pracích.

Policisté často vyjíždí k případů ve společné domácnosti. Mohou to být krádeže mezi příbuznými, spory o majetek v rodině, ale nejčastěji jsou to hádky a jednání, mající znaky domácího násilí. Na místě činu po provedení prvotního zákroku pro zajištění bezpečí osob, vyhodnotí policisté událost, **zda se jedná o incident se znaky domácího násilí**. Základním vyhodnocením je posouzení, zda jsou naplněny základní znaky domácího násilí, popsané kapitole 1.2.3 a citované výše v Metodické příručce. Pokud incident splňuje tyto znaky, je třeba vyhodnotit hrozbu nebezpečného útoku a hrozbu zvlášť závažného útoku, zajistit provedení

všech nezbytných úkonů a získat k incidentu maximum potřebných informací lustracemi v evidencích dostupných Policii ČR, zejména lustrace na předchozí incidenty, na trestní, zejména násilnou minulost násilné osoby, lustrace v evidenci držitelů střelných zbraní, vše za účelem zjištění co nejvíce informací k osobám zúčastněným incidentu (Metodická příručka č.1/2010).

Případ č. 3

V právní kapitole této práce jsou rozsáhle popsáno a definováno domácí násilí, zde v příkladu uvádím jednání osob, které nese všechny znaky domácího násilí. Nejčastějším příkladem je situace z praxe, kdy hlídka Policie ČR vyjela v listopadu 2019 na oznámení do domácnosti, kde došlo mezi partnery ke slovní rozepři i před jejich dětmi. Šlo ale o první větší incident, což potvrdily obě strany, nedošlo k útoku na život a zdraví, ale vzájemná hádka byla již dlouhá a hlučná a tedy sousedka přivolala hlídku Policie ČR.

O všech těchto úkonech je policista povinen sepsat dokumentaci a to formulář „*Úřední záznam o incidentu se znaky domácího násilí*“ (viz příloha B), kde uvede všechny informace, osoby, kterých se jednání týká a vyhodnotí znaky domácího násilí. V případě, že znaky nejsou přítomny všechny a nebyla zjištěna míra rizika hrozby nebezpečného útoku či zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti, policista tím vyhodnocuje, že **nejsou splněny znaky** pro další oprávnění k vykazání a záznam založí do evidence. Pokud nedojde k vykazání, policista poučí násilnou osobu o právních následcích v případě, že bude násilné jednání vůči osobě ohrožené opakovat, zejména o tom, že může být vykazána. Policista poučí též ohroženou osobu o možnosti využití psychologických, sociálních nebo jiných služeb v oblasti pomoci osobám a předá jí k tomuto účelu kontakty na instituce poskytující pomoc obětem domácího násilí v daném regionu.

Splněním znaků domácího násilí je incident vyhodnocen pozitivně a policisté jsou pak povinni dále vyhodnocovat rizikové faktory diagnostikou za využití Metody SARA DN vytěžením ohrožené a násilné osoby, šetřením k míst činu a to z důvodu zjištění kriminalistických stop (rozbité předměty, stopy krve na místě, přeházené věci) a šetření u sousedů, rodiny, svědků.

3.2.2. Metoda SARA DN

Diagnostická metoda SARA DN (Spousal Assault Risk Assessment) vznikla v Kanadě, byla transformována pro práci policistů ve Švédsku a odtud je šířena do dalších zemí. Na základě strukturovaného odborného přístupu může proškolená osoba při jejím použití zjistit rizikové faktory a kvalifikovaně odhadnout riziko dalšího domácího násilí. Tuto metodu do České republiky zpracovala skupina expertů Bílého kruhu bezpečí o. s. a pro Českou republiku získala souhlas k názvu české verze „**SARA DN**“ (Bílý kruh bezpečí, [online], www.domacinasili.cz/domaci-nasili/).

Metoda je určena především policistům, ale mohou ji využít i další odborníci. Policista proškolený na užívání metody SARA DN by měl dokázat vyhodnotit aktuální situaci, odhadnout závažnost hrozby a přijmout opatření, která eliminují rizikovou situaci. *„K vyhodnocení situace pomáhají popsané klíčové znaky domácího násilí, a pokud jsou tyto splněny, policie vyhodnocuje situaci pomocí speciální metody SARA DN“* (Buskotte, 2008, s. 102).

Policisté za pomoci této metody vyhodnocují tyto oblasti:

- násilí ve vztahu k blízké osobě;
- obecné sklony násilné osoby k násilí;
- zranitelnost ohrožené osoby.

Jedná se celkem o 15 otázek, ke kterým musí policista získat informace a vyhodnotit je (viz příloha A). Tímto získá ucelený přehled o situaci a vyhodnotí míru rizika ohrožení oběti ze strany násilné osoby, kdyby nedošlo k vykázání.

Dotazník SARA DN je podpůrným prostředkem k rozhodnutí o provedené vykázání, ale není směrodatným ukazatelem pro rozhodnutí policisty. Dalšími důležitými ukazateli jsou jednak předchozí incidenty hlášené policii, intenzita tohoto útoku, šetření v okolí domácnosti. Proto dotazník vyplňuje policista, který rozhoduje o případném vykázání osoby násilné. Zejména proto je v poslední době ze strany managementu Policie ČR požadováno, aby o vykázání rozhodovali policisté místních (obvodních) oddělení, kteří jsou již na pozici

inspektora či vrchního inspektora, kteří slouží déle a mají dostatek vědomostí a zkušeností v této oblasti. Jejich náplní práce je plnit úkoly trestního řízení, tedy jsou erudováni i v dalších souvisejících činnostech. Jednání násilné osoby a míru ohrožení je třeba vyhodnotit do 24 hodin od vstupu policisty do společného obydlí s odkazem na § 47 odst. 3 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR a tedy nemohou policisté ze soboty počkat do pondělí, až přijde do práce „specialista“, diagnostiku a její pravidla by tak měli dobře znát všichni policisté na dané pozici.

Při zavádění Metody SARA DN však odborníci upozorňovali, že se jedná o strukturovaný a svým charakterem klinický dotazník rizikových faktorů opakovaného násilí. V počátcích zavádění vyhodnocování rizik za pomoci dotazníku SARA DN bylo třeba, aby se každý policista účastnil denního až dvoudenního zaškolovacího výcviku, vedeného certifikovaným lektorem. Navíc byla ze strany odborníků aliance Bílého kruhu bezpečí požadována u uživatelů i další minimální kvalifikace, např. pracovní či formální zkušenost v psychologickém hodnocení, v sociální práci a kvalifikaci pro oblast domácího násilí, znalost odborné literatury a odpovídající kurzy (Čírtková, 2005).

3.2.3. Úkony spojené s vykázáním

Pokud policista vyhodnotil míru rizika takovou, že je třeba ochránit ohroženou osobu před dalšími možnými útoky osoby násilné a rozhodl o vykázání násilné osoby ze společného obydlí, je dle článku 5 odstavce 2 metodické příručky oznámit vykázání ústně násilné a ohrožené osobě, přitom je poučí o jejich právech a povinnostech; vyhotoví formulář „**Potvrzení o vykázání**“ a tento s písemným poučením policista předá ohrožené osobě a vykázané osobě proti podpisu. Zároveň poučí vykázanou osobu o tom, že si může převzít kopii formuláře „**Úřední záznam o vykázání**“, který obsahuje zdůvodnění rozhodnutí o vykázání (Metodická příručka č. 1/2010).

Dále policista vyzve vykázanou osobu k předání klíčů od domácnosti a poučí ji zejména skutečnosti, že vykázání trvá po dobu **10 dnů**, přičemž desetidenní lhůta začíná běžet dnem následujícím po dni, v němž došlo k vykázání, a končí ve 24.00 hodin desátého dne, pokud nedošlo k podání návrhu na předběžné

opatření o dalším omezujícím zákazu styku, často nazývané jako „**prodloužení vykázaní**“, popř. vydání tohoto předběžného opatření. Tuto dobu nelze zkrátit ani na žádost ohrožené osoby. Dále poučí osoby o skutečnosti, že vykázaní nese ochranu teritoriální, tedy osoba násilná nesmí vstupovat do určeného prostoru, čímž je objekt obydlí a jeho okolí, ale zároveň jde o **ochranu personální**, kdy násilné osobě je zakázán jakýkoliv kontakt s osobou ohroženou (*#ZaIstanbul*, Gabrielová, 2016) tedy nejen fyzický kontakt v místě bydliště, ale kdekoliv, kontakt telefonický, posílání textových zpráv, emailů či jiné formy. Tento zákaz platí i v případě, že je vykázanou osobou dítě, tedy osoba mladší 18 let, zde pak je třeba vyrozumět orgán Oddělení sociálně právní ochrany dětí příslušného úřadu a předat osobu nezletilou do jejich péče.

Zmíněná metodická příručka v článku 6 odstavci 3 uvádí i postup, pokud je ohroženou osobou osoba vysokého věku, nemohoucí nebo nemocná osoba, která je odkázána na pomoc či péči vykázané osoby a nemůže-li péči či pomoc ohrožené osobě poskytnout jiná vhodná osoba, je policista povinen uvědomit příslušný odbor sociální péče městského (obecního) úřadu, případně v nočních hodinách zajistí převoz do zdravotnického zařízení a vyrozumí příslušný odbor sociální péče v pracovních dnech (Metodická příručka č.1/2010).

Policisté jsou povinni předat vykázané osobě informace o možnostech jejího dalšího ubytování, zejména jí předají seznam ubytovacích zařízení v místě bydliště a nejbližším okolí a umožní jí, pokud požaduje, převzetí věcí sloužících k její osobní potřebě, osobních cenností a osobní dokladů z vykázaného prostoru a to za jejich přítomnosti, poté musí vykázaná osoba prostor neprodleně opustit.

Případ č. 4

V tomto roce 2020 jsem od kolegů slyšela, že vykázaný muž, partner ženy, se kterou žil ve společné domácnosti, po vykázaní požadoval po ženě její vozidlo, aby měl čím jezdit do práce a dále požadoval z jejího účtu finanční hotovost, aby si mohl zaplatit hotel. I s takovými situacemi se policisté po násilném incidentu setkávají.

Policista poučí ohroženou osobu o možnosti podání návrhu na vydání předběžného a osobě předá informace o institucích, které poskytují pomoc obětem domácího násilí, včetně příslušného intervenčního centra v dané oblasti.

3.2.4. Speciální přístup k účasti dětí u domácího násilí

V kapitole této práce, nazvané *Děti, součást domácího násilí*, byly zachyceny názory a apelace odborníků na pohled na děti, které i když nejsou přímo oběťmi či násilníky, jsou vždy účastníky domácího násilí, pokud k němu v rodinách dochází. Na webových stránkách Intervenčního centra Praha jeho pracovníci upozorňují na skutečnost, že každé dítě, které je přítomné v rodině, kde dochází k domácímu násilí, je domácím násilím silně zasaženo. Děti jsou přítomny v rodinách téměř u 80 % případů, kde došlo k vykázaní násilné osoby, tedy k evidenci této události Intervenčním centrem Praha (Intervenční centrum Praha, [online], www.intervencnicentrum.cz).

Další speciální ochrana dětí vyplývá při povinnosti vyrozumět Oddělení sociálně právní ochrany dětí o provedení vykázaní v domácnosti, kde jsou přítomny děti. Stejně tak jsou povinni policisté tento orgán vyrozumět i o incidentech, kde k vykázaní nedošlo, ale došlo zde k protiprávnímu jednání.

Případ č. 6

V roce 2016 jsem prověřovala událost nebezpečného vyhrožování v rodině. Matka dvou dívek byla každý den pod vlivem alkoholu a své dcery vychovávala spíše slovním vyhrožováním a vyčítáním. Násilí opakovaně užila proti manželovi a otci dcer, kterému jednou při spánku sedla na hrudník a s nožem v ruce mu (opět pod vlivem alkoholu) vyhrožovala, že ho zabije. Konflikt muž přešel, ženu uklidnil a policii nezavolał, ale druhý den si postěžovala dcera, že jí maminka nadávala, že ji vyhodí z okna za to, že neuklidila věci v kuchyni, to již manžel incidenty oznámil a žena byla kromě jiného, vykázána. Jako ohrožené osoby byly označeny obě dcery i jejich otec a manžel vykázané.

3.2.5. Kontrola dodržování vykázaní a ukončení vykázaní

Dle ustanovení § 47 odstavce 3 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, policista ve lhůtě 3 dnů od vykázaní provede kontrolu, zda vykázaná osoba dodržuje

povinnosti vyplývající z vykázání, tedy zda se nevyskytuje v prostoru, z něhož byla vykázána. Kontaktuje ohroženou osobu a ujistí se o tom, že nedochází k porušování vykázání i jinak, tedy telefonicky, písemně či sledováním např. u domu, u školy dětí atd. V praxi dochází občas k porušování personálního zákazu styku, kdy si ohrožená osoba s osobou násilnou píše textové zprávy, či ohrožená osoba vykázanou osobu vpustí do bytu, neboť jí vše odpustila. Tato jednání jsou pak kvalifikována jako přestupky proti veřejnému pořádku dle § 5 odstavce 1 písmene c) zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích. U závažnějších jednání jde o podezření z přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle § 337 odstavce 2 trestního zákoníku, viz kapitola 2.3.

Případ č. 6

Po vykázání je násilná osoba prakticky okamžitě zbavena moci nad osobou ohroženou. Mnohokrát vykázání pomohlo k vyřešení incidentu, partneři svůj vztah řešili a po nějaké době úspěšně vyřešili, ale nedochází k tomu vždy. Matka dvou dětí, fyzicky, ale hlavně psychicky tyranizovaná ze strany manžela, který byl vykázán, opakovaně během 10 dnů vykázání volala na oddělení, že jí manžel píše zprávy, že chce vidět děti. Byl viděn před školou, kde požadoval s dětmi kontakt. I přes úkony ze strany policejních orgánů proti vykázanému tento v centru Prahy manželku sledoval, kontaktoval v obchodním centru a snažil se jí zde vyhrožovat usmrcením. Situace vygradovala napadením ženy, která naštěstí stihla přivolat pomoc. Policisty byl násilník zadržen a vzhledem k celému jednání byl soudem předán do vazby a za činy následně odsouzen.

Osoba ohrožená domácím násilím může podat návrh na další předběžné opatření k zamezení styku s násilné osoby, což bylo popsáno v kapitole 2.2.2. Civilní soud rozhoduje o jejím návrhu. Pokud je vydáno usnesení o prodloužení omezení, nejčastěji je to na dobu jednoho měsíce, opakovaně však nejdéle na dobu 6 měsíců. V případě, že návrh podán nebyl, ať ohroženou osobou či např. Orgánem péče o dítě, či byl soudem zamítnut, vykázání končí a policisté předají osobě vykázané její klíče od bytu.

Celá předchozí kapitola popisuje mnoho informací, které musí policisté zjistit a vyhodnotit a pravidel a povinností, které musí vykonat, aby postupovali správně nejen dle legislativních úprav, ale zejména s ohledem na poskytnutí dostatečné

pomoci oběti domácího násilí a zamezení násilí. Policisté, kteří se dostanou ke zpracování takovýchto případů, jim musí během své pracovní doby věnovat několik hodin. Zvláště zde dochází k rozdělení činností, kdy prvotní úkony na místě vykonávají policisté zařazení v hlídkové službě a další úkony spojené s vyhodnocením incidentu, použití metody SARA DN a provedení vykázání a zdokumentováním činu, výslechy osob a další úkony, policisté pověřený úkoly v trestním řízení. Systémovou chybou je, pokud všechny úkony provádí policisté, kteří slouží několik málo let a nejsou v dané oblasti dostatečně erudovaní ani zkušení.

3.3. Interdisciplinární přístup policistů k domácímu násilí

Domácí násilí jako komplexní problém vyžaduje interdisciplinární přístup ze strany pomáhajících organizací, ale také ze strany zasahujících policistů. Případy domácího násilí zasahují do oborů psychologického a psychiatrického, trestně právního i oboru sociální práce. *„Při zásahu musí policista používat empatii, oběti porozumět v celkovém rozsahu jeho možností a dovedností, jeho komunikace musí být taktéž na vysoké úrovni.“* (Střílková, Fryšták, 2009, s. 12). Podle příruček a pokynů pro pracovníky pomáhajících organizací by se tito při setkání s oběťmi domácího násilí měli vyzbrojit především trpělivostí a dostatkem času, aby měla oběť možnost získat důvěru v jejich jednání (Bednářová, 2009). Policisté však musí dbát i zásad kriminalistiky a povinnosti objasňovat trestné činy a proto hlavně je „čas“ komoditou, kterou policisté na místech činu nemají tolik, kolik by bylo třeba.

3.3.1. Součinnost mezi Policií ČR a Bílým kruhem bezpečí

Dalším prvkem, který zasahuje do činnosti policistů v problematice domácího násilí, jsou neziskové státní i nestátní organizace. Vzájemnou spolupráci mezi organizací BKB a Policií ČR upravuje dokument *Pravidla spolupráce Bílého kruhu bezpečí, o.s. a Ředitelství služby pořádkové policie* ze dne 1.12.2009, dle kterého je organizace Bílý kruh bezpečí akreditovaným střediskem poskytujícím školení v oblasti domácího násilí novým policistům – metodikům krajských

ředitelství Policie ČR. (Bílý kruh bezpečí, Projektová činnost, 2009). Tito metodici jsou poté oprávněnými školiteli (metodiky) koncových uživatelů, policistů. Zajišťují školení všech policistů pořádkové policie v rámci krajských ředitelství, včetně vyššího a nižšího managementu krajů Policie ČR.

Bílý kruh bezpečí je zároveň hlavním zprostředkovatelem informací o statistických údajích vedených v oblasti, se zaměřením na vykázání osob ze společného obydlí. Počet vykázání v České republice ukazuje tabulka č. 1.

Tab. 1 – Přehled počtu vykázání Policií ČR dle krajů

KRAJ	Celkem vykázání v jednotlivých letech													Celkem za kraje
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Jihočeský	50	37	35	84	72	64	63	56	54	53	57	47	62	734
Jihomoravský	82	72	82	87	118	150	128	118	124	117	106	112	116	1412
Karlovarský	32	46	49	79	137	111	97	114	93	89	82	70	67	1066
Královhradecký	34	22	16	44	45	52	41	35	32	57	113	73	87	651
Liberecký	30	36	68	62	82	104	113	100	79	80	80	76	78	988
Moravskoslezský	213	110	11	108	135	97	107	124	112	122	115	127	124	1505
Olomoucký	44	35	43	61	112	100	94	87	109	95	93	75	73	1021
Pardubický	61	39	44	73	92	104	83	80	69	77	60	55	66	903
Plzeňský	16	22	14	27	23	30	39	42	31	26	31	31	27	359
Praha hl. město	59	34	48	104	123	138	155	213	192	206	200	186	177	1835
Středočeský	79	67	59	64	121	106	111	119	104	103	103	117	121	1274
Ústecký	81	87	134	133	202	204	156	137	163	181	204	197	169	2084
Vysočina	32	26	39	51	42	43	73	74	77	55	47	64	73	696
Zlínský	49	46	36	81	126	102	101	83	67	55	57	53	60	916
Celkem vykázání	862	679	678	1058	1430	1405	1361	1382	1306	1316	1348	1283	1300	

Z této statistiky vyplývá, že ačkoliv zpočátku počet vykázání pravidelně rostl, od roku 2014 má sestupnou tendenci. Důvodem může být zejména snižující se počet kriminality na území Prahy i České republiky. I tak došlo v roce 2019 na území hlavního města Prahy k 177 případům vykázání osob ze společného obydlí. Zdrojem uvedených informací byly webové stránky BKB, kde tato organizace pravidelně od roku 2007 tyto statistiky zveřejňuje (Bílý kruh bezpečí, 2007 [online], www.domacinasili.cz/statistiky/).

3.3.2. Součinnost mezi Policií ČR a Intervenčními centry

Intervenční centra, jako součást Center sociálních služeb v České republice, byla zřízena na pomoc obětem domácího násilí. Podle ustanovení § 60a zákona č. 108/2006 o sociálních službách jsou Intervenční centra (dále jen IC) povinna osobě ohrožené násilným chováním nabídnout pomoc nejpozději do 48 hodin od doručení úředního záznamu o vykázaní ze strany Policie ČR. IC poskytují obětem psychologickou podporu, sociálně – právní pomoc, případně zprostředkují informace o další pomoci (#ZaIstanbul , Gabrielová, 2016). Nově IC Praha poskytuje psychologickou pomoc i dětem.

Hlavním dokumentem o spolupráci mezi Policií ČR a IC je *Dohoda mezi Policií České republiky a Asociací pracovníků intervenčních center ČR, o. s. o vzájemné spolupráci a školení policistů v oblasti domácího násilí* uzavřená dne 15. března 2011, která upravuje oblast vzájemné spolupráce spočívající v předávání poznatků a zkušeností, spolupráce na školení policistů, rozšíření katalogů možných opatření pro různé incidenty a kazuistiku. Dále obsahuje vymezení úkolů Policie ČR a Asociace pracovníků intervenčních center ČR. Jednou ze zásadních činností, kterou zaštiťují Intervenční centra, je vytváření **Interdisciplinárních týmů**. Členy týmů jsou zástupci institucí státní správy, samosprávy a neziskového sektoru a posláním je „*koordinace a monitorování situace na místní úrovni, řešení konkrétních případů, iniciování primární prevence a navrhování aktuálních opatření pro minimalizaci příčin domácího násilí*“ (Střílková, Fryšták, 2009, str. 11).

V hlavním městě Praze Intervenční centrum Praha několikrát do roka pořádá interdisciplinární setkání, kterých se zúčastní zástupci IC Praha, členové správních orgánů i Oddělení sociálně právní ochrany dětí Městských částí Prahy, neziskových organizací a spolků, pomáhajících profesí, zástupci oddělení prevence Ministerstva vnitra ČR a zástupci Policie ČR, justice a také Městské policie hl. m. Prahy, kteří se v rámci své služební činnosti dané problematice věnují. V rámci těchto setkání dochází k předávání nejnovějších poznatků, vyhodnocování aktuálních nejproblémovějších případů, seznamování s kazuistikou a vyhodnocování statistických údajů. Během setkání dochází

k prezentacím, ale také skupinovým rozhovorům na nějaké konkrétní téma, někdy dokonce k ostřejší výměně názorů, pokud spolu členové nesouhlasí. Tato setkání jsou přínosem a IC Praha, garant těchto setkání, vždy připraví zajímavý program na některé téma v dané oblasti. Poslední velmi zajímavé setkání bylo na téma: *Cizinci, účastníci domácího násilí* a účastníci se tak seznámili s celou problematikou domácího násilí v rodinách osob s jiným státním občanstvím a jazykovou i kulturní bariérou. Neboť v hlavním městě Praze bylo v roce 2019 vykázáno i několik cizinců, z interních informací Policie ČR bylo zjištěno, že šlo o občany těchto státních příslušností: Slovensko, Dominikánská republika, Ukrajina, Maroko, Rusko, Srbsko, Kazachstán, Itálie, Francie, USA, Bulharsko. Výjezdy k incidentům v rodinách, kde bylo podezření na domácí násilí, se evidují i k dalším státním příslušnostem, jako třeba Mongolsko, Venezuela, Filipíny, Pákistán, Čína, Nizozemí.

Intervenčnímu centru jsou poskytovány statistické údaje, jak vyplývá z uvedené dohody. Tyto údaje nejsou zveřejňovány, ale z interních informací bylo možné zveřejnit údaje o počtu výjezdů policistů k evidovaným incidentům domácího násilí, které jsou policisté povinni sepisovat. Tabulka č. 2 uvádí, kolik je v Praze za rok 2019 výjezdů k incidentům, počet vykázání a kolik z toho bylo cizinců.

Tab. 2 - Údaje za rok 2019 na území hl. m. Prahy

Výjezdy k incidentům DN	Počet vykázání	Vykázáno cizinců
1254	177	31

Obě jmenované organizace jsou garanty vzdělávání a poskytují policistům cenné informace a zkušenosti, tyto setkání či školení jsou však vždy početně omezena a není možné tak jejich prostřednictvím poskytnou informace ani všem zájemcům z řad pořádkové policie. Poskytované informace jsou tak přenášeny metodiky prevence řadovým policistům. Zde však dochází ke značnému zpoždění předávání těchto informací, neboť metodiků je málo a policistů mnoho. Tomuto tématu je věnována kapitola *Vzdělávání metodiky domácího násilí*.

3.4. Jednání s obětí domácího násilí

Při setkání s obětí domácího násilí se policista dostává do situace, kdy akutně zasáhne proti násilnému jednání agresora, kterého omezí na osobní svobodě či jinak zastaví jeho protiprávní jednání. Posléze, po splnění všech těchto úkonů policista jedná s obětí incidentu. Velmi často se jedná o osoby v akutní krizi, vystresované útokem osoby blízké. Policista tak na sebe přebírá částečně kompetence **krizového intervenanta**. Mnohdy je na místě činu či později při výslechu na útvaru důležité uspokojit potřeby oběti základního charakteru, jako je teplo, poskytnutí nápoje, zajištění lékařského ošetření. Při popisu události nebo při podání výpovědi oběť prakticky zpřehledňuje situace, které prožila. Součástí výpovědi by ze strany policisty mělo být i závěrečné zopakování bezpečnostního plánu v případě opakujícího se ohrožení oběti a poskytnutí kontaktů na pomáhající organizace, státní i nestátní, které se specializují na problematiku domácího násilí. (Bednářová, 2009).

Psychické problémy a stavy obětí, opakovaně a dlouhodobě postižených násilným jednáním jsou rozvedeny v kapitole 1.3.2 - Osobnosti oběti. Oběť je při prvním kontaktu s policisty často velmi krátce po prožití krizové a životu ohrožující situace, je vyděšená, vystresovaná, opakovaně se obává z dalšího jednání ze strany agresora. Jednání policisty vůči oběti pak může její další výpověď vhodně podpořit i nevhodně zmařit. *„Nevhodně kladené otázky či postoje mohou u oběti způsobit stres, na který oběť zareaguje tím, že se bude snažit tento stav utišit a tedy se přestane svěřovat a začne mlčet“* (Buskotte, 2008, s. 123)

Přítomnost Policie ČR po incidentu je většinou stále ve fázi násilné, později v průběhu vyšetřování však vztah může přejít do fáze Usmířování či Líbánek a poté je opět spolupráce s obětí těžší. Oběť často nechce prodlužovat pocit viny a snaží se vyhnout dalšímu jednání s policisty. Pro praxi tedy platí, že při řešení jednotlivých případů je nutné zjišťovat *„kauzální souvislosti velmi pečlivě, chceme-li domácí násilí stopnout, ochránit ohrožené osoby a poskytnout všem zúčastněným účinnou pomoc“* (Čírtková, 2008. s. 42).

Nejtěžším a pravděpodobně nejdůležitějším úkonem prováděným ze strany policistů je tedy výslech oběti domácího násilí. Má mimořádně významné postavení v rámci prováděného prověřování či vyšetřování, zejména z důvodu, že výpověď je jedním z důkazních prostředků, výpověď je důležitým pramenem pro utváření přesvědčení vyšetřovatelů a soudců v projednávaném případě a je nenahraditelným zdrojem informací pro objasnění případu. Základní regule výslechu jako procesního úkonu jsou dány trestním řádem. Faktickou prováděcí stránkou výslechu se pak zabývá kriminalistika a její podobor kriminalistická taktika. „*A forenzní psychologie funguje jako pomocná, doplňková disciplína kriminalistiky, v tom, že rozvíjí a poznává výrazné psychologické stránky výslechu*“ (Čírtková, 2004, s. 283).

Úmyslem každého policisty by mělo být zjištění dostatečného množství informací od oběti domácího násilí tak, aby byly zaznamenány všechny důležité skutečnosti související s trýznivým zacházením s obětí. Již dlouhá léta jsou policisté při vzdělávání upozorňováni na nesystémovost a poškozování oběti zvláště závažných a násilných činů při provádění úkonů. Bagatelizací újmy, přenášením spoluviny na oběť při prováděných úkonech, nesystémovým převyslýcháním oběti, která musím několikrát opakovat a popisovat podrobně celý průběh násilí, dochází k **sekundární viktimizaci** oběti. Opakování výslechů poškozených (ohrožených osob) je významným traumatizujícím a sekundárně viktimizačním faktorem. Takovýto postup orgánů činných v trestním řízení může být považován za nezákonný, zejména s ohledem na ustanovení § 18 odst. 1 a § 20 odst. 3 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.

S ohledem na ochranu práv obětí byl v roce 2013 přijat výše uvedený zákon o obětech trestných činů. Tento zákon pak přiznává obětem kromě jiného právo na ochranu před druhotnou újmou (český název pro sekundární viktimizaci). V odborné literatuře panuje všeobecná shoda, že „*sekundární viktimizace zhoršuje psychické následky způsobené primární viktimizací. Co se týká hlavního (důkazního) líčení u soudu, je evidentní, že sekundární viktimizace snižuje nejen ochotu, ale i svědecký výkon obětí*“ (Čírtková, 2014, s. 69-70).

Je třeba mít na paměti, že policista může být první osobou, se kterou po pominutí ohrožení, oběť o své situaci hovoří. V předchozích kapitolách jsou popsány formy domácího násilí, mnohdy až trýznivé jednání násilníka vůči oběti. Před započítím rozhovoru a výslechu policista neví, čím vším si oběť během soužití s agresorem prošla. Bednářová (2009) upozorňuje, že je třeba mít na paměti, že se násilné jednání odrazilo v prožívání, chování a jednání oběti, které navenek může působit nelogicky a nevěrohodně.

Nedílnou součástí každé komunikace a výslechu oběti ohrožené domácích násilím je vyjádření samozřejmého, tedy zopakování skutečností, že oběti již nehrozí ohrožení, co má dělat, kdyby došlo k dalšímu kontaktu s agresorem, ukotvení domluvených jednání v případě ohrožení. Dle Čírtkové (2004) by v neposlední řadě měl policista při výslechu oběti vyjádřit jistý osobní přístup. Policisté jsou zavázáni k určité nestrannosti, ale i při objektivním nestranném jednání může policista použít výrok „je mi líto, co se stalo“.

V kapitole 3.2 jsou rozvedeny povinnosti, které mají policisté znát a vykonávat a o kterých mají mít dostatečné vědomosti a přehled. A policisté budou pravděpodobně schopni i přes množství úkolů, všechny tyto povinnosti splnit tak, aby nedošlo k újmě na právech osoby ohrožené i osoby násilné. Tato kapitola však poukazuje na nutnost vlastnictví určitých dovedností v oblasti výslechu osoby ohrožené, ve spojitosti se znalostí překážek uvedených v kapitole 1.3 o vztazích oběti a agresora, které by měl policista, který se věnuje hlubší komunikaci s obětí, znát a které by měl využít. Zde se vždy projeví předchozí vzdělávání policistů v dané oblasti, zájem policistů o tuto problematiku a jejich samostatnost v uplatňování získaných vědomostí a získaných zkušeností.

3.5. Chyby vytýkané Policii ČR ze strany soudů a znalců z oboru psychiatrie

Jako metodik domácího násilí se opakovaně účastním školení a kurzů zaměřených na vzdělávání policistů, specializujících se na problematiku domácího násilí. Jedná se setkání s odborníky v dané oblasti, nejčastěji to jsou doc. PhDr. Ludmila Čírtková, policejní psycholožka, JUDr. Tomáš Durdík, člen

trestního kolegia Nejvyššího soud ČR a spolupracovník BKB, Ph.D., Mgr. Petra Vitoušová, zakladatelka BKB, PhDr. Štěpán Vymětal, Ph.D. psycholog OBP MVČR, JUDr. Roman Hájek, člen Nejvyššího státní zastupitelství v Praze.

Na těchto přednáškách jsem se opakovaně setkala s výtkami, které jmenovaní odborníci mají vůči činnosti policistů a na které jsou posluchači opakovaně upozorňováni.

Uvádím zde souhrnně ty, které se týkají této oblasti kriminality:

- Poškozená (oběť) nejprve aktivně sama kontaktuje orgány činné v trestním řízení, plynule podává vysvětlení podle § 158 odst. 6 trestního řádu a popisuje předchozí útoky vůči ní. Po zahájení trestního stíhání podle § 160 trestního řádu, kdy je vyslechnuta do protokolu jako svědek, odmítá o všem vypovídat, nespolupracuje;
- nezohledňování zvláštností dané trestné činnosti v tom, že opakovaně nedochází k včasné fixaci výpovědi poškozené osoby tak, aby se tato výpověď mohla stát procesně použitelnou i v řízení před soudem;
- opakované vyslýchání poškozeného;
- absence prvotních úkonů na místě činu, např. ohledání místa činu.

Policistům je tedy vytýkána nedostatečná činnost při prvních úkonech na místě činu i následných úkonech během vyšetřování. A je jim vytýkáno opakované převyslýchání, tedy porušování jejich práva proti sekundární viktimizaci. V této oblasti však není zajištěna systémovost výkonu služebních činností, neboť prvotním výsledkem je třeba zjistit vše pro řádnou kvalifikaci činu. A výsledky tak mohou trvat i několik hodin, pokud oběť získá důvěru a vše vypoví.

Předchozí kapitoly uvádějí rozsáhlost postupů a úkolů v problematice a všechny povinnosti, které policisté musí vykonat, aby naplnili svou služební povinnost a pracovní činnost, aby dostatečně ochránili oběti, zamezili dalšímu konání a zajistili potrestání násilných osob. Následující kapitola je věnována Policii ČR, jako zaměstnanecké organizaci, která zajišťuje odborné vzdělávání policistů a rozsahu tohoto vzdělávání.

4. Vzdělávání policistů Policie ČR

Aby mohl být cíl diplomové práce naplněn, je třeba seznámit čtenáře se systémem vzdělávání u Policie ČR, čemuž je věnována tato kapitola práce. Systém vzdělávání policistů je v současné době nastaven tak, aby garantoval záruku odborné kvalifikace policistů Policie ČR po celou dobu trvání jejich služebního poměru. Toto je zahrnuto v Konceptu celoživotního vzdělávání vydaného Ministerstvem vnitra ČR, ve kterém je definován systém vzdělávání policistů při přijetí do služebního poměru, v souvislosti s funkcí, kterou policista zastává, i ve vztahu k jeho kariérnímu postupu. Cílem vzdělávání je zajistit výkon nestranné, profesionální a spolehlivé služby, která přispívá ke spokojenosti občanů a zvýšení prestiže, uznání a důvěry v tuto instituci. Toho lze dosáhnout při dostatečné vzdělanosti policistů, která je základem pro řádné plnění služebních povinností a budování dobrého jména tohoto bezpečnostního sboru.

4.1. Profesní vzdělávání

Cílem následující podkapitoly je popsat profesní vzdělávání obecně, vymezení základních pojmů, které jsou následně používány v další části diplomové práce. Zejména je tímto upozorněno na proces, při kterém je odborné vzdělávání policistů, tedy zcela specifická forma vzdělávání dospělých, vytvořeno na odborných základech andragogiky.

Proces **celoživotního učení**, dříve označován jako celoživotní vzdělávání, provází lidstvo od jeho vzniku. Obecně je pojem celoživotní učení chápán, jako dosahování sociálního, profesního a osobnostního rozvoje v průběhu života jednotlivce. Je považováno za kontinuální proces získávání a rozvoje vědomostí, intelektových schopností a praktických dovedností. Dle Vetešky a Tureckiové je celoživotní učení realizováno organizovanou formou formální, poskytované v rámci vzdělávací soustavy. Na toto zpravidla navazuje vzdělávání neformální, které je realizováno prostřednictvím kurzů, seminářů a školení, do kterého řadíme i profesní vzdělávání. Každý jedinec společnosti pak prochází i vzdělávacím procesem informálním, tedy „*získávání vědomostí, osvojování*

dovedností, postojů a kompetencí z každodenních zkušeností a činností v práci, rodině, ve volném čase“ (Veteška, Tureckiová, 2008, s. 11).

Pojem **vzdělávání** charakterizuje Plamínek jako: *„Organizované učení, tedy záměrné osvojování něčeho nového, obvykle spojené s nějakými tematickými cíli nebo pravidly“ (Plamínek, 2014, s. 18).* Palán a Langr uvádí, že: *„vzdělávání dospělých je obecným pojmem pro vzdělávání dospělé populace a zahrnuje veškeré aktivity realizované řádným školským vzděláváním dospělých nebo dalším vzděláváním“, tedy profesním, občanským či zájmovým vzděláváním. (Palán, Langer, 2008, s. 40-41).*

Profesní vzdělávání dle Beneše zahrnuje získání, rozšíření či doplnění kvalifikace a rekvalifikace. Zde je důležité poznamenat, že u některých povolání i u policie, je nutností povinné aktualizování a rozšiřování vědomostí a dovedností. Je zde ale několik podmínek, které profesní vzdělávání dospělých provázejí. Dospělý účastník vstupuje do vzdělávacího procesu jako sociálně zralý jedinec, který má uspořádaný systém hodnot a postojů, mnohdy již získal pracovní dovednosti a životní zkušenosti a má většinou reálné životní cíle. Jak uvádí Mužík (2005), je potřeba přihlídnout k jeho osobnosti, předchozím získaným vědomostem a zkušenostem, sociálnímu zázemí, ale také k zdravotnímu stavu a jeho motivaci dále se vzdělávat. Dospělý vzdělávaný je k novým poznatkům více kritický, hodnotí jejich využití a efektivitu v praktickém životě. Pro úspěšnost vzdělávacího procesu je potřeba provázat teoretické poznatky s pracovními či životními zkušenostmi vzdělávaných, uplatnit zvýšenou potřebu samostatného myšlení a zohlednit rozdíly v pozornosti, pružnosti myšlení, v odolnosti a stabilitě vnímání (Palán, Langer, 2008).

V kapitole 3.1.1 jsou citovány úkoly a povinnosti, které je policista povinen při plnění služebních úkolů plnit, dbát práv a svobod občanů, musí dodržet mnoho pravidel a zásad a je třeba, aby tyto pravidla nejen znal, ale své činnosti v souladu s těmito pravidly vykonával skoro automaticky, při zásahu proti osobě vzhledem k jejímu negativní jednání, jako je například domácí násilí. Při výjezdu na takovou událost nemůže policista na místě hledat v zákoně či příručkách a přemýšlet, co všechno může a nemůže na místě teď dělat. Proto je třeba, aby se vědomosti

postupně předávané policistovi, staly jeho dovednostmi až návyky, které pak bezchybně využije při výkonu svého povolání.

Pro upřesnění jsou zde doplněny další použité pojmy. **Vědomostmi** jsou osvojené a v paměti dospělého uložené informace, které jsou nezbytné pro kvalifikovaný výkon určité pracovní činnosti. Pojem **dovednosti** definuje určité dispozice prakticky aplikovat získané informace a vědomosti. **Návykem** pak jsou již automatizované dovednosti, které se projevují rychle a bezchybně prováděným sledem řady úkonů (Mužík, 2005).

4.1.1. Charakteristika vybraných metod vzdělávání dospělých

Vědou o vzdělávání dospělých, tedy i profesním vzdělávání je **andragogika**, věda o záměrném utváření osobnosti dospělého jedince, jeho edukaci. Ta pak zná **prostředky vzdělávání**, které jsou pro předávání znalostí dospělým posluchačům využívány. Odborná literatura zná mnoho názvů těchto metod, zde je užito pojmenování podle Mužíka, který prostředky vzdělávání rozděluje na metody monologické, dialogické, problémové a výcvikové (Mužík, 2005).

Metody monologické, prezentace se opírají o slovní projev lektora, kdy lektor sděluje poznatky, zkušenosti, ale především informace svým posluchačům. Stále se jedná o nejkritizovanější metodu a to hlavně s ohledem na pasivní roli účastníka a na časovou náročnost, která oslabuje jeho motivaci k poznání a za určitých podmínek může i blokovat tvůrčí myšlení. Mezi nejčastěji užívané monologické metody patří přednáška. Aby však tato výuková metoda byla akceptovatelná posluchači, je ze strany lektora nutné zřetelné podání jádra vykládané problematiky, uvádění důkazů a příkladů. Stejně důležité je na závěr i shrnutí učiva (Mužík, 2005).

Diskuzní či **dialogovou metodou** je učební výukový rozhovor, přednáška s diskuzí, řízená či panelová diskuze a beseda. Často ve výuce nastane situace, že účastníci mají dostatek znalostí a praktických zkušeností k prezentování daného tématu a mohou se tak k jednotlivým otázkám kvalifikovaně vyjádřit. Při užití této metody lektor omezí svůj výklad na minimum, usměrňuje besedu a

rozhovory mezi účastníky a případně řeší dílčí rozpory v názorech. „*Složité problémy se během besedy neřeší, nýbrž pouze formulují*“ (Mužík, 2005, s. 123).

Mezi **problémové metody** patří metody situační – metoda řešení případových studií, metoda inscenační – metoda hraní rolí, projektové metody – řešení výukových projektů. Hlavním posláním inscenačních metod je posilování očekávaného jednání jedince. „*Hraní rolí umožňuje účastníkům vyzkoušet si nejrůznější životní situace, hledat jejich řešení a získat zkušenost založenou na vlastním prožitku*“ (Mužík, 2005, 137). Metody inscenační tak umožňují osvojení dovedností a vytváření předpokladů pro rozvoj návyků. „*Praktické příklady usnadňují osvojení poznatků, kdežto řešení reálných situací rozvíjí dovednosti a je prakticky nepostradatelné ve vzdělávacích programech, jejíž cílem je vznik nebo rozvíjení užitečných návyků*“ (Plamínek, 2014, s. 125). Tento poznatek je velmi důležitým pro v praktickou část a v něm uváděné hodnocení vzdělávání policistů v oblasti domácího násilí.

Výcvikové metody jsou rovněž užívány ve vzdělávacím systému Policie ČR, jde o nácvik taktické a střelecké přípravy. Fyzická a taktická vybavenost policisty, tedy ovládnutí hmatů a chvatů sebeobranu, je velmi důležitá k použití donucovacích prostředků. Další nedílnou součástí základního odborného vzdělávání je střelecký výcvik občanů, kteří se stávají policisty a mnohdy drží střelnou zbraň v rukách poprvé v životě.

V této kapitole jsou popsány obecné poznatky o profesním vzdělávání. Jelikož cílem této práce je hodnocení dostatečnosti vzdělávání policistů v problematice domácího násilí, bylo zapotřebí uvést používané pojmy a jejich definice. Ke vzdělávání policistů, jak je popsáno v dalších kapitolách, jsou využívány všechny tyto uváděné metody, což je důležité ke správnému poznání a ukotvení vědomostí a dovedností.

4.2. Systém vzdělávání policistů Policie ČR

Vzdělávání policistů je upraveno nařízením Ministerstva vnitra č. 32 ze dne 22. srpna 2016, kterým se řídí organizace vzdělávání v policejních školách a

v dalších vzdělávacích zařízeních Ministerstva vnitra ČR. Tento systém je složitý, vzhledem k rozsahu základního a odborného vzdělávání policistů. V této kapitole je popsán systém vzdělávání policistů u Policie ČR, jednotlivé podkapitoly obsahují informace a vysvětlují systém vstupního vzdělávání, a dalšího odborného vzdělávání, včetně zaměření na vzdělávání v oblasti domácího násilí.

Vzděláním se rozumí souhrn všech vzdělávacích programů pro policisty zahrnujících odborné kurzy, včetně kurzů Celoživotního vzdělávání, semináře, školení, stáže a studijní pobyty, instrukčně metodická zaměstnání a další formy přípravy včetně samostudia, zaměřené na získání, zvýšení či rozšíření kvalifikace, na prohlubování kvalifikace včetně jejího udržování a obnovování, nebo na splnění dalšího odborného požadavku (nařízení MV č. 32/2016). Od vydání tohoto nařízení roku 2016 přijala Policie ČR plnou odpovědnost za profesní vzdělávání policistů Policie ČR a je řízena Útvarem policejního vzdělávání a služební přípravy Policejního prezidia ČR. Systém policejního vzdělávání začíná Základní odbornou přípravou, kterou zajišťují Vzdělávací zařízení Praha, Brno, Jihlava a Holešov. Vzdělávání dále poskytují Školní policejní střediska (zajišťují odborné kurzy, školení a spolupracují se Vzdělávacími zařízeními na zajištění odborné praxe pro studenty základní odborné přípravy). Sekundární vzdělávání zajišťuje Vyšší policejní škola a Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, která má další pobočky. Terciální vzdělávání je plně v gesci Policejní akademie ČR.

Policistou se bezúhonný občan České republiky stane po splnění základního přijímacího řízení, ve věku nejméně 18 let a po doložení platného certifikátu o ukončení sekundárního vzdělávání, zakončeného maturitní zkouškou, eventuálně výučním listem. Pokud má občan certifikát o vykonání terciálního vzdělávání, je toto vzdělání pro něj v dalším policejním životě samozřejmě výhodou. Základním přijímacím řízením je požadována zdravotní, fyzická a osobní způsobilost. Každopádně Policie ČR předpokládá, že občan, tedy již nový policista, neprošel během základního vzdělávání získáním všech potřebných odborných znalostí tak, aby již mohl plnohodnotně vykonávat své povolání policisty se všemi úkoly a povinnostmi a je tedy povinná policisty těmito vědomostmi vybavit a poskytnout ji potřebné vzdělání. Obsazování služebních

míst a povinnost splňovat stupně vzdělání, odbornou a specifickou způsobilost upravuje zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

4.2.1. Druhy vzdělávání policistů

Koncepce celoživotního vzdělávání příslušníků policie se určuje na základě cílů, kterých má být vzděláváním dosaženo o obsahu, délce a formě studia. Vzdělávání a jeho cíle jsou nastaveny na základě profilu policisty - absolventa. Jedná se o získání takových vědomostí, které jsou nezbytné pro zastávání služebního místa.

Výše jsem popsala, že vzdělávání policistů je upraveno nařízením Ministerstva vnitra č. 32/2016. Prováděcím předpisem v rámci Policie ČR je Pokyn policejního prezidenta č. 316 z 29. prosince 2017 o profesním vzdělávání. Tento pokyn specifikuje jednotlivé užité pojmy a **vzdělávání policistů** člení na:

kvalifikační přípravu,

další odbornou přípravu,

doplňující přípravu.

Kvalifikační přípravou se rozumí příprava na služební místo, jejíž součástí je i povinná základní odborná příprava a služební příprava.

Základní odborná příprava (dále jen ZOP) je základním vstupním pilířem teoretické přípravy každého policisty. ZOP má každého policistu vybavit minimem znalostí, vědomostí a dovedností, které potřebuje pro výkon služby. Absolvuje se zpravidla bezprostředně po přijetí do služebního poměru a je hlavně zaměřena na právní aspekty řešení úkolů policie. Dále na určité taktické postupy, prostřednictvím kterých policista ve výkonu služby dosáhne účelu sledovaného služebním úkonem/zákrokem. Celková délka vzdělávání je stanovena na 12 měsíců roku.

ZOP je členěna do 4 částí:

15 dní – nástupní příprava

6 měsíců – odborná příprava I (ZOP I)

3 měsíce – řízená praxe

2 měsíce – odborná příprava II (ZOP II).

Délka služby je stanovena na 37,5 hodin týdně a výuková hodina je vymezena časovou dotací 45 minut. Po absolvování ZOP je policista zařazen do výkonu služby, tedy již může vykonávat činnost policisty v plném rozsahu jeho kompetencí a zařazení na prvním stupni služební hodnosti.

Služební příprava ve vztahu ke služebnímu místu, zejména dle náplně služební činnosti, rozsahu oprávnění a povinností konkrétního služebního místa. Základem této přípravy je splnění určitého typu odborného požadavku, které je absolvováno na vzdělávací akci, kurzu, semináři, metodickém zaměstnání, školení v rámci kvalifikačních kurzů. Příkladem takového vzdělávacího kurzu je kurz finanční kriminality, kurz pro kriminalisty atd.

Další odbornou přípravou je vzdělávání, které policista absolvuje z důvodu aktualizace, prohlubování, udržení nebo obnovení získaných kompetencí. Některé kompetence policisté musí aktualizovat naprosto pravidelně a povinně, např. školení Bezpečnosti práce a požární ochrany, kurz řízení referenčních vozidel, taktická a střelecká příprava. Pro různé druhy služby jsou pak připraveny v rámci dalšího vzdělávání odborné kurzy, které prohlubují jejich odborné vzdělání, jen pro příklad je zde uvedeno několik z nich. Pro službu pořádkové policie (uniformy) je to kurz pro trestní řízení, kurz kriminalistické techniky při ohledání místa činu; pro službu dopravní policie pak kurz zpracování dopravních nehod, kurz řízení provozu a služba kriminální policie má možnost se zúčastnit kurzů finančního šetření a legalizace výnosů z trestné činnosti či kurzů výslechu dětského svědka a dalších kurzů. Některé kurzy jsou naopak naprosto dobrovolné a poskytované v systému kurzů Celoživotního vzdělávání, což je uvedeno níže.

Doplňující přípravou je vzdělávání zaměřené na zvláštnosti výkonu služby v konkrétním útvaru policie, jeho organizačním článku nebo na zvláštnosti výkonu služby konkrétní služby policie. Sem řadíme získávání zvláštních dovedností, které mají ovládat policisté, zařazení v některých speciálních skupinách, ale také napříč spektrem policejní služby, např. kurz operativně pátrací techniky či školení na použití Distančního elektrického paralyzéro neboli Taseru (Pokyn PP č. 316/2017).

Rozsah vzdělávání policistů je zaměřen na různorodost činností, úkolů a oborů, které bude policista ke své služební činnosti plnit. Je třeba zdůraznit skutečnost, že policistou se občan ČR nestane podepsáním smlouvy o přijetí do služebního poměru, ale ze strany jeho nového zaměstnavatele je potřeba zajistit poskytnutí velkého množství informací a znalostí, které musí každý policista znát. Pokud si shrneme všechny zákonem kladené požadavky na policisty, s ohledem na možnost policistů zasahovat do práv a svobod občanů, je zřejmé, že zákonodárce chce mít v každém policistovi profesionála po stránce pracovní i osobnostní. Policistovi je tak umožněna povinná kvalifikační příprava, dále je poskytována další odborná příprava, ale je na každém policistovi, zda bude opravdovým profesionálem v širokém spektru činností a povinností vyplývajících z pracovní náplně a bude získávat a upevňovat svoje vědomosti a dovednosti vlastní aktivní účastí na profesním vzdělávání či i soukromém terciálním vzděláváním v oboru nebo studiem mimo resort.

4.3. Vzdělávání v problematice domácího násilí

Při popisování systému vzdělávání policistů bylo vycházeno z metodických materiálů a interních pokynů Policie ČR, které jsou součástí interního systému organizace a nejsou veřejnosti přístupné.

4.3.1. Vzdělávání během Základní odborné přípravy

Dle Vzdělávacího programu pro ZOP I., II. vydaného Útvarem policejního vzdělávání a služební přípravy z roku 2018, jsou během ZOP frekventanti seznamováni s uceleným komplexem norem, předpisů a pokynů, které upravují

jejich další služební činnost. Za oblast domácího násilí, která je zakotvena v modulu Služba pořádkové policie, jsou specifikovány předpokládané cíle vzdělávání, které by měl policista získat:

- vysvětlí pojem domácí násilí,
- popíše znaky domácího násilí,
- určí míru rizika pro osobu ohroženou domácím násilím za pomoci metody SARA DN,
- uplatní postup v rámci institutu vykazání dle § 44 až 47 zákona č. 273/2008 Sb. a Interních aktů řízení Policie ČR (identifikace znaků domácího násilí, administrativní zpracování vykazání – zejména zpracování úředního záznamu o incidentu se znaky domácího násilí, vyhotovení potvrzení o vykazání a zpracování úředního záznamu o vykazání),
- na místě činu řeší aktuální situaci, ohrožení života a zdraví a zajištění bezpečí osob,
- vysvětlí taktické postupy výslechu,
- prokáže schopnost právně kvalifikovat jednání na přestupek či trestný čin,
- vysvětlí práva obětí trestných činů a postupy Policie ČR při uplatňování zákona o obětech trestných činů,
- zajistí místo činu nebo události s důrazem na volbu vhodného postupu při provádění prvotních a neodkladných úkonů a další potřebné úkony k danému činu.

Časová dotace vyčleněná tento obsah vzdělání je celkem 21 vyučujících hodin, během kterých se mají policisté dozvědět kompletní teoretické znalosti v oblasti domácího násilí.

Odborná praxe na Školním policejním středisku je řízena samostatně, je vedena pouze program praxe po jednotlivých dnech, kde je oblast domácího násilí vyčleněna časová dotace dvou dnů.

Vzděláváním v oblasti domácího násilí během Základní odborné přípravy je povinnost vzdělávat se v této problematice ze strany policistů naplněna. Dle

garanta programu tak policista získá ucelené znalosti v dané problematice. Dále je oblast domácího násilí povinná pouze ve vzdělávání pro Službu kriminální policie a vyšetřování, tedy pokud se policista pořádkové policie přesune na kriminálku. Pro pořádkové policisty je v této oblasti připraven ještě vzdělávání dle Vzdělávacího programu Dozorčí služba a zpracovatel služby pořádkové policie, z platností od 1. září 2019, v rámci kterého jsou dosud zajišťovány doplnění ZOP. Tento program nebyl dosud pro policisty otevřen, a pokud ano, jde o velmi malé množství policistů v rámci krajského ředitelství, neboť fluktuace na tabulkových místech a množství nových informací je stále dynamičtější. Pro policisty jsou ale dále připraveny uvedené kurzy Celoživotního vzdělávání na dané téma, školení a odborná pomoc Metodiků domácího násilí a odborná pomoc jejich nadřízených.

Analýza programu vzdělávání během Základní odborné přípravy I. bude provedena v kapitole 5.

4.3.2. Kurzy odborného vzdělávání

V oblasti domácího násilí je policistům v rámci dalšího odborné přípravy umožněno zúčastnit se kurzů a školení zaměřených na rozvíjení odborných znalostí jednotlivých oblastí v rámci působnosti policie, kurzů Celoživotního vzdělávání, které jsou zajišťovány a poskytovány v Praze policistům pořádkové policie, ale i kriminalistům. Policistům je umožněno si zvolit kurzy prostřednictvím interní webové aplikace, omezení je v počtu účastníků a také s ohledem na obsah přednášeného tématu. Zájem o tyto kurzy neustále roste, neboť získání dalších odborných dovedností poskytovaných kapacitami v daných oborech, je vnímáno jako prestižní záležitost. Přednášejícími jsou dlouholetí spolupracovníci Policie ČR, v Praze je to např. policejní psycholožka Ludmila Čírtková, JUDr. Čulík PhDr. Alena Kolářová, Mgr. Klára Zbořilová a další experti. Některé kurzy jsou zaměřeny i na oblast domácího násilí, nebo oblasti blízké, např. Zákon č. 218/003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže, vývojová psychologie, spolupráce s OSPOD či kurz Neverbální komunikace. Časová dotace těchto kurzů se různí, zpravidla jsou to 2 až 4 hodiny. Jedná se nejčastěji o přednášky, které jsou doplňovány diskuzí na konkrétní téma, případně situační metodou, prostředky výuky jsou voleny lektory předmětů. Počet účastníků je omezen na 30 – 40 osob.

4.3.3. Metodici domácího násilí

Metodici domácího násilí působí v hlavním městě Praze v počtu 9 policistů, jejich činnost zastřešují metodici z Odboru služby pořádkové policie, kteří jsou zároveň garantem činnosti. Činnost metodiků na obvodech není dosud legislativně upravena, jsou vyškoleni odborníky Bílého kruhu bezpečí a mají poskytovat policistům v jednotlivých obvodech (okresech) odbornou a metodickou pomoc při řešení jednotlivých případů, rady v legislativní oblasti a jsou povinni zajistit školení policistů se zaměřením na prohlubování jejich vědomostí v oblasti domácího násilí i předávání nových poznatků a výklad některých případů v dané problematice.

Metodici domácího násilí poskytují policistům nepravidelná školení v několikahodinových cyklech, kde obnovují jejich již získané vědomosti, předávají nové poznatky v této oblasti přenesené z Interdisciplinárních setkání či kurzů zaměřených na oblast domácího násilí a ukotvují znalosti policistů opakováním pravidel a analýzou neobvyklých, specifických případů, i případů, kde se některé činnosti policistům nepovedly.

Dále se zaměřují na setkávání se specialisty na domácí násilí, tedy policisty, kteří z vlastní iniciativy či z rozhodnutí vedení oddělení, jsou nejčastěji pověřováni prošetřováním případů, které nesou znaky domácího násilí, ať v rovině přestupkové či trestní a poskytují jim možnost vzájemného předávání poznatků, setkávání s dalšími odborníky v dané problematice, pracovníky Obvodního státního zastupitelství, pracovníky Oddělení sociálně právní ochrany dětí Úřadu Městských částí v Praze a dalšími pomáhajícími profesemi, aby jim tak poskytli možnost dalšího sebevzdělávání v dané oblasti.

Činnost metodiků prevence není nijak ukotvena, metodici jsou nejčastěji manažeři útvarů (vedoucí, zástupci místních oddělení) či řadový policisté – specialisté, kteří tuto činnost konají nad rámec svých běžných povinností v jednotlivých pražských obvodech. Jejich činnost a systém školení není systémově prováděn jednotně, záleží na vedení ředitelství, časových možnostech metodika a schopnostech komunikace, ale pod metodickým

vedením Odboru služby pořádkové policie je činnost prováděna pravidelně a zhruba obdobně na všech čtyřech pražských obvodech. Pravidelnost a četnost setkání však hodně záleží na všech dalších služebních okolnostech, činnosti policistů a časové náročnosti na službu, neboť nejen metodik, ale i jeho posluchači musí mít na „další“ školení, byť v oblasti domácího násilí, čas.

V těchto kapitolách je popisován systém vzdělávání policistů v oblasti domácího násilí. Je zřejmé, že systémově by měl být policista vzděláván hlavně v průběhu kvalifikační služební přípravy a v dalším odborném vzdělávání. Možností, kde se policista může sám dále vzdělávat prostřednictvím profesního vzdělávání poskytovaného zaměstnavatelem je několik prostřednictvím kurzů Celoživotního vzdělávání, ale záleží zejména na pracovních povinnostech policisty a jeho vedení, zda může věnovat část své pracovní doby získávání nových poznatků.

Teoretická část diplomové práce měla za cíl popsat celé spektrum vědomostí a činností, které by měl policista o domácím násilí znát a konat, postupů, ve kterých by se měl orientovat, aby byl jednak schopen využití oprávnění vykazání, ale také, aby byl schopen zjistit od účastníků domácího násilí všechny potřebné informace a vyhodnotit je, byl schopen poskytnout zejména obětem domácího násilí profesionální a plnohodnotnou podporu, zajistit dostatek důkazních údajů pro správnou kvalifikaci jednání a tím případně umožnil obětem útoku další právní ochranu a těchto všech povinností dostát tak, aby nedošlo na újmě na právech osob zúčastněných celého řízení, zejména viktimizaci obětí. Jde o složitou problematiku, která klade vysoké nároky na práci zasahujících policistů a je třeba, aby policisté byli profesionály v této oblasti.

5. Praktická část

Praktická část diplomové práce si klade za cíl zjistit faktický stav edukace v problematice domácího násilí poskytované v systému profesního vzdělávání Policie ČR a vyhodnotit dostatečnost tohoto vzdělávání policistů pro úspěšné zvládnutí řešení případů domácího násilí v praxi a plnění úkolů a povinností v dané oblasti, které byly popsány v teoretické části práce. Ve snaze utvořit ze zjištěných poznatků co možná nejkomplexnější celek bylo v praktické části užito více výzkumných technik.

V první části praktického šetření je představena analýza vzdělávacího programu policistů v problematice domácího násilí během jejich Základní odborné přípravy. Pro získání údajů bylo využito možnosti rozhovoru s garantem vzdělávání ve Vzdělávacím zařízení Praha k zjištění analýzy programu vzdělávání v rámci ZOP a využita byla technika pozorování pro vzdělávání poskytované na Školním policejním středisku Praha. Druhá část praktického šetření interpretuje výsledky kvalitativního výzkumu, v rámci něhož byly provedeny rozhovory s metodiky v oblasti domácího násilí z řad Policie České republiky, Krajského ředitelství hlavního města Prahy.

S ohledem na výzkumný problém a v souladu s cílem diplomové práce, na základě popsané teorie v problematice a prostudované literatury byla pro výzkumné šetření stanovena hlavní výzkumná otázka (HVO):

HVO: Je vzdělávání policistů v oblasti domácího násilí dostačující pro plnění jejich úkolů a činností?

Hlavní výzkumná otázka je dále rozdělena do tří dílčích výzkumných otázek, které jsou formulovány následovně:

DVO1: Jaké jsou praktické problémy při aplikaci práva v oblasti domácího násilí, zejména oprávnění vykázání ze strany policistů?

DVO2: Jaké jsou přednosti a nedostatky současného vzdělávání policistů v oblasti domácího násilí?

DVO3: Jaká systémová řešení pro zlepšení výkonu práce policistů v oblasti DN by mohla být navržena?

5.1. I. část praktického šetření – analýza Vzdělávacího programu během Základní odborné přípravy

V následující kapitole jsou analyzovány systémy vzdělávání policistů v oblasti domácího násilí tak, jak probíhají na Vzdělávacím zařízení Praha a Školním policejním středisku Praha, kdy policistům je na toto téma poskytnuto vzdělávání během vstupní roční základní odborné přípravy, což je rozvedeno v teoretické části v kapitole 4.3. Část výuky týkající se domácího násilí během ZOP I. i II. probíhala v průběhu roku 2019 a vzhledem k časové náročnosti celé ZOP bylo možné zúčastnit se pouze výuky během řízené praxe.

5.1.1. a) Vzdělávání během Základní odborné přípravy I.

V této kapitole je prezentováno vzdělávání probíhající na Vzdělávacím zařízení Praha. K doplnění informací o výuce o průběhu ZOP bylo využito interview s garantem vzdělávání v oblasti domácího násilí, lektorkou Vzdělávacího zařízení Praha.

Popis programu

Uvedeným Vzdělávacím programem pro ZOP I. je stanovena časová dotace na téma domácí násilí v celkovém počtu 9 vyučujících hodin. Během první části se frekventanti poprvé setkají s oblastí domácího násilí, definicí, pojmy, rozdělením forem a znaků, dále rozmanitostmi ohrožených a násilných osob, specifiky spojenými s přítomností dítěte při domácím násilí a vyplývajícími povinnostmi pro policisty. Dále jsou seznámeni s oprávněním Policie ČR vykázat osobu ze společného obydlí, podmínkami pro toto oprávnění včetně manuálu SARA DN, právy a povinnostmi vykázaných a ohrožených osob, a s vytvořením povinné

dokumentace při využití tohoto oprávnění. Jen pro úplnost, jedná se o časovou dotaci v rámci ZOP I., tedy doby 6 měsíců.

Aktuálně ve školním roce 2019/2020 má Vzdělávací zařízení Praha v ZOP I. 43 frekventantů, kteří jsou rozčleněni do 3 tříd po 14 až 15 policistech. Každá třída je vzdělávána samostatně, případně se dle potřeby rozděluje ještě na menší celky, nejčastěji poloviny.

Garantem programu vzdělávání v oblasti domácího násilí bylo uvedeno, že vzdělávání frekventantů v oblasti domácího násilí je zajištěno časovou dotací 9 vyučovacích hodin, kdy první 2 hodiny jsou policisté seznámeni se základními pojmy o domácím násilí, jak shora uvedeno. Ke vzdělávání je zde využita metoda monologická - přednáška, neboť je třeba policisty seznámit s větším obsahem učiva pro všechny účastníky, kteří mají sice nějaké povědomí o této problematice, ale mnohdy se v oblasti orientují jen částečně.

V dalších 3 hodinách jsou frekventanti seznamováni s oprávněním vykázání dle § 44 až § 47 zákona 273/2008 Sb., o Policii České republiky, s nutností splnění podmínek pro vykázání, využití modulu SARA DN, povinností seznámit osoby vykazané i ohrožené s jejich právy a povinnostmi, možnou právní kvalifikací jednání, procesními postupy, lhůtami. I zde je využita metoda monologická, formou přednášky. Přednášející využívají ke vzdělávání prezentace a policisté mají k dispozici knižně vydané zákony a tištěné dokumenty Závazný pokyn PP č. 166/2009 a Metodickou příručku č. 1/2010, které jsou prezentovány v kapitole 3.1.2.

Další součástí výuky, za využití inscenační metody prostřednictvím hraní rolí, nazvaných **modelové situace**, je v bloku výuky odložena na pozdější dobu, po absolvování několika dalších bloků. Jak lektorka uvedla, záměrem je, aby došlo k seznámení policistů i s další potřebnou teorií o jejich činnosti, např. oprávnění vstupu do objektu. Při této další výuce prostřednictvím modelových situací, o celkové časové dotaci 4 výukových hodin, jsou policistům zopakovány základní pojmy tématu. Frekventantům jsou předloženy modelové situace, ve které sami frekventanti hrají všechny role. Této formě výuky je věnována časová dotace 2

hodin a vzhledem k tomuto časovému omezení má také od lektorů pevně stanovený scénář. Lektori situace korigují a v případě přílišného odklonění od tématu či přílišné „lidové tvořivosti“ frekventantů jsou tito zastaveni a navráceni ke správnému tématu tak. Lektorka k tomu uvedla, že je třeba, aby došlo k přehraní celé situace a jejímu rozebrání s ostatními frekventanty a s ohledem na krátkou časovou dotaci. K sepsání potřebné dokumentace dochází v dalších 2 hodinách celkové časové dotace.

Během ZOP I. je na komunikaci s osobami ohroženými a násilnými zaměřen ještě blok v části Komunikace a policejní etika, kde je přímo oblasti Domácí násilí věnováno 6 výukových hodin. Během této výuky s policejní psycholožkou se policisté dozvědí pravidla taktiky vstupu do obydlí, přijetí oznámení a zajištění bezpečnostních opatření, předání informací hlídce, jednání hlídky na místě, komunikace s oznamovatelem, svědky a hlavně zjišťování okolností k události – diagnostika domácího násilí a užívání metody SARA DN. Na celý tento blok je stanovena časová dotace 6 hodin, forma předávání znalostí je přednáškou, ale i řízenou diskuzí, neboť se již probírají témata, které frekventanti již slyšeli a v tomto bloku s psychologickým pracovníkem dochází k upevňování jejich znalostí a využívání získaných dovedností komunikace s osobami na místě.

5.1.2. b) Vzdělávání během Základní odborné přípravy II.

Informace zde uvedené byly opět zjištěny z interview s garantem vzdělávání v oblasti domácího násilí, lektorkou Vzdělávacího zařízení Praha.

Popis programu

Vzdělávání během ZOP II., tedy posledních dvou měsíců ZOP, je zaměřeno na zopakování všech získaných vědomostí a zjištění rozsahu osvojených dovedností frekventantů. Vzdělávání je zakončeno služební zkouškou a vydáním certifikátu o jejím splnění. V tomto bloku jsou tedy policisté připravováni na splnění závěrečné zkoušky opakováním získaných vědomostí. Oblasti domácího násilí je zde věnována výuka s časovou dotací 6 hodin. Výukovou metodou je metoda situační, frekventantům je navozena situace a oni jsou povinni tyto situace správně rozebrat a vyřešit dle platné legislativy. Této výuce je věnována

časová dotace 4 hodin a časová dotace 2 hodin je zaměřena na zpracování dokumentace.

5.1.3. c) Vzdělávání během řízené praxe – pozorování vzdělávacího programu

S ohledem na možnost účasti během výuky policistů v průběhu řízené praxe, bylo užito metody zúčastněného pozorování a jeho výsledky jsou uvedeny v následující kapitole.

Popis praxe

Součástí ZOP je také modul řízené praxe, zařazený mezi vzdělávání ZOP I. a ZOP II. na dobu 3 měsíců. Na polovinu této doby se frekventanti přesunou na své domovské útvary, kam byli při přijetí do služebního poměru zařazeni a kde jsou zařazeni do výkonu služby. Zde se účastní běžného výkonu služby, kde jsou oprávněni konat některé činnosti během tohoto pracovního zařazení. Smyslem je, aby si policisté své získané vědomosti ověřili v praxi, kde jsou součástí hlídek pod vedením zkušenějších kolegů.

Další polovinu doby řízené praxe se policisté přesunou do Školních policejních středisek, kde pod vedením lektorů probíhá vzdělávání zaměřené na osvojování dovedností, postavených na základech získaných vědomostí. Policisté se zde setkávají s modelovými situacemi specifických činů a zákroků, se kterými se později setkají v reálném služebním životě, učí se je vyhodnocovat a reagovat na ně, aplikovat své získané vědomosti a rozhodnout ve věci a následně sepsat potřebnou dokumentaci. Během této části řízené praxe jsou oblasti domácího násilí věnovány dva pracovní dny.

Pozorování

Školním policejním střediskem Praha mi byla umožněna účast jednoho dvoudenního bloku, kde probíhalo vzdělávání policistů v oblasti domácího násilí, abych tak získala přehled o vzdělávacích metodách, obsahu vzdělávacího bloku a zapojení frekventantů do vzdělávacích akcí. Výsledkům tohoto pozorování je věnována tato kapitola.

Využité metody

Ke sběru dat jsem byla využita metoda zúčastněného pozorování frekventantů i jejich lektorů v přirozené situaci vzdělávání. S ohledem na časové omezení a respekt vůči vzdělávacímu zařízení i jeho lektorům jsem se snažila dodržet roli pozorovatele jako účastníka a své pozorování doplňovala dotazy pouze k lektorům vzdělávání. Vzhledem k cílům pozorování, tedy zjištění obsahu a forem poskytovaného vzdělávání a vzhledem k předpokládané nízké úrovni vzdělání a zkušeností v dané oblasti ze strany frekventantů, byla této formy interakce vybrána, jako nevhodnější. Hendl (2016) uvádí, že pozorovatel jako účastník funguje spíše jako tazatel, který provádí pozorování, o kterém všichni vědí, ale „*málo se zúčastňuje dění ve skupině*“ (Hendl, 2016, s. 191). Hodnocena tak je forma výuky a obsah výuky.

Průběh pozorování výuky

Sledovaným vzorkem byla třída v počtu 14 frekventantů, kteří spolu trávili již několik měsíců, takže se již znali. Výuka probíhala v menší, dobře osvětlené třídě, kde v čele třídy byli usazeni lektori a frekventanti měli stoly po stranách třídy, aby dostatečně viděli na lektory i vzájemně na sebe, což vedlo zejména při diskuzi ke vzájemné komunikaci i mezi frekventanty. Diskuse v menších skupinách jsou velmi účinným nástrojem tréninku, zejména v případě, že je velmi důležité zapojit do diskuze co nejvíce účastníků, ideálním počtem této skupiny je však deset a méně účastníků. (Plamínek, s. 138). Výuku zajistili dva lektori.

Během prvních dvou hodin lektori zopakovali teoretické znalosti v oblasti domácího násilí, kde systém výuky probíhal formou přednášky, doplňované dotazy na frekventanty, kteří se aktivně zapojovali, lektory doplňovali a ukazovali tak své znalosti.

Další dvě hodiny byly věnovány inscenační metodě, kde za využití hraní rolí frekventanti hráli v modelových situacích všechny role v událostech, nastíněných lektory, o případech, se kterými se mohou setkat v praxi. Lektorka zapojila do hraní scének všech 14 frekventantů, kdy každý měl svou roli. Polovina třídy byla pověřena vykonávat policisty, kteří budou zasahovat v domácnosti. Druhá

polovina pak hrála aktéry domácího násilí a pomocné role, jako lékaře přivolaného na místo či krizového intervenanta.

Frekventantům byli poskytnuty potřebné rekvizity a to: umělé zbraně, vysílačky, služební pouta, záchranářská vesta pro lékaře, panenka v podobě miminka pro oběť domácího násilí, nůž pro násilníka, civilní ošacení. K této části výuky se frekventanti rozmístili po budově, přičemž k hrané domácnosti byly využity prostory třídy, která je zařízena, jako bytová jednotka a kde byl i dostatek místa pro sledování scénky.

Lektoři se rozmístili do prostoru budovy tak, aby mohli frekventanty sledovat při jednání a postupně se během modelových situací přemísťovali společně s částí frekventantů, která měla role zasahujících policistů. Pro upřesnění dodávám, že na místě byla součástí scény i komunikace přes vysílačky, kdy řídicí stanicí byla právě lektorka.

V průběhu děje nedocházelo ze strany lektorů k zasahování do scének. Zasahující policisté byli během děje vystaveni nejen očekávaným situacím, jako je vstup do obydlí, kontakt s osobami domácího násilí, ale také s jednáním svých kolegů, které naprosto nepředpokládali, tedy hrocení některých situací, což lektoři nechali plně na fantazii policistů. I přesto došlo během stanoveného času k poměrně kvalitnímu zákroku zasahujících policistů, kteří navázali kontakt s aktéry násilí, objasnili si celou situaci, zamezili násilníkovi, aby nedocházelo k dalším útokům, vyhodnotili jednání jako domácí násilí, poučili obě strany o jejich právech, zajistili na místě přítomnost zdravotníka a splnili všechny povinnosti související s přítomností dítěte na místě činu.

V odpoledních hodinách se policisté věnovali v počítačové učebně zpracování dokumentace, kterou musejí policisté ovládat. K tomuto jim je umožněn přístup do cvičné verze policejní databáze ETR (Elektronické trestní řízení), která obsahuje povinné formuláře, které musí policisté zpracovávat – viz kapitola 3.2.3, která je věnována povinnostem vyplývajícím z činnosti hlídky u incidentů domácího násilí.

Druhý den probíhala výuka obdobně, ale došlo k obměně skupiny, aby i druhá část skupiny hrála roli zasahujících policistů. Lektory byla nastíněna jiná situace domácího násilí a i zde se frekventanti snažili své kolegy znejistit, komplikovali jim situaci a zásah na místě. I zde bylo zřejmé, že policisté již mají znalosti v oblasti domácího násilí i v oblastech povinností policistů zasáhnout proti násilné osobě.

Během dalších dvou hodin byla frekventantům předložena inscenační metoda zaměřená na další povinnosti policistů, zejména kontrola vykazání. Během obou scének byli policistům situace zkomplikovány ještě dalšími tématy možných situací, např. zásah proti osobě, která při kontaktu s policisty začala bezdůvodně utíkat, kontrola oznamovatelky bez dokladů. I s těmito situacemi se policisté v praxi setkávají, tedy jejich zařazení do tohoto modulu bylo reálné a potřebné.

I tento den v odpoledním čase frekventanti vypracovali potřebnou dokumentaci, kterou poté lektori vyhodnocovali ve společné diskuzi.

Vyhodnocení výuky

Během krátké časové doby došlo ze strany lektorů na Školním policejním středisku k využití několika výukových metod. Během přednášky došlo k zopakování podstatných pojmů, důležitých prvků dané oblasti i jiných souvisejících činností, které policisté vykonávají. Inscenační metoda byla užita pro všechny frekventanty, čímž mohlo dojít k dobrému ukotvení vědomostí a získání dovedností, které policisté budou v praxi potřebovat. Následovalo zobecnění získaných informací prostřednictvím sepsání příslušné dokumentace.

Výuka frekventantů byla dosti názorná a umožnila tak frekventantům zažít situaci tak, jak probíhá v reálném životě. Zejména situace, které frekventanti svým kolegům zpestřili a které neočekávali, budou důležité v jejich dalším profesním životě. Při výuce dospělých je důležité, aby si vzdělávání vytvářili představy o obsahu vzdělávání. „*Názorné vyučování rozvíjí u dospělých důležitou schopnost spojovat dřívější poznatky s novým poznáním v průběhu výuky*“ (Mužík, 2005).

Negativem této formy vzdělávání byla nejednotná aktivita všech frekventantů. Jelikož skupina byla vždy rozdělena na dvě části, zasahujících policistů tak bylo celkem sedm, což vyšlo na tři hlídky policie. Činnost na místě s účastníky domácího násilí vykonávali většinou dvě hlídky aktivně a jedna hlídka celou událost spíše sledovala a občas zasáhla do děje. I tato forma konání může v běžném životě nastat, během tohoto vzdělávacího procesu však nedošlo na aktivní možnost vyzkoušet si vědomosti a dovednosti pro všechny frekventanty. Dle lektorů je hlavním důvodem časová náročnost této inscenační metody vs. počet frekventantů.

5.1.4. Shrnutí výsledků pozorování a analýzy základního odborného vzdělávání policistů

Ve Vzdělávacím programu pro ZOP I., II. je citována celá škála znalostí, které by měl policista po ukončení ZOP znát, problematika domácího násilí tak zaujímá pouze malou část celé této škály. V předchozích kapitolách jsou shrnuty informace o průběhu vzdělávání policistů v problematice domácího násilí během základní odborné přípravy v rámci kvalifikačního vzdělávání. Této oblasti je během jednoho roku věnováno **celkem 35 vyučovacích hodin**, z toho je nejméně **15 hodin zaměřeno na modelové situace**. Obsahem vzdělávání je úvod do oblasti, definice pojmu, znaky a formy domácího násilí, pravidla pro využití oprávnění vykazání, modul SARA DN, procesní postupy, povinnosti policisty vzhledem k účastníkům případů, zpracování dokumentace. V části komunikace se policisté seznamují s formami komunikace s aktéry domácího násilí – viz tabulka č. 3. Sama lektorka však hodnotila tento systém jako nedostatečný pro celý policejní výkon, kdy uvedla, že během výuky jsou policistům poskytnuty pouze základní informace o oblasti domácího násilí. Při rozhovoru byl vznesen dotaz na další informace o domácím násilí, jako jsou příčiny vzniku násilí, zvláštnosti chování osob ohrožených, důvody jejich jednání ve vztahu, viz kapitoly 1.3 až 1.7 či podstatné údaje uváděné o pravidlech předcházení sekundární viktimizace, viz kapitola 3.4. K tomuto lektorka říkala, že na celé spektrum této oblasti je časová dotace příliš malá. Moduly domácího násilí jsou dostačující pro poskytnutí základních informací, tedy popsání znaků, forem a cyklů domácího násilí. Policisty by navíc informovala o projevech

zúčastněných osob a jejich zvláštnostech a specifických přístupech k dětem či seniorům v roli účastníků. Další spektrum znalostí v této problematice by poskytovala policistům v průběhu jejich služebního postupu. Dle vyjádření lektorky by toto vzdělávání mělo být zajištěno metodiky domácího násilí, kteří jsou zřízeni na každém krajském ředitelství v rámci České republiky.

Tab. 3 - Přehled časových dotací na jednotlivé vzdělávací moduly během ZOP.

Přehled vzdělávacích aktivit	Přednáška a zpracování dokumentace	Modelové situace
Vzdělávání na ZOP I. – pořádková služba - poskytnutí teorie, pojmy a znaky, základní informace k oprávnění Vykázání, použití metody SARA DN, pravidla dokumentace, Modelové situace, jejich dokumentace.	5	4
Vzdělávání na ZOP I. – komunikace a policejní etika – taktika vstupu do obydlí, komunikace s oznamovatelem, svědky, s osobou ohroženou a násilnou, diagnostika domácího násilí a SARA DN.	6	0
Vzdělávání na ŠPS – zopakování teorie, modelové situace – vykázání násilné osoby z obydlí, taktický postup, zpracování dokumentace vykázání.	7	7
Vzdělávání na ZOP II. - Modelové situace – vykázání násilné osoby z obydlí, taktický postup, zpracování dokumentace vykázání.	2	4

Na základě analýzy vzdělávacího programu, pozorování praktické části výuky a rozhovorem s lektorkou, a vyhodnocením tohoto šetření je zjištěno, že vzdělávání policistů během základní odborné přípravy je dostačující pro plnění jejich základních úkolů, tedy ochranu života a zdraví. Policisté by měli být schopni rozpoznat incident se znaky domácího násilí dle jeho aspektů, čemuž je podřízena i příslušná dokumentace, zejména Úřední záznam o incidentu se znaky domácího násilí (viz příloha B), měli by znát formy tohoto násilí, což jim pomůže zejména při komunikaci s účastníky tohoto jednání, měli by dokázat identifikovat nebezpečnost jednání násilné osoby a měli by vědět, jak postupovat při využití oprávnění vykázání násilné osoby ze společného obydlí, k čemuž zpracují potřebnou dokumentaci, tedy by měli být schopni plnit činnost Policie ČR

popsané v kapitole č. 3.2 této práce, získají tedy ucelené základní vzdělání o problematice domácího násilí a kompletní vzdělání o jejich úkolech a činnostech, které později využijí během své profesní praxe.

Vyhodnocením tohoto vzdělávání je však zřejmé, že obsah vzdělávání je nedostatečně věnován hlubším znalostem o domácím násilí, zejména diagnostice a užití metody SARA DN. Toto základní vzdělávání není ani dostatečné pro další povinné činnosti policistů v dané oblasti, tedy složitost komunikace s aktéry domácího násilí, které je popsáno v kapitole č. 3.4 a nutnosti se tak vyvarovat chyb uvedených v kapitole 3.5.

5.2. II. část praktického šetření – analýza rozhovorů s metodiky domácího násilí

Výzkumná část diplomové práce si klade za cíl zjistit dostatečnost vzdělávání policistů v oblasti domácího násilí. V první praktické části byla provedena analýza vzdělávání v oblasti domácího násilí během základní odborné přípravy. Tato část je zaměřena na hodnocení celého systému vzdělávání a činností policistů v závislosti na něm. Hodnocena tedy nebude jen ZOP, ale další vzdělávání v oblasti domácího násilí poskytované interními i neinterními odborníky a subjekty.

5.2.1. Výzkumné metody

Snahou výzkumu je zodpovězení výzkumných otázek, díky kterým přispívá k rozvoji daného oboru, propojuje teoretické poznatky s praxí. Při volbě výzkumné strategie bylo přihlédnuto jejich filozofickému základu, neboť dle Hendla (2008) kvantitativní přístup vychází z pozitivismu, který je přesvědčen, že existuje pouze jedna objektivní realita, na druhé straně kvalitativní přístup vychází z fenomenologie připouštějící více různých realit. Kvalitativně orientovaný výzkum se provádí na malém výzkumném souboru a je pro něj důležitý výzkumníkův přístup. Zákonitě zde existují i výhody a nevýhody tohoto přístupu, kdy za výhodu lze považovat podrobný popis zkoumaného fenoménu a vhled do hloubky problematiky avšak nevýhodou je možné subjektivní zkreslení

situace výzkumníkem a obtíže se zobecňováním výsledků. Ve výzkumech se pravidelně setkáváme s kombinací obou základních strategií, uvádí shodně Hendl (2008) i Švaříček a Šeďová (2014).

Jako prostředek výzkumu je zvolena kvalitativní metoda hloubkového rozhovoru, neboť pro šetření je podstatná osobní zkušenost se vzděláváním. „*Rozhovor můžeme do určité míry chápat jako strukturovanou konverzaci složenou z hlavních, navazujících a pátracích otázek.*“ (Švaříček, Šeďová a kol., 2014, s. 160 – 162). V této diplomové práci je užito otevřených otázek, kterými je dáván respondentům větší prostor pro vyjádření jejich odpovědí. Polostrukturovaná forma rozhovoru umožňuje tazateli reagovat na odpovědi a pružně tak upřesňovat další otázky a podávat dodatečné otázky k doplnění (Hendl, 2008).

Hlavní metodou shromažďování dat byl tedy zvolen polostrukturovaný rozhovor vycházející ze schématu dílčích výzkumných otázek. Rozhovor vychází z připravených otázek, kdy je ale možné případné doptávání respondentů. Se souhlasem respondentů byly rozhovory nahrávány prostřednictvím mobilního telefonu a pořízený zvukový záznam byl následně přepsán a analyzován s využitím dílčích prvků zakotvené teorie vycházející z kódování. „*Celý proces získávání dat sestává z výběru metody, přípravy rozhovoru, průběhu vlastního dotazování, přepisu rozhovoru, reflexe rozhovoru, analýzy dat a z psaní a prezentace výzkumné zprávy.*“ (Švaříček, Šeďová, 2007, s. 160).

5.2.2. Výběrový soubor

Výběrový soubor byl zvolen mezi odborníky na problematiku domácího násilí z řad Policie České republiky, tedy kolegy metodiky domácího násilí v rámci Krajského ředitelství policie hlavního města Prahy (dále KŘPA), kdy výzkumu se zúčastnilo celkem 6 policistů. Soubor byl zvolen s ohledem na rozdělení Prahy na jednotlivé obvody, které jsou čtyři (Praha I – IV) a dále byl vybrán zástupce za hlavní metodické oddělení Odboru služby pořádkové Policie OSPP KŘPA. Zároveň byl výběr zaměřen na rovné zastoupení mužů i žen, a abychom získali pokud možno co nejširší spektrum výpovědí, zahrnuje respondenty odlišného

věku i délky působení v u Policie ČR. Jména respondentů budou s ohledem na ochranu jejich osobních údajů anonymizována.

Všichni respondenti, metodici domácího násilí, jsou vyškoleni ze strany Bílého kruhu bezpečí v problematice. V souboru jsou 3 muži a 3 ženy, délka služby u Policie ČR je 15 – 31 let. 5 respondentů je zároveň na vedoucí pozici jednotlivých útvarů či jiné řídicí pozici, tedy jejich pracovní náplní je i činnost kontrolní a metodická. S ohledem na zveřejnění práce a zachování anonymity jsou respondenti označeni čísly 1 až 6.

5.2.3. Analýza a prezentace výzkumného šetření

Kódování šesti provedených rozhovorů přineslo dohromady devět kategorií, do kterých byly zjištěné informace roztrženy. U každé kategorie je uveden výčet těch nejpodstatnějších kódů, které budou roztrženy, upřesněny pomocí přímých citací rozhovorů a vlastní reflexe. Jak uvádí Hendl, postup zakotvené teorie se skládá z etap sběru dat směřujících k nasycení kódů, kódování materiálu směřující k vytvoření základních kategorií a informace budou upřesňovány „*tak, aby vytvořily ucelený obraz o zkoumaném jevu*“ (Hendl, 2016, str. 48). Švaříček a Šedová (2007) shodně uvádí, že jakmile máme vytvořen seznam kódů, je možné začít s jejich systematickou kategorizací, neboť nesystematicky jsme kategorie vymýšleli již při kódování. Pro představu o nasbíraném materiálu je doslovný přepis jednoho rozhovoru prezentován v závěru práce (příloha C). V závěru kapitoly je popsáno shrnutí tohoto šetření.

Pouze v této části bylo užito zkratk pro některé pojmy a to s ohledem na jejich užití některými respondenty v rozhovorech. Jedná se o pojmy:

Domácí násilí = DN; Intervenční centrum = IC; MOP = místní oddělení policie; SKPV = Služba kriminální policie a vyšetřování; OHS = Oddělení hlídkové služby; PMJ = pohotovostní motorizovaná jednotka.

Kategorie 1: Současná legislativa v oblasti domácího násilí

Kódy:

- dostatečnost
- mírné tresty

- rezervy
- sociální pomoc

Tato kategorie byla vytvořena z počátečních otázek zaměřených na problémy v oblasti práva, jež mohou být respondenty vnímány. Respondenti byli vyzváni k hodnocení současných právních úprav problematiky domácího násilí.

Všichni respondenti vnímali současnou právní úpravu v oblasti domácího násilí za dostačující, zejména právní úpravu týkající se činnosti policie. Respondent 1 vnímá legislativu v dané oblasti za dostačující, ale k činnosti policistů shrnul, že: *„je však třeba plně využívat všech možností, které nám zákony poskytují.“* Respondentka 6 uvedla, že se jí líbí, že oproti právním úpravám v jiných státech, naše legislativní úprava rovnocenně zahrnuje v roli oběti i násilníka stejně muže i ženy, bez rozdílu věku či dalších rozdílů. Respondentka 3 legislativu komentovala také pozitivně a dále uvedla, že s ohledem na posun některých pravidel vítá připravovanou změnu zákona o Polici ČR zaměřenou na speciální ochranu pro děti.

Respondent 5 by kromě stávající legislativy, navrhl navýšení sankcí za protiprávní jednání v domácím násilí, zejména zdůraznil: *„Tresty za protiprávní jednání jsou stále mírné, v porovnání s tím, jak se obětí domácího násilí celkově změnil život.“*

Respondent 4 ve shodě s ostatními říkal, že si nemyslí, že by pro řešení domácího násilí v trestní rovině byla nedostatečná legislativa, ale pokud už vidí nějaké rezervy, tak zejména v sociální oblasti, konkrétní cílená jistá pomoc obětem, poskytnutím bydlení, finanční pomoci pro oběti dosud závislé na násilné osobě, *„tam se mi zdá, je pořád taková velká nejistota pro lidi, kteří utečou před DN a byli třeba ekonomicky závislí na násilném partnerovi.“* Poskytování pomoci by dle jeho názoru mělo být však podmíněné spoluprací s pomáhajícími organizacemi, intervenčním centrem i orgány trestního řízení.

Po shrnutí této kategorie můžeme uvést, že respondenty nejsou aktuálně vnímány legislativní nedostatky v této oblasti. Respondent 4 by přivítal změny

legislativy v pomáhajícím sociálním systému oblasti domácího násilí, které by vedly ke zlepšení života obětí, netýkají se však činnosti policistů Policie ČR.

Kategorie 2: Znalosti a postupy policistů

Kódy:

- dobrá metodika
- schopnost užít znalostí (vykázání se naučili)
- zájem o DN zvyšuje vědomosti
- základní znalosti

Respondenti 1, 2, 3, 4 a 5 shodně uvedli, že se znalosti policistů v oblasti DN podstatně zvýšili. Respondent 1 zdůraznil, že povědomí policistů o oblasti DN a jejich znalosti postupů jsou podstatně vyšší, než v začátcích a to s ohledem na přesunutí vzdělávání v dané oblasti do ZOP. Obdobně respondenti zdůraznili význam metodických pokynů, které policistům pomáhají daleko lépe pochopit právní aspekty DN a postupy, které po nich při využití oprávnění vykázání jsou požadovány. „*Policisté se dovedou se orientovat v problematice DN*“ uvedl respondent 1.

Respondentka 3 vyjádřila svůj názor, že policisté znají aspekty domácího násilí, znají základní informace o formách i znacích DN a po nějaké době služby rozeznávají i drobné rozdíly či prvky poukazující na závažnost násilí, ale dále uvedla: „*Vědí, co všechno udělat pro úspěšné vykázání osoby, koho a jak poučit, co ve formulářích zakliknout, vědí, jak oběť ochránit, ale nevědí, jak oběť dostatečně a správně vyslechnout, znají jen základní aspekty oblasti.*“ Na což navazuje i respondentka 6, která uvádí: „*Policisté dokáží podle dané legislativy postupovat, nicméně problém ve většině případů spočívá buď v podceňování, nebo naopak přeceňování dané situace/kauzy.*“ I respondent 4 poukazuje na znalosti policistů s ohledem na oprávnění vykázání: „*Policisté se to v posledních letech celkem naučili, chyby se vyskytují, ale není jich tolik a tak zásadních jako dříve, výrazně se zkvalitnilo například odůvodnění v ÚZ o vykázání.*“

Oproti tomu respondent 5 uvedl, že rozdíly ve znalostech jsou u policistů zapříčiněny zejména jejich zájmem o danou problematiku. *„Ti, kteří se o dané téma zajímají, ho zároveň nepodceňují a snaží se sami vše správně vyhodnotit.“*

Po položení doplňujících otázek však všichni respondenti shodně uvedli, že hodnotili zejména základní znalosti policistů popsané v závazném pokynu o DN a v metodické příručce o vykázání, tedy formy a znaky popsané v kapitole 1.2 této práce. K hlubším znalostem policistů v oblasti DN se vyjadřovali respondenti 3, 4 a 5 více negativně, na dotaz na znalost rizikových faktorů násilného chování či popsání speciálních projevů násilí na seniorech, uvedených v kapitole 1.6, se respondenti 3 a 4 dokonce pousmáli. *„Psychické aspekty jednání obětí vůči osobě násilné, jejich negativní postoje k činnosti policie i k vykázání, a další speciální jednání obětí znají jen specialisté či ti, kteří se o danou oblast samostatně víc zajímají, vyhledávají školení, chodí na setkání s IC či s metodiky.“* rozvedla respondentka 3.

Respondent 5 uvedl: *„když vám oběť řekne, že se nic neděje a začne se omlouvat, hodně záleží na tom, zda policisté vědí a znají, co to znamená.“* Respondent 4 k vlivu vzdělávání na činnost policistů uvedl: *„Kvalitní vzdělávání ale může výrazně pomoci právě v přístupu, kdy dostatečnými znalostmi a zkušenostmi vybavení policisté budou k věci i lépe přistupovat.“*

Základní otázkou této kategorie bylo hodnocení znalostí policistů, které se odráží v jejich postupech a činnostech v oblasti DN. Většinou se respondenti shodli, že základní znalosti o oblasti domácího násilí mají všichni policisté (pořádkové policie, pozn. autorky), omezenější znalosti však mají, pokud jde o „zvláštnosti“ jednání obětí či násilníků, znalosti speciálních subjektů a důležitých postupů při prověřování trestnosti činů.

Kategorie 3: Zkušenosti a postoje policistů

Kódy:

- negativní postoje
- zodpovědnost
- zkušenost pomáhá

Při analýze rozhovorů se kromě problémů spojených se znalostmi policistů vyskytovali i překážky spojené s vlastnostmi a osobnostními postoji policistů k DN. Zejména u otázek zaměřených na rozdíly ve znalostech a dovednostech policistů se respondenti zmiňovali o negativních postojích policistů, jako zásadním vlivu na jejich činnost v oblasti DN. Respondent 4 říkal: *„A pak je zde samozřejmě otázka nějakých osobních postojů, charakterových vlastností konkrétních policistů, jejich postoje k útokům muž – žena, žena – muž, případně mezi partnery stejného pohlaví.“*

Častějším společným prvkem byly kódy zodpovědnost a zkušenost, jako aspekty mající vliv na činnost policistů v oblasti DN. Respondentka 2 říkala: *„rezervy více než ve znalostech mají v převzetí odpovědnosti za svá rozhodnutí.“* Respondent 5 upozorňoval na vliv nízké četnosti případů domácího násilí, což má vliv na zkušenost policistů a následkem jsou pak nižší znalosti a dovednosti při řešení: *„pokud se najednou dostaví na místo, kde mají DN prověřit, zmatkují a dochází k chybám.“* Mnohem radikálnější názor uvedl respondent 4, který sdělil: *„řada policistů něco neudělá ne z neznalosti, ale aby si ušetřili práci, někdy těžkou komunikaci s poškozenými, s násilnými osobami, ty výsledky jsou povrchní a pak dochází ke špatné právní kvalifikaci.“*

Respondent 1 říkal, že rozdíly ve znalostech a dovednostech vnímá především z posuzování situací, kde dle jeho názoru záleží nejen na vzdělání, *„ale i na životních zkušenostech policistů“* a dále uvedl, že *„je třeba, aby policisté vyhodnotili především souvislosti a nepodceňovali opravdu důkladné šetření.“* Zde hraje velkou roli zodpovědnost policistů k vykonané práci.

Respondentky 3 a 6 se shodly v názoru, že důležitým prvkem pro činnost policistů jsou znalosti, ale také jejich zkušenost s výsledky osob, zejména obětí a respekt vůči nim. Respondentka 3 zdůraznila: *„každá oběť pozná, pokud na ni nechcete mít čas a když ho opravdu nemáte, tak vám to odpustí.“*

Při aplikaci práva v oblasti domácího násilí nebyly zjištěny problémy legislativní povahy, jako spíše problémy spojené s osobností policistů. Dle respondentů mají

na činnost policistů vliv jejich postoje k domácímu násilí a jejich povahové vlastnosti, vnímání zodpovědnosti za provedení úkonů proti osobě násilníka či za ochranu ohrožené osoby. Dle respondentů je zkušenost s danou problematikou dalším významným faktorem ovlivňujícím činnost policistů.

Kategorie 4: Systémové nedostatky

Kódy:

- přílišné rozdělení činností
- administrativní zátěž
- spolupráce s IC

Během rozhovorů byly respondenty popisovány i další jevy, mající vliv na činnost policistů, které nesouvisí s jejich znalostmi, postoji, ani zkušenostmi či mírou odpovědnosti za provedenou práci a přesto mají negativní vliv na postupy policistů v dané oblasti. Jedná se o jevy, související spíše se systémovým rozdělením činností u Policie ČR či negativní zkušenost ve spolupráci s dalšími organizacemi.

Jako nejčastější vnější prvek mající vliv na činnost policistů v oblasti DN, se jeví přílišné rozdělení činností mezi policisty či přímo útvary Policie ČR. Je pravdou, že zvláště v hlavním městě Praze dochází k častému rozdělování úkonů u jednoho případu mezi několik pořádkových útvarů, které ale v následném řešení případů neplní stejnou roli. Zejména zde pak v průběhu řízení, dochází ke třenicím vznikajícím hlavně z neúplné znalosti činností toho druhého útvaru. Základní vzdělávání policistů v oblasti domácího násilí je rovnocenné pro všechny policisty, proto není diplomová práce zaměřena na vzdělávání jednotlivých útvarů v linii horizontální či vertikální, ale v rozhovorech se nedostatky tohoto rozdělení objevily, tedy je jim věnována tato kategorie.

Zatímco respondentka 6 uvedla, že zejména u hlídek PMJ a OHS (jednotky zaměřené pouze na výjezdy k událostem/případům, neprovádí vyšetřování trestných činů, hlavním úkolem je zásah na ochranu života, zdraví a majetku, pozn. autorky) se setkává s „*nedostatečnou mírou erudice v oblasti DN a z toho tady plyne časté nadhodnocování situace*“, respondenti 4 a 5 shodně vyzdvihují

činnost hlídkových policistů (policisté zasahující v domácnostech, z místních oddělení a i již zmíněných útvarů PMJ a OHS - pozn. autorky) na místě, kteří se snaží u svých kolegů dozorčích prosadit a zdůraznit závažnost kauzy, neboť vyhodnotili důvodnost dalšího diagnostiky a postupu. *„Jako hlídkový policista si vzpomínám, jak bylo těžké prosadit si u dozorčí služby, aby se daná věc taky řádně prošetřila, jako jiné případy DN“* uvedl respondent 5.

Respondentka 2 pro změnu několikrát upozornila na přetrvávající problémy a spory mezi policisty místních oddělení, kteří prošetřují přestupky a trestné činy a mají za úkol provádět případné vykazání a kriminalisty, odpovědnými za úkony spojené s vyšetřováním zločinu Týrání osoby ve společném obydlí, který je citován v kapitole 2.3.: *„Přístup policistů na základních útvarech se dle mého názoru zlepšil. S SKPV je přetrvávající problém, zda je případ v jejich kompetenci nebo má případ zpracovávat stále MOP.“*

Dalším kódem byly označeny přetrvávající problémy související se zpracováním administrativy související s vyhodnocením incidentů se znaky DN či s oprávněním vykazání. Obdobně se k přetrvávajícím problémům vyjádřily respondentky 3 a 6. Respondentka 6 sdělila: *„Administrativní zátěž „1 skutek = 1000 papírů“.* Nutno podotknout, že pustí-li se někdo z nás do vykazání, snaží se věci dělat správně. Nicméně s tím opět souvisí fakt, že se dost často ztratí v administrativě.“

Shodně hodnotili další oblast problémů při činnosti policistů v oblasti DN respondenti 3 a 5, kteří spatřovali také občasné problémy v komunikaci s organizacemi pomáhajícími obětem domácího násilí. Respondentka 3 poukazovala na nejednotnost při poskytování informací, kdy dle jejího vyjádření: *„zatímco policisté musí Intervenčnímu centru sdělit vždy všechny základní a podstatné informace, IC nemusí policii sdělovat informace o klientech, pokud k tomu klient nedá souhlas.“* Respondent 5 mluvil o komplikacích při komunikaci s oběťmi, kdy tito jsou mnohdy ze strany IC milně informováni, doslovně uvedl: *„Intervenční centrum si v dané problematice pracuje po své vlastní linii a spolupráce s PČR je minimální. Přitom propojení PČR a IC by dalo DN úplně nový pohled a mnohem vyšší úroveň.“*

Shrnutím čtvrté kategorie můžeme konstatovat, že se při aplikaci práva v oblasti domácího násilí vyskytují i systémové nedostatky, které komplikují policistům jejich postupy. Zejména přílišné rozdělení činností, kterého je bezpochyby třeba k rychlému prošetření události, tedy ušetření času policistům i zúčastněným osobám, mívá za následek nepochopení a špatné hodnocení případu jednotlivci a spory mezi policisty. Dalším prvkem, který se v rozhovorech objevil, byla přílišná administrativní zátěž, která může mít za následek neochotu policistů některé činnosti vykonávat odpovědně. I občasná neochota ke vzájemné spolupráci z řad pomáhajících organizací, zejména pokud jím je intervenční centrum, může být důvodem k nedostatkům v činnosti policistů.

Kategorie 5: Hodnocení základní odborné přípravy

Kódy:

- ZOP stačí jen na základ
- výhody modelových situací
- nízká časová dotace

Z několika otázek zaměřených na hodnocení systému vzdělávání policistů v oblasti domácího násilí v rámci celého spektra policejního vzdělávání vyplynulo pozitivní i negativní hodnocení většiny uváděných vzdělávacích celků, následující kategorie jsou tedy rozděleny dle těchto celků.

Všichni respondenti ve svých vyjádřeních hodnotili časovou dotaci vyčleněnou na problematiku domácího násilí v základní odborné přípravě za velmi nízkou. Respondent 1 uvedl: „*počet hodin věnovaných problematice by mohl být větší, to je však ovlivněno celkovým rozsahem ZOP.*“ „*Již na ZOP se problematice nedává dostatečný prostor, aby mohli policisté závažnost situací pochopit*“, řekla respondentka 6. Respondentka 3 hodnotila vzdělávání na ZOP jako podstatné, pro další pracovní činnost policistů, „*je jasné, že jim musí být poskytnuty základní informace a je dobře, že jsou vzděláváni také prostřednictvím modelových situací, ale ZOP stačí jen na základ činnosti, je třeba je dále vzdělávat i v průběhu jejich kariérního postupu.*“ Tento názor potvrdil svým vyjádřením i respondent 5,

který zdůraznil potřebu rozšířit základní vzdělávání, nebo naopak doplnit ho během „*následného prohlubování znalostí formou dalších školení během služby.*“

Naopak velmi dobře byl všemi respondenty hodnocen způsob vzdělávání inscenační metodou prostřednictvím modelových situací v rámci ZOP. „*Zavedení modelových situací v rámci ZOP v posledních letech*“ vnímal jako přínosné i respondent 4. Kladně k hodnocení modelových situací přistoupila i respondentka 3: „*modelovky jsou dobré pro vyzkoušení situace zásahu hlídky na místě, komunikace s obětí a násilníkem. Je toho moc, co musí hlídka ohlídat, udělat, takže si to vyzkouší mezi s sebou a někdy se dost zapotí, jak si to vzájemně komplikují.*“

Všichni respondenti shodně uvedli důležitost vzdělávání v problematice domácího násilí během ZOP. Stejně tak shodně zdůrazňovali vliv kvality poskytnutého vzdělání na pracovní činnosti policistů. Nejvýstižněji jejich názory vyjádřil respondent 5: „*Čím více se DN policistům přiblíží a vysvětlí, tím více dokážou pochopit, že je potřeba se opravdu řádně věnovat každému případu.*“

Kategorie 6: Hodnocení odborného vzdělávání

Kódy:

- odborníci
- kazuistiky
- větší plošnost
- předávání novinek
- další odborné vzdělávání = zájem policistů

Další kategorií je odborné vzdělávání poskytované policistům po základní odborné přípravě, již v průběhu jejich pracovní činnosti. Jako kvalitní vzdělávání uváděli respondenti 2, 3, 4 a 6 kurzy či semináře ze strany odborníků a kolegů zaměřené na kazuistiku, případové práce. Respondentka 3 kladně hodnotila přehledný systém kurzů zavedený krajským ředitelstvím v Praze, v rámci kterého je umožněno policistům se sebevzdělávat v oblasti DN. „*Přednášky a semináře jsou prováděny odborníky a to je na nich dost znát, obsah i forma jsou kvalitní a*

policisty to baví, takže zájem o kurzy velmi roste.“ Respondentka 6 uvedl, že: „ pozitivně hodnotím vzdělávání na základě kvalitně podaných kazuistik, konkrétní případy, konkrétní přístupy, pozitiva i negativa postupů.“ Respondent 5 popisoval kazuistický seminář, ve kterém se dozvěděl o případu domácího násilí na seniorce v Praze, jako: „to neotřesnější, o čem jsem v poslední době slyšel. Nejhorší bylo, že k tomuto případu došlo v roce 2018, chápeš to.“

Naopak negativně byla hodnocena četnost kurzů poskytovaných policistům. Respondenti 2, 3, 4 a 6 poukazovali na nedostatečné množství kurzů a kazuistických seminářů poskytovaných odborníky. *„Četnost vzdělávacích kurzů je nízká“*, uvedla respondentka 2. Respondentka 3 toto tvrzení doplnila: *„zvláště kazuistický semináře jsou skvělý, je to smutný poslouchat, co se mezi lidmi děje, ale pomáhá to v utvrzování znalostí, co všechno o DN víme a co vše se pod pojmem domácí násilí skrývá, ale je jich málo“*, respondent 4 řekl: *„to by měli poslouchat i kolegové z OHS či PMJ a nejen zájemci z pořádkové a kriminálky“*. *„Chtělo by to větší plošnost kurzů“* sdělila respondentka 5 k doplňující otázce na rezervy v odborném vzdělávání.

V průběhu rozhovorů se respondenti negativně vyjadřovali k systému dalšího odborného vzdělávání policistů. *„Jde o to, že pokud je velitelé oddělení nenavlí na školení a semináře k nám, nemusí chodit prakticky nikam.“* uvedla respondentka 3. Dle respondenta 5 by částečně s doplňováním znalostí po ZOP během další služby, měla pomoci ZOP pro dozorčí službu a zpracovatele pořádkové policie (systém vzdělávání v rámci karierního postupu, pozn. autorky), kam by byli policisté povinně vysíláni: *„ZOP pro dozorčí ale bývá tak málokdy, že je na něj poradník zájemců a ti se stejně všichni nedostanou.“* Respondent 1 shrnul tento systém takto: *„Další vzdělávání je pak především o zájmu jednotlivých policistů o problematiku DN a jejich aktivitu.“*

Pojmenování kódu „předávání novinek“ bylo zvoleno po rozhovoru s respondentem 1. Ten zdůrazňoval důležitost dalšího odborného vzdělávání policistů zejména v předávání nových poznatků, změn v legislativě, nových přístupů. Respondenti 2, 3, 4 a 5 při rozhovorech také uváděli důležitost

odborného vzdělávání policistů s ohledem na předávání nových informací, s ohledem na vývoj legislativy a systémových změn v rámci činností Policie ČR.

Z průzkumného šetření je patrné, že respondenti hodnotí odborné vzdělávání pozitivně, ve shodě s kapitolou 4.1, o profesním vzdělávání a využití případových analýz. Negativně je hodnocena nízká četnost těchto kurzů a školení, a tím i nízká plošnost.

Kategorie 7: Vzdělávání metodiky domácího násilí

Kódy:

- užívané výukové metody
- opakování
- nízká četnost seminářů
- přínosy pro metodiky

Při hodnocení vzdělávání byla jedna otázka konkrétně zaměřena na vzdělávání poskytované metodiky v oblasti domácího násilí, tedy se respondenti museli zamyslet a hodnotit vlastní systém vzdělávání, poskytované policistům. Respondenti 3 a 5 shodně říkali, že jsou při seminářích nejvíce ovlivněni časem. *„Informací, i těch základních je hodně a času je málo.“*, uváděla respondentka 3. Respondent 4 poukazoval spíše na postoje policistů ke vzdělávání: *„někdy má skupinu, že společně diskutujeme a nemůžeme skončit a někdy mluvím jen já a oni na mne hledí.“*

Po doplňujících otázkách bylo zjištěno, že všichni respondenti využívají k poskytování vzdělávání policistům zejména metodu monologickou, tedy přednášky. Zejména v úvodní části seminářů, kdy dochází k opakování základních informací. Respondenti 1, 2, 3, 4, a 5 se shodně vyjadřovali k důležitosti opakování poskytovaných informací. K tomuto se často vracel respondent 1, který uvedl: *„Opět zde mohu uvést, že opakování věcí známých je potřebné, především u policistů, kteří přichází do styku s DN pouze ojediněle.“*

Z vyjádření respondentů 2, 3, 4 a 5 vyplývá, že při svých seminářích hojně využívají případových analýz, představení kazuistiky a rozborů postupů policistů,

analýzy správně i nesprávně zvládnutých situací. Pouze respondentka 2 uvedla, že nejvíce ale využívá školení prostřednictvím modelových situací: *„řešení konkrétních situací policistům pomáhá odstranit strach a případné bariéry.“*

Dalším společným hodnoceným prvkem bylo vzdělávání v diagnostice DN. Respondenti 1, 3, 4 a 5 shodně vnímají rezervy ve vzdělávání zaměřeném na diagnostiku DN, *„naučíme je znaky a formy domácího násilí, ale neučíme je používat Saru DN, vyzkoušet si to se ptát na podrobnosti, navázat kontakt s obětí a zjistit od ní vše potřebné, aniž bychom jí ubližovali či zatěžovali“* říkala respondentka 3. Respondent 5 zase uváděl, že by doplnil vzdělávání policistů: *„konkrétně zaměřené na diagnostiku, komunikaci s ohroženými i násilnými osobami.“* Na doplňující otázku, proč se diagnostice věnuje tak málo času, většinově odpověděli respondenti stejně, a tedy, že jde o časově náročné školení pro menší skupinu osob, kteří mají o problematiku DN zájem. Respondenti 3 a 4 uvedli, že oni všichni jsou vlastně proškoleni v diagnostice odborníky a jako metodici mají předávat tyto informace policistům. *„Já jsem školení na užívání metody SARA DN absolvoval předloni a bylo to na celý den, tolik času na policisty nikdy nemáme“*, sdělil respondent 5.

K průběhu jejich vzdělávání bylo ještě od respondentů 3, 4 a 5 zjištěno, že svoje semináře zaměřují na skupiny dle zařazení policistů, a v přednášce se věnují již konkrétním činnostem, které patří do jejich pravomocí. Největší nedostatek vidí respondenti v nízké četnosti jimi poskytovaných seminářů. *„Další vzdělávání policistů po ZOP je na metodických každého OŘP Prahy, kde však je policistů mnoho a proškolení všech není v silách metodiků.“* řekl respondent 5, *„navíc máme vykonávat zejména metodickou pomoc, nikoliv školící“*.

Z vyjádření a odpovědí vyplývá, že respondenti, jako metodici domácího násilí, jsou pověřeni metodicky vést své kolegy a být jim nápomocni, jak udává Závazný pokyn PP č. 166/2009 Sb., viz kapitola 3.1.2, ale zároveň jsou pověřováni předáváním nových poznatků a opakováním platných pravidel policistům útvarů. Hodnocení vlastní činnosti působí dojmem neuspokojení, byť se dle vyjádření některých snaží tito o předávání vzdělání policistům za využití různých výukových metod, zavazující je nejpravděpodobněji čas, kterého mají nedostatek.

Kategorie 8: Tým specialistů

Kódy:

- komplexnost
- kvalita
- výhoda pro oběť i násilníka
- spolupráce se státními orgány, IC
- dojezdový čas

Při komunikaci s respondenty se opakovaně objevovali informace o možnosti změny systému činností v oblasti domácího násilí, a proto byla jedna z otázek zaměřena přímo na tuto změnu, tedy na hodnocení zavedení týmu specialistů v oblasti domácího násilí na území hlavního města Prahy. Všichni respondenti shodně pozitivně kvitovali možnost zavedení týmu specialistů na DN. Nejčastěji užitým pojmem, který by charakterizoval takovéto systémové řešení, byl pojem komplexnost, proto byl tento pojem použit pro jeden kód kategorie. *„Celá skupina by působila jednotně, komplexně, ale zároveň funkčně pro každé ředitelství“*, uvedl respondent 5. Respondent 1 hodnotil možnou změnu takto: *„Výhodou by bylo především to, že jednotlivé případy by posuzovali specialisté a odborníci.“*

Respondenti 2, 3 a 4 uváděli, že zavedení týmu specialistů by vyřešilo současnou neplošnost a nedostatečnost vzdělávání policistů, *„vzhledem k současným časovým a personálním nedostatkům na vzdělávání, by kvalitní vzdělávání poskytované členům týmu bylo řešením“*, uvedla respondentka 3. Respondent 4 k výhodám vytvoření týmu specialistů uvedl, že by došlo: *„ke zvýšení kvality celého řešení případů domácího násilí ze strany policie.“*

Vedle významného vlivu na odbornou činnost policistů někteří respondenti uváděli také pozitivní vliv vzniku týmu specialistů pro aktéry případů. *„Zlepšila by se komunikace a pomoc zejména ohroženým osobám“* uvádí respondent 4. Obdobný názor uváděla i respondentka 3 *„vykázání není jediná forma ochrany obětí před domácím násilím, ale v tom se vyznají až někteří zpracovatelé a samozřejmě kriminalisté a specialisté z týmu by to vysvětlili obětem mnohem lépe a v patřičné chvíli.“* Respondenti 3, 4 a 5 se vyjádřili i k důležitosti dobré

komunikace s obětí a i násilnou osobou, což by umožnilo vzdělávání menší skupiny policistů se zájmem o tuto činnost. Respondentka 6 řikala: *„to nás učí psycholožka Čírtková, že musíme vnímat účastníky velmi pečlivě, chceme-li všem účinně pomoci“*.

Respondenti 2, 3, 4, 5 i 6 shodně uváděli, že vznikem skupiny by došlo k jednotnému řešení případů domácího násilí na území Prahy, což by mělo vliv na komunikaci s Intervenčním centrem a jednotlivými výkonnými orgány, tedy soudy a státními zastupitelstvími. Respondentky 2 a 3 upozornili zejména na provázanost státních orgánů a zúčastněných organizací. *„Kdyby bylo v Praze několik specialistů pod vedením kraje, komunikovali by s IC i OSPODy a soudy. Výsledkem by byla vzájemná dobrá informovanost a spolupráce a tím i zkušenost“*, řekla respondentka 3. Respondentka 6 uvedla, že se opakovaně setkala s rodinami, které se několikrát přestěhovali v rámci Prahy a řešení případů je pak složitější, *„copak IC, to je v Praze jedno a jsou tam skoro pořád stejní lidi, ale když jsem chtěla informace o jejich předchozím soužití, jednou to řešilo místní, podruhé kriminálka a každý měl na skoro stejné jednání jiný názor.“*

Podle četnosti odpovědí by největším negativem vzniku týmu specialistů byly dojezdové časy těchto specialistů na místa činu či k jednotlivým událostem. *„V době, kdy by bylo najednou více případů, by mohlo dojít k tomu, že by jeden případ byl trochu „odbylý“ a to z důvodu aby se stíhalo jet na další případ“* uvedl respondent 1. K tomuto však oponoval svým tvrzením respondent 4, který uváděl, že hlídka policie by na místě vykonávala svou činnost ve smyslu plnění základních úkolů a přitom by: *„vytvořila prostor pro příjezd specialisty na místo či na útvar.“* Dle respondentů 2 až 6 by pak specialista byl i vhodným konzultantem pro nejisté případy, což nejvýstižněji uvedla respondentka 6 *„jsi nejistý – konzultuj, máš s kým“*.

Ke vzniku týmu specialistů se vyjádřili pozitivně všichni respondenti. Respondent 1 vytvoření týmu označil dokonce za případný *„ideál“*, respondent 4 zdůrazňoval, že: *„je to správná cesta, která se už osvědčila v Brně, kde jsem se o tom osobně přesvědčil. Tým ovšem musí být sestaven z policistů, kteří se o danou problematiku zajímají.“*

Průzkumným šetřením bylo hodnoceno vzdělávání policistů, byly však zjištěny i jiné možnosti, jak problémy v řešení případů domácího násilí systémově řešit a to vytvořením týmu specialistů v rámci hlavního města Prahy.

Kategorie 9: Systémové změny

Kódy:

- nedostatek policistů
- zapojení SKPV do běžných činností

Při komunikaci s respondenty se opakovaně objevovali informace o řešení nedostatečnosti vzdělávání změnou systému činností v oblasti domácího násilí, a proto jedna z kategorií je zaměřena na shrnutí těchto změn.

K doplňující otázce na možnost systémových změn v průběhu šetření a prověřování domácího násilí respondent 1 konstatoval, že vzhledem k současnému nedostatku policistů (zejména u pořádkové policie - pozn. autorky) *„si nedovolují navrhnout nějaké nové systémové řešení.“*

Oproti tomu respondenti 3, 4, 5 a 6 na stejnou otázku zmiňovali možnou změnu ve spolupráci s policisty z SKPV, například spoluprací při provádění některých úkonů. Respondent 4 by přivítal větší spolupráci s kriminalisty *„například ve formě výslechů ze strany dosahů za oddělení násilí, a to i u případů, které se jeví zpočátku jako přestupkové.“* Respondentka 3 ke spolupráci s SKPV uváděla, že policisté SKPV prošli dalším vzděláváním, zaměřeným i na výslechy obětí, zejména na oddělení přímo zaměřených na násilí, tedy: *„pokud je už podezření na trestný čin týrání, jde to za nimi, takže bychom mohli jejich dovedností využít a zapojit je při výslechu osob i u jinak kvalifikovaných činů, alespoň by tak nedocházelo k opakovanému převyslýchání osob.“* Dále respondent 4 uváděl, že by policisty SKPV zapojil do případně vzniklých týmů specialistů: *„mikro tým ve formátu 1 policista MOP, 1 SKPV by dorazil na konkrétní oddělení a převzal by si řešení celé věci“.*

Vyjádření respondentů, shrnutá v závěrečné kategorii průzkumného šetření poukazují na možnosti systémových změn, které by řešily nedostatky, které při činnosti ze strany policistů vznikají, např. nedostatečné výsledky obětí, kdy je třeba opakovaně osoby převyslýchat. Tyto nedostatky jsou prezentovány i v jiných kódech a jsou zdokumentovány v teoretické části práce v kapitole 3.5.

5.3. Shrnutí výzkumného šetření

Hlavním výzkumným cílem této práce je zjistit, zda je vzdělávání policistů v problematice domácího násilí dostačující pro zvládnutí efektivního řešení případů domácího násilí v praxi. K objasnění a doplnění tohoto problému byla v práci stanovena hlavní výzkumná otázka, doplněná třemi vedlejšími výzkumnými otázkami. S ohledem na cíl diplomové práce a s ohledem na výsledky I. části praktického šetření, uvedené v kapitole 5.1, byla pro další část výzkumného šetření stanovena tato hlavní výzkumná otázka:

HVO: Je vzdělávání policistů v oblasti domácího násilí dostačující pro plnění jejich úkolů a činností?

Výzkumné šetření bylo provedeno pomocí polostrukturovaných rozhovorů s šesti respondenty. Z přepisů získaných výpovědí vzešlo metodou otevřeného kódování devět kategorií, které byly představeny a analyzovány. Vzhledem k získaným informacím bylo možné nahlédnout do problematiky vzdělávání policistů v oblasti domácího násilí, bylo možné zjistit, co vše zasahuje do činností policistů a co je při provádění úkolů ovlivňuje a co by se mohlo systémově změnit v dalším vývoji u Policie ČR.

DVO1: Jaké jsou praktické problémy při aplikaci práva v oblasti domácího násilí, zejména oprávnění vykázání ze strany policistů?

Odpovědi na tuto dílčí otázku přinášejí hlavně kategorie 1 až 4. Současná legislativa a její výkladové metodiky jsou ze strany respondentů hodnoceny jako dostatečné a nebrání policistům v aktivním a účinném zásahu v kauzách

domácího násilí. Respondent 1 však upozornil na plné a aktivní využití všech možností, které zákony policistům poskytují. Legislativa upravující oblast domácích násilí byla citována a rozepsána v kapitole 2. této práce a z tohoto popisu je zřejmé, že jde o rozsáhlou část norem, vytvořených na ochranu obětí před domácím násilím.

K zákonným a podzákonným normám ze strany Policie ČR byla vytvořena metodika upravující postupy policistů v rámci vyhodnocování incidentů domácích násilí, která přesně upravuje postupy a činnosti policistů, viz kapitola 3.2. Z rozhovorů vyplývá, že je tato metodika hodnocena respondenty velmi dobře. Šetřením však bylo zjištěno, že policistům jsou během základní odborné přípravy předávány pouze základní informace o aspektech domácích násilí a všechny potřebné informace o činnosti policistů při řešení případů. Policisté, kteří vykonali v poslední době základní odbornou přípravu, jsou schopni rozpoznat základní znaky domácích násilí a učinit základní úkony pro ochranu života a zdraví. Vykonání dalších důležitých činností, jako je užití diagnostiky metodou SARA DN je ponechána na policistech sloužících delší dobu, ve vyšší služební hodnosti, kteří již mají jisté zkušenosti a měli by mít i dostatečné vědomosti a odpovědnost. Z rozhovorů však vyplynulo, že jednak základní vzdělání není u všech policistů či útvarů stejné, tedy dostatečné a tak dochází k rozporům mezi jednotlivými útvary, jednak na činnost policistů mají stále vliv i jejich postoje a jejich nedostatečné zkušenosti. Policisté, kteří mají jisté zkušenosti a jsou schopni plnit všechny své úkoly, takto činí vzhledem k dostatečnosti znalostí, které získaly přebíráním informací od velitelů útvarů, vlastní iniciativou na svém vzdělávání a svým zájmem tyto informace získat.

Praktickými problémy pak jsou navíc vysoká administrativní zátěž, která celou problematiku provází. Ze strany některých respondentů byly prezentovány i nedostatky v komunikaci mezi policisty a pomáhajícími organizacemi, mohou negativně ovlivnit postupy a činnosti policistů.

Velmi zásadním praktickým problémem se dle vyjádření respondentů jeví i přílišné rozdělení činností v případech mezi několika policisty a mnohdy i útvary, při řešení incidentů domácích násilí, které zákonitě vede k nejednotné

komunikaci mezi policisty vzájemně a narušuje komunikaci s aktéry případů a tím v důsledku poškozuje je i celé řízení, může tak dojít i ke špatné právní kvalifikaci.

DVO2: Jaké jsou přednosti a nedostatky současného vzdělávání policistů v oblasti domácího násilí?

Při komunikaci s respondenty bylo nejprve třeba si vzájemně ujednotit jejich znalosti o průběhu vzdělávání policistů u Policie ČR, se zaměřením na vzdělávání v oblasti domácího násilí, což je prezentováno v kapitolách 4.2 a 4.3 této práce. Kódy označující odpovědi k této otázce jsou pak shrnuty zejména v kategoriích 5 až 7.

Respondenty byla hodnocena Základní odborná příprava pozitivně i negativně. Pozitivně bylo hodnoceno zejména zavedení problémové metody vzdělávání inscenační formou, prostřednictvím hraní modelových situací, které umožňuje policistům vyzkoušet si nanečisto incidenty, které budou následně v praxi řešit. Tato metoda velmi účinně doplňuje předcházející vzdělávání policistů monologickou metodou, kdy jsou jim poskytnuty informace o domácím násilí, rozepsané zejména v kapitolách 1.1 a 1.2.

Nedostatky v tomto systému vzdělávání shodně shledávají respondenti v malé časové dotaci věnované této problematice. Systém provádění výuky a časové dotace předmětů jsou shrnuty v kapitole 5.1.4, ze které je zřejmé, že uceleně je během ZOP vzdělávání věnováno celkem 35 školních hodin, z čehož je 15 hodin věnováno modelovým situacím, přičemž v tomto čase jsou zahrnuty i činnosti související s výukou zpracování potřebné dokumentace. Od respondenta 5 bylo zjištěno, že vzdělávací cyklus, který mu byl poskytnut Bílým kruhem bezpečí a byl věnován diagnostice domácího násilí a metodě SARA DN probíhá jako dvoudenní školení. Respondentka 3 zhodnotila informace, poskytnuté policistům v průběhu ZOP, jako čistě základní. Porovnáním těchto údajů je nepochybně potvrzeno přesvědčení respondentů o potřebě navýšení časové dotace na vzdělávání policistů v oblasti domácího násilí během základní odborné přípravy, která je v podstatě vstupní a zároveň jediným povinným vzdělávacím cyklem v dané problematice během policejního vzdělávání.

Jako další přednost vzdělávání byl respondenty kladně hodnoceny kurzy a semináře, poskytované v systému celoživotního odborného vzdělávání, použité metody tohoto vzdělávání i lektori, kterými jsou odborníci v dané oblasti.

Stejnou důležitost respondenti kladli také na kvalitu vzdělávání. Podle četnosti odpovědí jsou největší předností ve vzdělávání policistů v oblasti domácího násilí odborné kurzy a semináře poskytované systémem Celoživotního vzdělávání, prezentované lektory z řad odborníků v dané problematice. Respondenti opakovaně kladně hodnotili nejen poskytování odborných teoretických znalostí, doplněných o praktické příklady, ale zejména kurzy a semináře, kde je možná konzultace s odborníky a prezentace kazuistik. Negativem na těchto odborných kurzech je pak jejich nedostatek pro zájemce, natož pak pro všechny další policisty pořádkové policie a kriminalisty Krajského ředitelství hlavního města Prahy, kterých se řešení případů domácího násilí dotýká.

DVO3: Jaká systémová řešení pro zlepšení činností policistů v oblasti DN by mohla být navržena?

Během průzkumného šetření byly respondenty uváděny a navrhovány možnosti změn jak v systému vzdělávání respondentů, které navazují na předchozí dílčí výzkumnou otázku. Respondenti by v případě zachování současného systému řešení případů domácího násilí uvítali větší počet výukových hodin věnovaných problematice domácího násilí v rámci systému vzdělávání a poskytnutých všem policistům útvarů pořádkové policie.

Další návrhy systémových řešení se týkaly změn v rozdělení činností Policie ČR v hlavním městě Praze.

Jednou z těchto navrhovaných změn bylo vytvoření týmu specialistů na domácí násilí, který by řešil incidenty i případy domácího násilí od počátku řízení. Respondenty uváděnou velkou výhodou vzniku tohoto týmu by byla komplexnost řešení těchto případů a pravděpodobně i vyšší odbornost policistů v týmu

začleněných a jejich zájem o danou činnost. Poskytování odborného vzdělávání členům týmu by bylo s ohledem na počet členů, jednodušší a méně nákladné.

Další navrhované změny v systému činností při řešení případů domácího násilí se týkaly zapojení kriminalistů do činností pořádkové policie, zejména výslechů aktérů domácího násilí. Tímto zapojením by došlo k uvolnění časové náročnosti na policisty, konající všechny úkony spojené s diagnostikou případu. Zde ale dochází ke kolizi s tvrzením respondentů, že dochází až příliš k rozdělování činností v případech domácího násilí mezi policisty i různé útvary. Bylo by třeba systémového upřesnění činností, které bude jaká služba ve věci konat, aby nedocházelo ke třenicím a nejednotnosti postupů.

Vyhodnocením zjištěných informací dochází i k odpovědi na hlavní výzkumnou otázku.

HVO: Je vzdělávání policistů v oblasti domácího násilí dostačující pro plnění jejich úkolů a činností?

Z výsledků výzkumného šetření tedy vyplývá, že dle tvrzení dotazovaných respondentů je vzdělávání policistů během Základní odborné přípravy dostačující pro předání základních vědomostí a poznatků o problematice domácího násilí a je dostačující pro získání znalostí a dovedností týkajících se postupů policistů v situacích, které budou muset řešit. Dle respondentů je časová dotace přiřazená k tomuto systému vzdělávání nedostačující pro předání všech důležitých informací o problematice domácího násilí, o charakteristice jeho aktérů, příčinách vzniku incidentů, podmínkách jednání s obětí domácího násilí. Pozitivně bylo hodnoceno zavedení modelových situací v systému vzdělávání. Inscenační metody a jejich výhody pro vzdělávání dospělých, jsou popsány v kapitole 4.1.1. Mužík (2005) upozorňuje na velký význam užití této metody v procesu vzdělávání dospělých, zejména v etapě fixace, kde si získané vědomosti mohou policisté lépe osvojit.

Pro zlepšení systému vzdělávání část respondentů doporučovala praktické zavedení dalšího povinného vzdělávání policistů, nazvané ZOP pro dozorčí

službu a zpracovatele, kde by mělo dojít k získání hlubších znalostí a činnostech policistů, jako je diagnostika domácího násilí za využití metody SARA DN, získání hlubších znalostí o charakteristice aktérů domácího násilí a o podmínkách pravidlech komunikace a výslechů s těmito osobami.

Další odborné vzdělávání poskytované policistům v rámci hlavního města Prahy systémem Celoživotního vzdělávání bylo ze strany respondentů hodnoceno za velmi přínosné, stejně dobře je hodnocen i průběh tohoto vzdělávání a skladba lektorů.

Nedostatky pak byly respondenty shledány zejména v nízkém počtu kurzů a seminářů dalšího odborného vzdělávání, poskytovaných odborníky a metodiky, které by s ohledem na úkoly dané policistům, měly plošně pokrývat všechny pořádkové policisty Krajského ředitelství policie hlavního města Prahy.

Také bylo vyhodnocením výzkumného šetření zjištěno, že respondenty je současná legislativní úprava činnosti policistů v dané problematice hodnocena jako dostačující. Činnost policistů je však pozitivně i negativně ovlivňována jejich postoji k problematice samotné, ale i jejich charakterovými vlastnostmi, zejména zkušenostmi s tímto druhem kriminality a ochoty se sebevzdělávat v dané oblasti. Dostatečné získání vědomostí a zkušeností je pak důležité zejména pro nestranné vyhodnocení případů a následné postupy jsou již zažité.

Praktické problémy policisté nespatřují v aktuální právní legislativě. Překážky v činnosti policistů pak stále tvoří přílišná administrativa a mnohdy nadměrné rozdělení činností mezi policisty i různé útvary.

Výsledky praktické části diplomové práce odkryly přednosti a nedostatky vzdělávání policistů v oblasti domácího násilí. K podobným výsledkům došel ve své diplomové práci R. Mašek v roce 2015, ve které se primárně věnoval hodnocení úlohy příslušníků Policie ČR v kauzách domácího násilí a hodnocení této činnosti samotnými policisty, kdy svůj výzkum realizoval kvantitativní šetřením.

R. Mašek ve svém závěru konstatuje, že v proškolení v oblasti identifikace domácího násilí, postupů, dokumentace případů a využívání interních materiálů *„se nezdá být žádný problém, a pokud se nějaký objeví, policista má možnost se obrátit na zkušenější kolegy nebo na vedoucího“* (Mašek, 2015, s. 74).

Dále R. Mašek ve svých závěrech také konstatuje, že ze získaných výsledků je ale také patrné, že v obsahu školení je nejméně zastoupena oblast komunikace s aktéry domácího násilí, *„což může mít neblahý dopad na už dost zdeptanou oběť domácího násilí a zvýšit riziko sekundární viktimizace“* (Mašek, 2015, s. 74).

I přesto, že výsledky práce R. Maška byly získány kvantitativními postupy, je i z jeho šetření patrné, že v systému vzdělávání opakovaně nedochází k plošnému vzdělávání policistů zaměřenému na jednání a komunikaci s aktéry domácího násilí. Obě práce tedy potvrdily, že ve vzdělávání policistů je třeba se zaměřit na diagnostiku domácího násilí pomocí metody SARA DN a dále je třeba zvyšovat dovednosti policistů při komunikaci s aktéry domácího násilí.

Praktické šetření částečně potvrdilo zkušenosti autorky práce, ale přineslo i řadu zajímavých podnětů pro praxi. Šetření bylo provedeno v prostředí, které je specifické, tedy v hlavním městě Praze a výsledky to mohlo ovlivnit. Bylo by přínosné podobné šetření zrealizovat i v dalších regionech, aby bylo možné zjistit, zda jsou na tom policisté v jiných krajích v oblasti vzdělávání podobně.

Závěr

Cílem této diplomové práce je hodnocení vzdělávání policistů v problematice domácího násilí a jeho vliv na plnění úkolů Policie České republiky v případech domácího násilí. Aby mohl být vymezen rozsah dostatečnosti tohoto vzdělávání, je v úvodní kapitole objasněn pojem domácího násilí, vývoj problematiky v České republice, jsou zde vymezeny jeho základní formy, cykly a znaky. Další kapitoly jsou zaměřeny na objasnění vztahů a osobností oběti a násilníka, jejich charakteristické znaky a typologie, příčiny vzniku domácího násilí a specifika případů, kdy obětí domácího násilí je muž, či jsou aktéry senioři nebo děti.

Současné legislativě a právní ochraně je věnována druhá kapitola práce, kde je také citováno oprávnění vykázní násilné osoby ze společného obydlí, které je v kompetenci Policie České republiky, ale existuje řada legislativních opatření, která se vyskytují v několika právních odvětvích a umožňujících poměrně rozsáhlé možnosti ochrany ohrožených osob. Lze se s ním setkat v oblasti práva občanského, správního a zejména také v odvětví práva trestního, které poskytuje i v případech domácího násilí ochranu obětí jako prostředek ultima ratio, pokud pachatel svým jednáním naplní některý z trestných činů zaměřených na oblast domácího násilí, kterými je dle znaků možné domácí násilí kvalifikovat, hlavně trestným činům týrání osoby žijící ve společném obydlí a týrání svěřené osoby a pojmů a výkladům, dotýkajících se této oblasti. V neposlední řadě je zde rozvedeno přestupkové řízení, které přichází v úvahu, dojde-li k protiprávnímu jednání, které však nenaplnuje skutkovou podstatu trestného činu.

Činností a jednáním policistů, jako klíčovým prvku při ochraně osob a v procesu objasňování domácího násilí, je věnována třetí kapitola práce. Policisté jsou totiž prvními osobami, které se dostanou do kontaktu s aktéry domácího násilí ve vyhrocených situacích. Pro ochranu osob je postup policistů upraven pevnými pravidly, na kterých zákonodárce vystavil právní úpravu ochrany před domácím násilím. V této kapitole jsou prezentována vnitřní pravidla upravující činnosti a postupy policistů při vyhodnocování a řešení případů domácího násilí, zejména na ochranu osob. S ohledem na rozsáhlost fenoménu domácího násilí, je poradenská pomoc obětem zajištěna státními orgány i neziskovými

organizacemi. S policisty aktivně spolupracují a na jejich vzdělávací činnosti se podílí Intervenční centra v systému Center služeb sociální pomoci a Bílý kruh bezpečí, z. s., jako garant vzdělávání v oblasti domácího násilí.

S ohledem na cíl práce je její podstatnou částí seznámení se systémem vzdělávání policistů v oblasti domácího násilí. Čtvrtá kapitola je proto zaměřena na profesní vzdělávání, charakteristiku systému vzdělávání policistů obecně a hlavně na představení systému vzdělávání policistů v oblasti domácího násilí, ke kterému dochází během základní odborné přípravy a během dalšího odborného vzdělávání. Pro představení odborného vzdělávání bylo využito teoretických a praktických zkušeností autorky práce.

Vzhledem k rozsahu policejních činností je obsah vzdělávání policistů velmi rozmanitý a rozsáhlý a vzdělávání v oblasti domácího násilí je jeho malou součástí. Záměrem výzkumného šetření bylo ověřit, zda je vzdělávání policistů v dané oblasti dostačující pro plnění všech jejich povinností v oblasti domácího násilí, kdy empirické šetření bylo soustředěno na Krajské ředitelství policie hlavního města Prahy, oblast působení autorky práce. Výzkumné šetření je rozděleno na dvě části, přičemž první část analyzuje systém vzdělávání policistů během základního odborné přípravy ve Vzdělávacím zařízení Praha a na Školním policejním středisku Krajského ředitelství hlavního města Prahy. Analýzou tohoto vzdělávání bylo zjištěno, že novým policistům je během základní odborné přípravy poskytnuto celkem 35 výukových hodin - viz tabulka č. 3, zaměřených na celou oblast domácího násilí. Zda je tato časová dotace dostačující, bylo zjišťováno výzkumným šetřením kvalitativního charakteru, které probíhalo formou rozhovorů, které byly následně analyzovány prostřednictvím metody zakotvené teorie. Výzkumný soubor činil šest policistů, metodiků domácího násilí, kteří hodnotili nejen systém základního odborné přípravy, ale i další systémy vzdělávání poskytované policistům v dané oblasti. V práci je stanovena hlavní výzkumná otázka, doplněna dílčími výzkumnými otázkami, které mají za cíl zjistit dostatečnost tohoto vzdělávání pro činnosti policistů v praxi.

Z výzkumného šetření pak bylo zjištěno, že vzdělávání policistů poskytované během Základní odborné přípravy je pouze základní a dostačující pro činnost policistů, zaměřenou na ochranu života a zdraví. Ačkoliv je během základní odborné přípravy policistům umožněno vzdělávání i prostřednictvím inscenačních metod, je jim poskytováno zobecněné vzdělání v oblasti domácího násilí. Jsou jim však dostatečně vysvětleny postupy, které musí policisté dodržovat, pro ochranu života a zdraví osob a které jim pomáhají při plnění jejich úkolů spolehlivě posoudit, zda je nutný zákrok v podobě vykazání násilné osoby ze společného obydlí či v podobě jiného opatření. Že je tento systém funkční je zřejmé i z přehledu počtu výjezdů policistů k incidentům domácího násilí v počtu 1254 výjezdů během roku 2019 na území hlavního města Prahy, kde došlo k u 177 případů k využití oprávnění vykazání. I současná legislativní úprava oblasti domácího násilí byla hodnocena jako dostačující pro plnění úkolů na ochranu života a zdraví osob.

Policistům je dále poskytováno další odborné vzdělávání v podobě kurzů Celoživotního vzdělávání lektory z řad odborníků v oblasti domácího násilí. Toto vzdělávání bylo dotazovanými respondenty hodnoceno velmi kladně, zejména semináře prezentované za užití kazuistik, mají vliv na znalosti policistů v oblasti domácího násilí o možnosti útoků v různých podobách a formách a nutí policisty zejména vnímat jednotlivé projevy násilí z pohledu celku, jelikož právě pohled na množství útoků, jejich podobu, opakovanost a intenzitu a postavení oběti, utváří podstatu celého činu. Hranice mezi přestupkem a trestným činem je velmi tenká a policisté musí posoudit zejména společenskou škodlivost činu a změnu, kterou čin vyvolal na předmětu útoku, kterým je člověk, tedy předmět, který požívá nejvyšší ochrany (Jemelka, 2017) je tedy potřeba, aby policisté byli dostatečně školeni také v diagnostice domácího násilí, získávání důkazů, dobré komunikaci s aktéry případů, aby tak zajistili dostatek důkazů, kterých bývá mnohdy nedostatek, nebo nedosahují potřebné kvality. Nedostatečnost systému vzdělávání v oblasti komunikace s aktéry domácího násilí byla zjištěna i diplomovou prací kolegy Rostislava Maška v roce 2015.

Všechny tyto činnosti jsou kladeny na policisty pořádkové policie a to na všechny, pověřené úkoly v trestním řízení, tedy je třeba zajistit jejich dostatečné

vzdělávání. A právě zde je zřejmá nedostatečnost systému vzdělávání policistů, neboť další kvalifikační vzdělávání pro policisty při jejich kariérním postupu není v Praze systémově zajištěno. I interdisciplinární setkání, zprostředkovaná Intervenčními centry, jsou personálně omezena. Systém vzdělávání policistů je tak postaven na předávání nových získaných poznatků několika metodiky domácího násilí a vedoucími pracovníky, kteří však plní mnoho dalších úkolů a činností vyplývajících z jejich pozice.

V kapitole 2.5 bylo zdůrazněno ustanovení § 20 zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů o nutnosti zajištění výslechu zvláště zranitelných obětí osobami vyškolenými a prostorách k tomu určených. Dle tohoto zákona má dále oběť právo na ochranu soukromí a ochranu před sekundární viktimizací. Ze shrnutí výzkumného šetření vyplývá, že za stávajícího systému není možné, aby docházelo k dodržení těchto pravidel stanovených tímto zákonem. Systém činností nastavených v Praze je takový, že policisté pořádkové policie, jak bylo zjištěno, nejsou dostatečně vzděláváni v dané oblasti a policisty kriminální policie a vyšetřování, kteří mají odpovídající školení, jsou přebírány pouze případy, které ihned vykazují znaky trestných činů Týrání osoby ve společném obydlí či Týrání svěřené osoby, případně jiných zločinů. V některých případech tak dochází k opakovanému převyslýchání osob, jak bylo mnohokrát uvedeno, což je chybou v činnosti policistů a dochází tak k sekundární viktimizaci obětí.

Neboť není možné plošně zajistit vzdělávání všech policistů, je vyčlenění specialistů na danou oblast na každém oddělení jistým řešením, k čemuž na některých útvarech došlo. Při řešení případu domácího násilí však nelze vždy čekat na specialisty, až budou mít směnu, proto jsou neodkladné úkony a výslechy osob prováděny policisty, kteří mají službu. Výzkumným šetřením bylo zjištěno, že možným řešením dané situace v rámci Prahy, by bylo zřízení speciálního týmu pro řešení případů domácího násilí. Při působení malé skupiny policistů, poté není problém zajistit jejich dostatečné vzdělávání a s ohledem na jejich zájem o danou problematiku, by tito byly kvalifikovanými a kompetentními odborníky v dané oblasti, jak požaduje i organizace Bílý kruh bezpečí k užívání metody SARA DN – viz kapitola 4.9. Obdobný systém již provozován Městským

ředitelstvím policie Brno, které zřídilo speciální skupinu zabývající se touto problematikou, působící na území Obvodního oddělení Brno střed.

V části práce je zdůrazněno, že celoživotní vzdělávání se týká každého jedince společnosti. Rovněž organizace musí investovat do vzdělávání svých zaměstnanců, které se v budoucnu vždy změně v lepší výsledky, zvláště státní instituce povinni činit vzdělávání zaměstnanců dle platných právních pravidel. Představitelé odpovědní za chod Policie České republiky si tuto skutečnost zcela jistě uvědomují, a proto přináší svým zaměstnancům celou řadu kurzů a dalších vzdělávacích aktivit, které by měly být zárukou profesionálního, efektivnějšího přístupu každého policisty při řešení úkolů a povinností spojených s výkonem služby. Ale v oblasti domácího násilí, nejen v Praze, stále záleží zejména na vedoucích funkcionářích útvarů a jednotlivých policistech, jak se seznámí s danou problematikou a jak k ní přistoupí, zda pouze tak, aby splnili svoji zákonnou povinnost a formálně se s případy domácího násilí vypořádali. Praktická část prokázala, že základní vzdělávání policistů plní svou úlohu a poskytuje policistům vzdělání pro výkon jejich prvotních základních činností, což je shodně vnímáno dotazovanými policisty. Kriticky je vnímána nedostatečnost vzdělávání policistů v dané oblasti v průběhu jejich dalšího profesního života, což vytváří prostor pro zlepšení systému tohoto vzdělávání či přijetí systémového řešení vytvořením jiné koncepce věcné příslušnosti řešení případů domácího násilí.

Seznam použitých zdrojů

Literatura a Online zdroje

BEDNÁŘOVÁ, Zdena et al. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, ©2009. 92 s. ISBN 978-80-254-5422-0.

BENEŠ, Milan. *Andragogika. 2., aktualiz. a rozš. vyd.* Praha: Grada, 2014. 176 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4824-5.

BĚLÍK, Václav a kol. *Slovník sociální patologie*. Vydání 1. Praha: Grada, 2017. 120 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-271-0599-1.

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. *Domácí násilí – Základní informace*, Expertní skupina Aliance proti domácímu násilí [online]. ©2019, Copyright Bílý kruh bezpečí, o.s.” Schváleno představenstvem Bílého kruhu bezpečí, o.s. dne 21.4.2007, [cit. 15. 11. 2019]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/domaci-nasili/>

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. *Projektová činnost. Školící a vzdělávací aktivity* [online]. 2009, [cit. 15. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.bkb.cz/o-nas/projektova-cinnost>.

BUSKOTTE, Andrea a VANÍČKOVÁ HORNÍKOVÁ, Lucie, ed. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2008. 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. 431 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 80-86473-86-4.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 150 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2207-8.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Manuál pro hodnocení a řízení rizika domácího násilí (metoda SARA DN)*. Interní pomůcka BKB, Vyd. 1., Praha: projekt Hráz, Bílý kruh bezpečí, 2005. 15 s.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. Vyd. 4., V nakl. Portál 2., rozš. Praha: Portál, 2004. 266 s. ISBN 80-7178-931-3.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014. 158 s. ISBN 978-80-262-0582-1.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila, VITOUŠOVÁ, Markéta a MACHÁČKOVÁ, Radka. *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002. 143 s. ISBN 80-86284-19-0.

DALIGAND, L., *Násilí v partnerských vztazích*. Praha: Portál, 2014. 144 s., ISBN 978-80-262-0718-4

Domácí násilí - násilí na mužích a seniorech. Vyd. 1. Praha: Triton, 2006. 108 s. ISBN 80-7254-914-6.

DUFKOVÁ, Ivana a ZLÁMAL, Jiří. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí*. Praha: [Střední policejní škola Ministerstva vnitra, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku], 2005. 69, 52 s. ISBN 80-239-5686-8.

FEHÉR, Miroslav. *Pomáháme společně!: případový manažer pro pomoc zvláště zranitelným obětem*. Praha: MJF, 2015. 77 stran. ISBN 978-80-86284-98-9.

HAFEN, B. Q., FRANSEN, K. J. *Psychological Emergencies and Crisis Intervention. A Comprehensive Guide for Emergency Personnel*. 1985. Englewood: Morton Publishing Company. In: Ševčík, Drahomír, Špatenková, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 186 s. ISBN 978-80-7367-690-2.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. 437 stran. ISBN 978-80-262-0982-9.

HIGHTOWER, Jill. *Age, gender and violence: abuse against older women*, in: geriatrics – Aging, vol. 7, No. 3. [online]. 2004 [Cit. 30. 11. 2019]. Dostupné z: <http://eapon.ca/wp-content/uploads/2014/03/Age-Gender-and-Violence-Abuse.pdf>

HLAVICOVÁ, Markéta. *Druhý, srovnávací reprezentativní výzkum o domácím násilí v ČR potvrdil pozitivní vývoj postojů občanů k této problematice*, tisková zpráva. Praha: Bílý kruh bezpečí, [online], 2006. [Cit. 16. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.bkb.cz/aktuality/n151-bily-kruh-bezpeci-a-philip-morris-cr-a-s-zavrusuji-spolecny-petiletý-projekt/>

INTERVENČNÍ CENTRUM Praha, *Násilí na dětech*, [online], 2019. [Cit. 15. 12. 2019]. Dostupné z: (<https://www.intervencnicentrum.cz/nasili-na-detech>).

JEMELKA, Luboš. *Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich; Zákon o některých přestupcích: komentář*. Vydání první. V Praze: C. H. Beck, 2017. XXV, 1127 stran. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-666-1.

MAŠEK, Rostislav. Domácí násilí z pohledu příslušníků Policie ČR [online]. Hradec Králové, 2015 [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/9wruzy/>>. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Iva Junová, Ph.D..

Mlčení bolí: postřehy z desetileté praxe intervenčních center. První vydání. [Ústí nad Labem]: Asociace pracovníků intervenčních center ČR, 2016. 271 stran. ISBN 978-80-270-0459-1.

MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2005. 202 s. ISBN 80-7238-220-9.

PALÁN, Zdeněk a LANGER, Tomáš. *Základy andragogiky*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. 184 s. ISBN 978-80-86723-58-7

PLAMÍNEK, Jiří. *Vzdělávání dospělých: průvodce pro lektory, účastníky a zadavatele*. 2., rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. 336 s. ISBN 978-80-247-4806-1.

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY, *Domácí násilí* [online]. © 2017 [Cit. 30. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-644841.aspx>.

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA. *Pomáháme obětem trestných činů* [online]. 2020 [Cit. 2. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/pro-obeti/>

STEM, *Domácí násilí II. – údaje z výzkumů*, [online], 2006. [Cit. 16.11.2019] Dostupné z: <https://www.stem.cz/domaci-nasili-ii-udaje-z-vyzkumu/>).

STRÍLKOVÁ, P. a FRYŠTÁK, M. Vykázání jako prostředek ochrany před domácí násilím. Ostrava: KEY Publishing, 2009, 91 stran. ISBN 978-80-7418-020-0.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2009-2010. 2 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-109-3.

ŠEVČÍK, Drahomír, ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 186 s. ISBN 978-80-7367-690-2.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda a kol. *Krizová intervence pro praxi*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2011. 195 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2624-3.

ŠVAŘÍČEK, Roman, ŠEĎOVÁ, Klára a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

Vaničková, Eva. *Interpersonální násilí na dětech*. Vyd. 1. Praha: Úřad vlády ČR, 2009. 37 s. ISBN 978-80-7440-001-8.

VANGELI, Benedikt. *Zákon o Policii České republiky: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009. xvi, 442 s. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 978-80-7400-142-0.

VARGOVÁ, Branislava, a kol. *Intervence v případech domácího násilí: Manuál pro zdravotníky*. ROSA – centrum pro ženy, z.s., Praha. 2016, s. 88.

VETEŠKA, Jaroslav a TURECKIOVÁ, Michaela. *Vzdělávání a rozvoj podle kompetencí: kompetence v andragogice, pedagogice a řízení*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. 140 s. ISBN 978-80-86723-54-9.

VOŇKOVÁ, Jiřina, HUŇKOVÁ, Markéta a kol. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2004. 194 s. ISBN 80-239-2106-1.

VOŇKOVÁ, Jiřina, SPOUSTOVÁ, Ivana. *Domácí násilí z pohledu žen a dětí: právní stav k 1.1.2016*. 3. přepracované vydání. Praha: proFem, 2016. 253 stran. ISBN 978-80-904564-5-7.

World Health Organization (WHO). *Violence against women*. [online]. 2017, [cit. 20. 11. 2019]. Dostupné z: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs239/en/>.

#Zalstanbul. Domácí násilí a vybraná témata z oblasti genderově podmíněného násilí. Vydání 1. Praha: Český svaz žen z. s., 2016. 99 stran. Na pomoc ženám; sešit 19. ISBN 978-80-87227-04-6.

ŽIVOT 90, *Domácí násilí a týrání páchané na seniorech*. Příručka pro pečující – jak násilí předcházet a jak ho řešit, Praha. s. 16.

Legislativní a interní dokumenty

Metodická příručka č.1/2010 ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky k realizaci závazného pokynu policejního prezidenta č. 166/2009 o provádění vykázaní [online]. Praha, 2010 [cit. 2014-10-20]. Dostupné z: <http://esiar.pcr.cz/kniha/siar>.

Pokyn policejního prezidenta č. 316/2017 o profesním vzdělávání [online]. Praha, 2017 [cit. 5. 2. 2020]. Dostupné z: <http://esiar.pcr.cz/kniha/siar>.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, *Důvodová zpráva ze dne 5. listopadu 2004 k návrhu zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím*. [online]. 2004 [cit. 15. 11. 2019]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=828&CT1=0>.

Úřad vlády České republiky, *Akční plán prevence domácího a generově podmíněného násilí na léta 2019 – 2022* [online]. 2019, 53 s., [cit. 15. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Aktuality/AP-DN---grafikaFINAL.pdf>.

Vládní návrh novely zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky [online]. 2019, [cit. 15. 11. 2019]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=1004&CT1=0>.

Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon (již neplatný),

Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád.

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník.

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů.

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích.

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 166/2009 [online]. Praha, 2009 [cit. 15. 1. 2020]. Dostupné z: <http://esiar.pcr.cz/kniha/siar>.

Seznam příloh

Příloha A Karta SARA DN

Příloha B Formulář *Úřední záznam o incidentu se znaky domácího násilí*

Příloha C Rozhovor s respondentem 4

**BÍLÝ
KRUH
BEZPEČÍ**

sara dn
pomůcka pro policisty

OTÁZKY ke zjištění rizika eskalace domácího násilí

DOMÁCÍ NÁSILÍ

Domácí násilí (dále jen dn) je především fyzické, psychické anebo sexuální násilí, ke kterému dochází mezi blízkými osobami. O domácí násilí se jedná vždy, pokud jsou přítomny všechny následující znaky.

KLÍČOVÉ ZNAKY DN

- OPAKOVÁNÍ A DLOUHODOBOST** – z jednoho útoku jakéhokoli charakteru ještě nelze určit, zda jde o domácí násilí. Může to však být jeho začátek. *Ptejte se na minulé incidenty, na předešlé zákroky PCR, na úrazy apod.*
- ESKALACE** – domácí násilí se stupňuje od útoků proti lidské důstojnosti k fyzickým útokům až k závažným trestným činům ohrožujícím zdraví a život. *Ptejte se, jak často se incidenty opakují a zda roste intenzita útoků či výhrůžek.*
- JASNÉ A NEZPOCHYBNITELNÉ ROZDĚLENÍ ROLÍ** na ohroženou osobu a násilnou osobu – domácí násilím nejsou vzájemná napadání, hádky, rvačky, spory, kde je rovné nebo střídavé postavení stran incidentu. *Ptejte se, kdo je ohrožen a kdo ubližuje.*
- NEVEŘEJNOST** – domácí násilí probíhá zpravidla za zavřenými dveřmi bytu či domu, stranou společenské kontroly. *Ptejte se, kdy a kde k násilí dochází.*

sara dn

SOUBOR RIZIKOVÝCH FAKTORŮ KE ZJIŠTĚNÍ HROZBY BUDOUCÍHO DN

V případě, že na místě zákroku identifikujete situaci jako domácí násilí, doporučujeme vám položit následující katalog otázek. Ty pomohou vám i ohroženým osobám uvědomit si reálné riziko současného a budoucího ohrožení. Zdrojem informací, tj. osobou, která na otázky odpoví, může být ohrožená osoba, oznamovatel (např. sousedé), ale i násilná osoba.

Otázky jsou orientačním vodítkem a slouží k rychlému a správnému rozhodnutí o dalším postupu. Otázky pokládejte v souvislosti s aktuálním incidentem a zajímejte se také o incidenty předchozí, protože domácí násilí je násilím na pokračování. V této fázi zákroku není nutné provést písemný záznam, je-li to možné, doporučuje se pořídit záznam zvukový.

K vyhodnocení budoucího možného rizika dn použijte vlastní úvahu. Zvažte další kroky a opatření. Ze škály možných opatření zvolte vždy takové, které bude s přihlédnutím ke konkrétní situaci maximálně bezpečné pro ohroženou osobu.

Například:

- přivolejte další policisty
- zvažte opatření podle trestního řádu nebo zákona o PCR
- po 1. 1. 2007 zvažte „vykázání“ podle zákona č. 135/2006 Sb.
- doporučte azylové zařízení nebo jiné bezpečné místo
- poučte ohroženou osobu o bezpečnostním plánu
- informujte OSPOD o dětech v rodině
- předejte ohrožené osobě kontakt na DONA linku

HRÁZ
proti domácímu násilí

DONA linka
POMOC OBĚTEM
DOMÁCÍHO NÁSILÍ
2 51 51 13 13

Tento projekt je spolufinancován
Evropským sociálním fondem
a státním rozpočtem České republiky.

sara dn

3x5 otázek
na rizikové faktory

ODDÍL 1

NÁSILÍ VE VZTAHU K BLÍZKÉ OSOBE

- Dopouští se násilná osoba závažného fyzického nebo sexuálního násilí?**
– např. fyzické útoky a sexuální násilí, pokusy o ně, použití zbraní
- Vyhrožuje závažným násilím, sděluje své násilné úmysly?**
– např. vyjadřuje vražedné nebo agresivní myšlenky, plány, ničí oblíbené věci ohrožené osoby
- Dochází ke stupňování fyzického/sexuálního násilí nebo výhrůžek a úmyslů ze strany násilné osoby?**
– např. zvyšuje se krutost, četnost nebo různorodost násilných činů, výhrůžek nebo úmyslů
- Porušuje násilná osoba příkazy soudu a jiná nařízení?**
– např. podmínky kauce, zkušební doby, podmínečného propuštění, trestu zákazu pobytu, společenské záruky, probace aj.
- Má násilná osoba názory a postoje, které schvalují násilí?**
– např. vyznává a omlouvá zneužívání moci a různé formy násilí, trpí chorobnou zářlivostí, má potřebu ovládat blízké osoby, zlehčuje nebo popírá dn

ODDÍL 2

OBECNÉ SKLONY NÁSILNÉ OSOBY K NÁSILÍ

- Dopouští se obecné kriminality?**
– jedná násilná osoba antisociálně na veřejnosti (tj. mimo domácí násilí), existují informace o takovém chování, je držitelem zbraně
- Jsou informace o problémech v předchozích vztazích?**
– měla násilná osoba problém vytvořit a udržet dlouhodobý důvěrný vztah (opakované opouštění partnera, násilí ve vztahu)
- Má násilná osoba pracovní nebo finanční problémy?**
– např. je dlouhodobě bez zaměstnání, často mění zaměstnání, má výrazné finanční obtíže
- Má násilná osoba problémy s toxikomanií a jinými závislostmi?**
– např. problémy spojené s užíváním nelegálních drog, alkoholu nebo předepsaných léků, s hráčskou závislostí např. na automatech
- Má násilná osoba problémy v oblasti duševního zdraví?**
– např. evidentní známky narušení kontaktu s realitou, extrémní chování vybočující mimo normu

ODDÍL 3

ZRANITELNOST OHROŽENÉ OSOBY

- Chová se ohrožená osoba rozporuplně ve vztahu k násilné osobě?**
– přestože se chce od násilné osoby odpoutat, udržuje s ní pravidelné nebo nepravidelné kontakty, popírá a omlouvá akce násilníka, svaluje vinu na sebe
- Má z násilné osoby extrémní strach?**
– tzn. hladina strachu výrazně ovlivňuje její sebeobraně chování, strach ohroženou osobu traumatizuje a ochromuje její jednání
- Má ohrožená osoba problém se zajištěním svého bezpečí?**
– riziko je veliké, pokud ohrožená osoba nemá znalosti o tom, kde a jak hledat pomoc, není schopna zajistit své bezpečí, nezná svá práva, má malé nebo žádné kontakty s přáteli a s původní rodinou
- Existují objektivní překážky, které brání zajištění bezpečí pro ohroženou osobu (nejenom v místě bydliště, ale i v zaměstnání)?**
– tato místa nezaručují bezpečí, chybí podpora od jiných osob, zdroje pomoci nejsou rychle a lehce dosažitelné, existuje problém s dopravní obslužností
- Má ohrožená osoba závažné osobní problémy?**
– např. problémy se zaměstnáním, s financemi, problémy právního rázu, mentální problémy, problémy s užíváním návykových látek

www.donalinka.cz – www.bkb.cz – www.domacinasili.cz
Copyright © 2005 P. R. Kropp, S. D. Hart & H. Bellstage – Copyright © 2006 Bílý kruh bezpečí, a.s.
Kopírování, reprodukce a opětovný přenos jakýmkoli způsobem jsou zakázány mezinárodním právem.

HRÁZ
proti domácímu násilí

Příloha B – Formulář **Úřední záznam o incidentu se znaky domácího násilí**

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

Obvodní ředitelství policie Praha

VNĚJŠÍ SLUŽBA

MÍSTNÍ ODDĚLENÍ

Č. j. KRPA- /ČJ-2020-

Praha

Počet stran: 129

Výtisk č.:

Úřední záznam

o incidentu se znaky domácího násilí (osoby blízké nebo společná domácnost)

Dne **xx** v **xx** hod. bylo přijato oznámení o incidentu se znaky domácího (dále jen "incident"). Incident šetřili příslušníci Policie České republiky **jména policistů** v místě **adresa**

Násilná osoba:

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Trvalý pobyt: Telefon:

Ohrožená osoba:

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Trvalý pobyt: Telefon:

Ohrožená osoba je vůči osobě násilné ve vztahu: dítě/rodič

Svědci incidentu:

Nezletilé osoby žijící ve společném obydlí:

Násilná osoba obývá společné obydlí s ohroženou osobou:

Jedná se o první incident mezi násilnou a ohroženou osobou:

V posledních 6 měsících došlo k incidentům v **x** případech. Incidenty začaly v roce **xx**.

Při incidentu došlo k:

☐	verbálnímu napadení
☐	ponižování
☐	vydírání
	fyzickému napadení:
☐	facky
☐	úderý pěstí
☐	kopy
☐	strkání
☐	tahání za vlasy
☐	jiné (doplň): <input type="text"/>
☐	vyhrožování zabitím
	ohrožování:
☐	nožem
☐	zbraní
☐	jiné (doplň): <input type="text"/>
☐	jinému násilí: (doplň) <input type="text"/>

Ve vztahu jde o jasné rozdělení rolí (ohrožená x násilná osoba):

Jedná se o domácí násilí: **ANO/NE**

Proč:

Zpracoval:

Příloha C - Rozhovor s respondentem 4

Tazatelka: Jak hodnotíte současnou legislativu v problematice DN, jak hodnotíte ochranu OO či tresty vůči osobám násilným?

Respondent 4: Nemyslím, že by byla nedostatečná legislativa týkající se DN vykázaní, že by Zákon o Policii, Zákon o některých přestupcích, Trestní zákoníku, Zákon na ochranu před DN atd. měly nějaké významné vady. Pokud už bych viděl nějaké rezervy, tak zejména v sociální oblasti – pomoci ohroženým osobám po stránce bydlení, finanční stránce – tam se mi zdá je pořád taková velká nejistota pro lidi, kteří utečou před DN a byli třeba ekonomicky závislí na násilném partnerovi, nebo jeho rodině, je to zatím spíš taková hra na náhodu ze strany pomáhajících organizací – zkusíme požádat o jednorázovou dávku, dá se požádat o byt městská část, možná to vyjde atd., dala by se asi nějaká konkrétní pomoc legislativně zakotvit, těch rodin zase nejsou stovky, aby to bylo rozpočtově pro stát a obce neúnosné. Za takových a takových podmínek (včetně povinné spolupráce s IC, Policií ČR atd.) taková a taková finanční dávka pro dospělého, taková a taková pro malé dítě, školní dítě, dítě na SŠ, VŠ, na dobu třeba 1 roku, dotované bydlení v městském bytě atd.

T: Jaké jsou podle vás znalosti policistů v legislativě v oblasti DN? Dokáží policisté podle této legislativy postupovat?

R: Tak nějak povšechně policisté legislativu znají, zejména tedy zákon o Policii ČR, ty ostatní, to už je slabší. Co se týká vykázaní a postupu policistů v jednotlivých úkonech, mám dojem, že se to v posledních letech policisté celkem naučili, chyby se vyskytují, ale není jich tolik a tak zásadní jako dřív, výrazně se zkvalitnilo například odůvodnění v ÚZ o vykázaní.

T: Cítíte rozdíl ve znalostech a dovednostech policistů v oblasti DN?

R: Rozdíly mezi jednotlivými policisty cítím, ale není to až tolik o velkých rozdílech ve znalostech nebo dovednostech, ale spíše o chuti do práce, aktivitě, ofenzivnosti. Mluvím tedy o policistech pořádkové služby, kteří se s problematikou DN setkávají, ne o policistech obecně. Toto ale dle mého názoru platí nejen v oblasti domácího násilí. A pak je zde samozřejmě otázka nějakých osobních postojů, charakterových vlastností konkrétních policistů, jejich postoje k útokům muž – žena, žena – muž, případně mezi partnery stejného pohlaví.

T: V jakých činnostech mají podle vás policisté největší rezervy (diagnostika DN, způsob vyhodnocování DN)?

R: Já myslím, že v diagnostice až takový problém není, většina policistů, kteří se s problematikou setkávají, tak nějak podvědomě cítí, že u tohoto konkrétního případu by se asi mělo postupovat tak a tak, mělo by se vykázat. Takže budu se možná u jednotlivých otázek opakovat, ale podle mě největší rezervy jsou v chuti do práce, řada policistů něco neudělá ne z neznalosti, ale aby si ušetřili práci, ušetřili si někdy těžkou komunikaci s poškozenými, pachateli atd. Potom se u diagnostiky nějakého případu, který je na hraně, zda se jedná o DN nebo

nejedná, zda vykázaní ano či ne, stane, že mírně přizpůsobí zadokumentování věci tak, aby si práci usnadnili, ne přidali.

T: Jak podle vás přistupují policisté k řešení DN, na místě, na útvaru, při přijetí oznámení?

R: Tak částečně už jsem odpověděl, z mých zkušeností většina hlídkových policistů (na většině útvarů včetně mého velmi mladí a celkem šikovní policisté) k věci domácího násilí přistupuje zodpovědně a s respektem, ale občas je jejich starší kolegové na místech dozorčí služby nebo zesílení dozorčí služby přesvědčují a tlačí k tomu, aby věc nelíčili v úředním záznamu, ÚZ o incidentu atd. tak „dramaticky“, je to můj názor, mám z toho někdy takovýhle pocit.

T: Jak může vzdělávání v oblasti DN ovlivnit jejich postup (přístup) v praxi?

R: Určitě pokládám vzdělávání policistů ať už v rámci základní odborné přípravy nebo policistů ve výkonu služby za důležité, nikoliv však všemocné. Kvalitní vzdělávání ale může výrazně pomoci právě v přístupu, kdy dostatečnými znalostmi a zkušenostmi vybavení policisté budou k věci i lépe přistupovat – nebudou se rozhodnutí a následného zadokumentování obávat.

T: S Jakými nejčastějšími problémy se policie potýká při řešení DN?

R: Nevidím v praxi významné problémy, ze svého pohledu bych asi přivítal lepší spolupráci se Službou kriminální policie a vyšetřování, například ve formě výslechů ze strany dosahů za oddělení násilí, a to i u případů, které se jeví zpočátku jako přestupkové. Další možností by bylo zavedení speciálních týmů, které by případy domácího násilí v rámci policejní praxe řešily komplexně.

T: Jak vy osobně hodnotíte systém vzdělávání u PČR v oblasti DN?

R: S ohledem na složitost a náročnost problematiky hodnotím systém vzdělávání u Policie ČR za ne zcela dostatečné, i když k určitému zlepšení došlo – před několika lety bylo v základní odborné přípravě vzdělávání ohledně domácího násilí.

T: Co na vzdělávání policistů v této oblasti považujete za přínosné, kde vidíte rezervy (myslí se celé vzdělávání, tedy jak hodnotíme i kurzy, i naše vzdělávání metodiky)?

R: V rámci pražských základních útvarů, které rozhodují o vykázaní, vidím krok dopředu právě v práci metodiků a jejich postupné proškolení policistů, částečně i již zmiňované zlepšení – zvýšení hodinové dotace na problematiku DN a zavedení modelových situací v rámci ZOP v posledních letech. Rezervy jsou v ještě větším posílení vzdělání, seznámení s kazuistikami atd., dále ve vzdělávání útvarů, které neprovádějí vykázaní, ale vyjíždějí k případům na oznámení – oddělení hlídkové služby, Pohotovostní motorizovaná jednotka, hlídka odboru cizinecké policie a další.

T: Co dalšího byste doporučili pro zkvalitnění vzdělávání?

R: Kurzy a školení pro všechny zainteresované policisty ano, ale velmi pečlivě vybrané téma, spíše konkrétně zaměřené na diagnostiku, komunikaci s ohroženými i násilnými osobami, postup při vykázání atd.

T: Jak probíhají vaše semináře Domácího násilí?

R: Já hodně přednáším a pak se hodně ptám a policisté odpovídají. Většinou zopakují obecné informace, pak řeknu něco nového, co jsem se dozvěděl na kurzech nebo na interdisciplinárním setkání a probereme nějaký případ, který jsme v obvodu měli, nebo případ přímo od nich ze skupiny, to většinou zaujme nejvíc.

T: Jsou tyto použité metody výhodné, jak se policisté projevují? Zaměřujete se na diagnostiku DN a užívání metody SARA DN?

R: Jak kdy, někdy mám skupinu, že společně diskutujeme a nemůžeme skončit a někdy mluvím jen já a oni na mne hledí. Ale na modelové situace nemám tolik času, i tak je seminář na 2 až 3 hodiny. Diagnostiku jim vlastně opakují, když opakují základní informace o DN a Saru DN probíráme skoro vždy s inspektory, ono to ani jinak nejde. Přednášky rozdělují podle toho, kdo mi přijede, ušetřím tím čas.

T: Jaká systémová řešení byste navrhli pro zlepšení činnosti policistů v oblasti DN?

R: Jak jsem již uvedl v bodu 6., v rámci praxe na Krajském ředitelství policie hl.m. Prahy více bych zapojil Službu kriminální policie a vyšetřování, například ve formě výslechů ze strany dosahů za oddělení násilí, a to i u případů, které se jeví zpočátku jako přestupkové. Další možností by bylo zavedení speciálních týmů, které by případy domácího násilí v rámci policejní praxe řešily komplexně.

T: Jak byste tedy vnímali zavedení týmu specialistů v oblasti domácího násilí (Vím, že toto je ožehavé téma, klidně popište svou představu týmu a pak ho níže hodnotte, pokud tým nechcete, prosím o trochu zdůvodnění)?

Již z předchozích odpovědí vyplývá můj názor, že zavedení týmu specialistů na domácí násilí u pražské policie bych viděl jako další možnost zkvalitnění práce na úseku řešení domácího násilí a vykázání, a proto bych tento vývoj přivítal. Konkrétně bych doporučoval zavedení dosahových pracovníků, a to na každém obvodním ředitelství pražské policie, a to jak za vnější službu, respektive konkrétně za pořádkovou policii, tak i za Službu kriminální policie a vyšetřování. V případě nápadu trestné (přestupkové) činnosti s podezřením na domácí násilí by takový mikrotým ve formátu 1 policista MOP, 1 SKPV dorazil na konkrétní oddělení a převzal by si řešení celé věci, přičemž by samozřejmě dílčími úkoly mohl záúkolovat i příslušné místní oddělení, například co se týká prevozů, eskort, střežení omezených osob apod.. Policista vnější služba by se zabýval šetřením za účelem zajištění podkladů pro případné rozhodnutí o vykázání a vše s případným následným vykázáním spojené – tzn. dokumentace jednotlivých

úkonů - formuláře, komunikace s osobami – poučení obou stran atd., policista SKPV by řešil skutek jako takový – výslechy osob apod., tedy samotné procesní úkony včetně spolupráce s výjezdem SKPV (ohledání místa činu, možná návrh na vazbu atd.)

T: Jaké výhody by tato změna přinesla?

R: Tady odpovím relativně stručně, hlavní výhody by byly 2, a to jednak celkové zvýšení kvality celého řešení případů domácího násilí ze strany Policie České republiky, a to od prvotního šetření jednotlivých incidentů přes komunikaci a pomoc zejména ohroženým osobám, až po výsledky procesní – zejména případného trestního řízení.

T: Jaké by přinesla nevýhody?

R: Tak hlavní problém by byl asi personální, domnívám se, že momentálně není dostatek kvalitně proškolených policistů, ať už na vnější službě, tak i na SKPV. Kromě možného nedostatku možných negativních finančních dopadů na mzdovou složku rozpočtu Krajského ředitelství policie hl. m. Prahy za případné proplacené dosahy specialistů na domácí násilí nevidím žádné nevýhody.

T: Napadá vás něco dalšího, co by přispělo k evaluaci policistů v oblasti DN?

R: Ne. Už jsem řekl asi dost. Ani to snad nechci vidět.